

T.C.
KIRKLARELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

**BABAESKİ VE KOÇAZ OSMANLI DÖNEMİ MEZAR
TAŞLARI VE KİTABELERİ (İNCELEME VE
TRANSKRİPSİYON)**

FIRAT DENİZ

Tez Danışmanı
Doç. Dr. Raif İVECAN

ONAY SAYFASI

T.C.

KIRKLARELİ ÜNİVERSİTESİ Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Tarih Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programı “öğrencisi Fırat Deniz’in “Babaeski ve Kofçaz Osmanlı Dönemi Mezar Taşları ve Kitabeleri (İnceleme ve Transkripsiyon)” başlıklı tezi 18/01/2024 tarihinde, aşağıdaki jüri tarafından Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca değerlendirilerek, Kırklareli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu’nun .../.../2024 tarih ve .../.. sayılı kararı ile kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Muharrem EKŞİ

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

Bu tezi okuyarak içerik ve nitelik açısından incelediğimi ve Yüksek Lisans derecesi almak için yeterli olduğunu onaylıyorum.

Doç. Dr. Raif İVECAN

Tez Danışmanı

Bu tezi okuyarak içerik ve nitelik açısından incelediğimizi ve Yüksek Lisans derecesi almak için yeterli olduğunu onaylıyoruz.

Jüri Üyeleri

Unvan ve İsim	Bağlı Olduğu Kurum
1. Prof. Dr. Faruk DOĞAN	Kırklareli Üniversitesi
2. Doç. Dr. Raif İVECAN	Kırklareli Üniversitesi
3. Doç. Dr. Cengiz FEDAKAR	Trakya Üniversitesi

BEYAN

Tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde bizzat elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada özgün olmayan tüm kaynaklara eksiksiz atıf yapıldığını, aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabul ettiğimi beyan ediyorum.

Fırat DENİZ

18.01.2024

ÖZ

BABAESKİ VE KOFÇAZ OSMANLI DÖNEMİ MEZAR TAŞLARI VE KİTABELERİ (İNCELEME VE TRANSKRİPSİYON)

Deniz, Fırat

Yüksek Lisans, Tarih

Tez yöneticisi: Doç. Dr. Raif İvecan

Ocak 2024

Mezar taşları ve kitabeler, ecdadımızın bize bıraktığı kültürel mirasın bir göstergesidir. Tarihsel açıdan birer belge mahiyetinde olan mezar taşları gerek doğal sebepler gerekse ilgisizlik ve bakımsızlık yüzünden yitip gitmekte veya ciddi tahribe uğramaktadır. Osmanlı Devleti'nin temellerinin atıldığı Trakya bölgesindeki mezar taşları da bu tahribattan nasibini almıştır. Tarihimizin canlı örnekleri olan mezar taşlarının gün geçtikçe tahribe uğraması ve yok olması bu alanda yapılacak çalışmaların ne denli önem arz etmekte olduğunu göstermektedir.

Babaeski ve Kofçaz'ın merkez ve köylerini kapsayan bu çalışmada, özellikle köylerde kaybolma tehlikesi bulunan ve unutulmaya yüz tutmuş mezar taşları ve kitabeleri tespit edilmiştir. Bulunan taşların künyesi hazırlanarak ve üzerlerindeki Osmanlıca yazılar günümüz alfabesine aktarılarak bu alanda yapılan çalışmalara katkı sağlamak amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Mezar Taşı, Kitabe, Babaeski, Kofçaz.

ABSTRACT

OTTOMAN PERIOD TOMBSTONES AND INSCRIPTIONS IN BABAESKİ AND KOFÇAZ (REVIEW AND TRANSCRIPTION)

Deniz, Fırat

Master of Arts, History

Supervisor: Dr. Raif İvecan

January 2024

Gravestones and inscriptions are an indicator of the cultural heritage left to us by our ancestors. Gravestones, which are historical documents, are lost or seriously damaged due to natural causes, neglect and neglect. The tombstones in the Thrace region, where the foundations of the Ottoman Empire were laid, also suffered from this destruction. The fact that gravestones, which are living examples of our history, are being damaged and destroyed day by day shows how important the work to be done in this field is.

In this study covering the centers and villages of Babaeski and Kofçaz, tombstones and inscriptions that were in danger of being lost or forgotten, especially in the villages, were identified. It was aimed to contribute to the studies in this field by preparing the identity of the stones found and transferring the Ottoman writings on them to today's alphabet.

Key Words: Tombstone, Inscription, Babaeski, Kofçaz

ÖNSÖZ

Osmanlılar, tarihsel süreç boyunca farklı inançları milliyetleri ve bunların ürettiği maddi ve manevi kültür unsurlarını barındıran büyük bir medeniyetin yöneticisi olmuşlardır. Mezar taşları bu medeniyetin günümüzdeki canlı şahitleridir. Nitekim mezarlıklar, toplumların kültürleri, sanat anlayışları, edebi yönleri, değer ve inançları hakkında bilgi veren en güzel örneklerindendir. Ayrıca mezar taşları sadece vefat edenlerin künye bilgilerini barındıran birer dikili taş değil, aynı zamanda dönemin veya bölgenin demografik yapısından, değerlerinden ve estetik anlayışlarından haber veren önemli belgelerdir.

Medeniyetimize şahitlik eden tarihî mezar taşları maalesef ilgisizlik ve bakımsızlık yüzünden gün geçtikte azalmakta, mezarlıklar ise içindeki taşlarla birlikte yok olmaktadır. Bu hususta, tarihî mezar taşlarını koruma altına alma, eski mezarlıklarda bakım çalışmaları yapma ve en önemlisi bu taşların fotoğraflanarak kayıt altına alınmasını sağlamak kültür tarihimiz açısından büyük önem arz etmektedir. Bu konuda yapılan çalışmaların az olması, bu alanda yapılacak her çalışmayı değerli kılmaktadır.

Yapmış olduğum tez çalışması süresince ilgilerini benden esirgemeyen, gerekli yönlendirmelerle çalışmanın olgunlaşmasını sağlayan ve tecrübelerini paylaşan değerli danışman hocam Doç. Dr. Raif İVECAN'a teşekkür ederim.

Ayrıca tez yazımında mezar taşları ile ilgili bilgilerini benimle paylaşan Yüksek Sanat Tarihçisi Sedat SOYALP'e, Babaeski, Sinanlı köyü muhtarı Ali Bulca Bey'e, Müsellim köyü muhtarı Sabahat Bozkurt Hanım'a, Ağayeri köyü muhtarı Erdal Can Bey'e, Kumrular köyü imamı Sinan Bey'e, Kofçaz'ın Karaabalar köyünden Kemal Korkmaz Bey'e, Kırklareli İl Halk Kütüphanesi çalışanlarına, saha çalışmalarına benime beraber katılıp mezar taşlarının tespiti ve fotoğraflanmasında yardımcı olan Yahya ÇAKMAK, Umut DENİZ, Aykut KÖŞE, Veysel IRMAK, Enes TURA'ya ve sevgili eşim Nurşen DENİZ'e katkılarından ve desteklerinden dolayı teşekkür ediyorum.

Fırat DENİZ

18.01.2024

İÇİNDEKİLER

BEYAN.....	iii
ÖZ.....	iv
ABSTRACT.....	v
ÖNSÖZ.....	vi
İÇİNDEKİLER.....	vii
KISALTMALAR	xiii
GİRİŞ.....	1

1. BÖLÜM

BABAESKİ VE KOÇAZ İLÇELERİNİN TARİHÇESİ.....	5
1.1. Babaeski Tarihçesi.....	5
1.1.1. Coğrafi Konum	5
1.1.2. Tarihçesi	6
1.2. Koçaz Tarihçesi	14
1.2.1. Coğrafi Durum	14
1.2.2. Tarihçesi	15

2. BÖLÜM

OSMANLI MEZAR TAŞI VE KİTÂBE KÜLTÜRÜ	21
2.1. Mezar Taşı Kültürü	21
2.2. Kitabe Kültürü	26

3. BÖLÜM

KATALOG	30
3.1. Babaeski Mezar Taşları.....	30
3.1.1. Babaeski Merkez Mezar Taşları	30
3.1.2. Demirkapı Köyü Mezar Taşları	40
3.1.3. Karahalil Beldesi Mezar Taşı	45
3.1.4. Hazinekar Köyü Mezar Taşları.....	46
3.1.5. Müsellim Köyü Mezar Taşları.....	71

3.1.6. Sinanlı Köyü Mezar Taşları.....	72
3.1.7. Minnetler Köyü Mezar Taşları	95
3.1.8. Katranca Köyü Mezar Taşları.....	97
3.1.9. Ertuğrul Köyü Mezar Taşları.....	105
3.1.10. Büyük Mandıra Beldesi Mezar Taşları	109
3.1.11. Mutlu Köyü Mezar Taşı	114
3.1.12. Ağayeri Köyü Mezar Taşları	115
3.1.13. Çiğdemli Köyü Mezar Taşları	158
3.2. Kofçaz Mezar Taşları	166
3.2.1. Kofçaz Merkez Mezar Taşları	166
3.2.2. Elmacık Köyü Mezar Taşları.....	176
3.2.3. Karaabalar Köyü Mezar Taşları.....	183
3.2.4. Topçular Köyü Mezar Taşları.....	186
3.2.5. Ahlatlı Köyü Mezar Taşları.....	188
3.2.6. Yukarıkanara Köyü Mezar Taşları.....	192
3.3. Kitabeler	193
3.3.1. Babaeski Merkez Kitabeleri	193
3.3.2. Müsellim Köyü Kitabesi.....	195
3.3.3. Büyük Mandıra Beldesi Kitabesi	196
3.3.4. Ağayeri Köyü Camii Kitabesi.....	197

4. BÖLÜM

DEĞERLENDİRME.....	198
4.1. Genel Değerlendirme	198
4.2. Mezar Taşlarında Kullanılan Başlık Tipleri	204
4.2.1. Fesler	204
4.2.2. Sarıklar	205
4.2.3. Tepelikler.....	205
4.2.4. Hotoz	206
4.2.5. Börk.....	206
4.3. Mezar Taşları ve Kitabelerde Yazı Çeşitleri	206
4.4. Mezar Taşları ve Kitabe İçerikleri.....	207
4.4.1. Serlevha (Başlangıç İfadesi)	208
4.4.2. Kimlik Tanımı.....	209

4.4.3. Yakarış, Dua ve İnsanlardan İstek	209
4.4.4. Yer Adları ve Ölüm Sebebi	212
4.4.5. Lakaplar, Unvanlar ve Meslekler	212
4.4.6. Ayet ve Hadisler	214
4.4.7. Arapça ve Farsça İbareler	214
4.5. Kitabelerin Değerlendirilmesi	215
SONUÇ.....	217
KAYNAKÇA.....	219
EKLER.....	226
EK 1: Babaeski ve Köyleri Mezar Taşları Kronolojik Listesi	226
EK 2: Kofçaz ve Köyleri Mezar Taşları Kronolojik Listesi	230
EK 3: Babaeski ve Köyleri Kitabeleri Kronolojik Listesi	231
EK 4: Babaeski Merkez Mezar Taşları: Kat Nu. : 1 – 2.....	232
EK 5: Kat. Nu. : 3 – 4.....	233
EK 6: Kat. Nu. : 5 – 6.....	234
EK 7: Kat Nu. : 7 – 8.....	235
EK 8: Kat Nu. : 9 – 10.....	236
EK 9: Demirkapı Köyü Mezar Taşları: Kat. Nu. : 11 – 12.....	237
EK 10: Kat Nu. : 13 – 14.....	238
EK 11: Kat Nu. : 15.....	239
EK 12: Karahalil Beldesi Mezar Taşı: Kat. Nu. : 16.....	240
EK 13: Hazinesdar Köyü Mezar Taşları: Kat. Nu. : 17 – 18	241
EK 14: Kat. Nu. : 19 – 20	242
EK 15: Kat. Nu. : 21 – 22	243
EK 16: Kat. Nu. : 23 – 24	244
EK 17: Kat. Nu. : 25 – 26	245
EK 18: Kat. Nu. : 27 – 28	246
EK 19: Kat. Nu. : 29 – 30	247
EK 20: Kat. Nu. : 31 (Yeniçeri Mezar Taşı).....	248
EK 21: Kat. Nu. : 32 - 33.....	249
EK 22: Kat. Nu. : 34 – 35	250
EK 23: Kat. Nu. : 36 – 37	251
EK 24: Kat. Nu. : 38 – 39	252

EK 25: Kat. Nu. : 40.....	253
EK 26: Kat. Nu. : 41 (Serpuşlar).....	254
EK 27: Müsellim Köyü Mezar Taşı: Kat. Nu. : 42	255
EK 28: Sinanlı Köyü Mezar Taşları: Kat. Nu. : 43 – 44	256
EK 29: Kat Nu. : 45 – 46.....	257
EK 30: Kat Nu. : 47 – 48.....	258
EK 31: Kat Nu. : 49 – 50.....	259
EK 32: Kat Nu. : 51 – 52.....	260
EK 33: Kat Nu. : 53 – 54.....	261
EK 34: Kat Nu. : 55 – 56.....	262
EK 35: Kat Nu. : 57 – 58.....	263
EK 36: Kat Nu. : 59 – 60.....	264
EK 37: Kat Nu. : 61 – 62.....	265
EK 38: Kat Nu. : 63 - 64.....	266
EK 39: Kat Nu. : 65.....	267
EK 40: Minnetler Köyü Mezar Taşları: Kat Nu. : 66 – 67	268
EK 41: Katranca Köyü Mezar Taşları: Kat Nu. : 68 – 69	269
EK 42: Kat Nu. : 70 – 71.....	270
EK 43: Kat Nu. : 72 – 73.....	271
EK 44: Kat Nu. : 74 – 75.....	272
EK 45: Ertuğrul Köyü Mezar Taşları: Kat Nu. : 76 – 77	273
EK 46: Kat Nu. : 78 – 79.....	274
EK 47: Büyükmandıra Beldesi Mezar Taşları: Kat Nu. : 80 – 81	275
EK 48: Kat Nu. : 82.....	276
EK 49: Kat Nu. : 83.....	277
EK 50: Kat Nu. : 84.....	278
EK 51: Mutlu Köy Mezar Taşı: Kat. Nu. : 85	279
EK 52: Ağayeri Köyü Mezar Taşları: Kat. Nu. : 86 – 87.....	280
EK 53: Kat. Nu. : 88 – 89	281
EK 54: Kat. Nu. : 90 – 91	282
EK 55: Kat. Nu. : 92 – 93	283
EK 56: Kat. Nu. : 94 – 95	284
EK 57: Kat. Nu. : 96 – 97	285
EK 58: Kat. Nu. : 98 – 99	286

EK 59: Kat. Nu. : 100 – 101	287
EK 60: Kat. Nu. : 102 – 103	288
EK 61: Kat. Nu. : 104 – 105	289
EK 62: Kat. Nu. : 106 – 107	290
EK 63: Kat. Nu. : 108 – 109	291
EK 64: Kat. Nu. : 110 – 111	292
EK 65: Kat. Nu. : 112 – 113	293
EK 66: Kat. Nu. : 114 – 115	294
EK 67: Kat. Nu. : 116 – 117	295
EK 68: Kat. Nu. : 118 – 119	296
EK 69: Kat. Nu. : 120 – 121	297
EK 70: Kat. Nu. : 122 – 123	298
EK 71: Kat. Nu. : 124 – 125	299
EK 72: Kat. Nu. : 126 – 127	300
EK 73: Kat. Nu. : 128.....	301
EK 74: Çiğdemli Köyü Mezar Taşları: Kat. Nu. : 129 – 130.....	302
EK 75: Kat. Nu. : 131 – 132	303
EK 76: Kat. Nu. : 133 – 134	304
EK 77: Kat. Nu. : 135 – 136 (Sepuşlar)	305
EK 78: Kofçaz Merkez Mezar Taşları: Kat. Nu. : 137 – 138.....	306
EK 79: Kat. Nu. : 139 – 140	307
EK 80: Kat. Nu. : 141 – 142	308
EK 81: Kat. Nu. : 143 – 144	309
EK 82: Kat. Nu. : 145 – 146.....	310
EK 83: Elmacık Köyü Mezar Taşları: Kat. Nu. : 147 – 148	311
EK 84: Kat. Nu. : 149 – 150	312
EK 85: Kat. Nu. : 151 – 152	313
EK 86: Kat. Nu. : 153.....	314
EK 87: Karaabalar Köyü Mezar Taşları: Kat. Nu. : 154 – 155	315
EK 88: Kat. Nu. : 156.....	316
EK 89: Topçular Köyü Mezar Taşları: Kat. Nu. : 157 – 158	317
EK 90: Ahlatlı Köyü Mezar Taşları: Kat. Nu. : 159 – 160.....	318
EK 91: Kat. Nu. : 161 – 162	319
EK 92: Yukarı Kanara Köyü Mezar Taşları: Kat. Nu. : 163	320

EK 93: Babaeski Cedid Ali Paşa Camii Kitabesi: Kat. Nu. : 164.....	321
EK 94: Babaeski Köprüsü Kitabesi: Kat. Nu. : 165.....	322
EK 95: Müsellim Köyü Camii Kitabesi: Kat. Nu. : 166	323
EK 96: Büyükmandıra Beldesi Camii Kitabesi: Kat. Nu. : 167	324
EK 97: Ağayeri Köyü Camii Kitabesi: Kat. Nu. : 168.....	325
EK 98: Sinanlı Köyü Sinan Baba Türbesi (Serpuşlar)	326
EK 99: Sinanlı Köyü Çeşmesi	327

KISALTMALAR

Bkz.:	Bakınız
H.:	Hicri
M.:	Miladi
R.:	Rumi
C.:	Cilt
s.:	Sayfa
S.:	Sayı
ss.:	Sayfadan sayfaya
DİA :	Diyanet İslam Ansiklopedisi
yy :	Yüzyıl
Nu.:	Numara
Kat.:	Katalog
vb.:	ve benzeri
TDV :	Türkiye Diyanet Vakfı

GİRİŞ

Osmanlı Dönemi'ndeki mezar taşlarına baktığımızda dar bir alana tarih, edebiyat ve sanatın sığdırıldığını görmekteyiz. Bununla birlikte ölüm hakikati ile barışık olan ve yaşamın merkezine mezarlıkları alıp ölüleriyle birlikte yaşayan bir medeniyet karşımıza çıkmaktadır. Medeniyetimizin bize miras bıraktığı ve asırlara meydan okuyan mezar taşları birer belge ve tapu mahiyetinde olmakla beraber aynı zamanda bir kültüre, bir varoluşa şahitlik ederler.¹ Bir medeniyetin kültür tarihini mezar taşları üzerinden yazmak mümkündür. Mezar taşları alanında uzman olan Fazıl İsmail Ayanoğlu'nun dediği gibi "Ortada mevcut yüksek sanat âbidelerimiz -faraza- olmasaydı bile, mezarlıklarımızda bulunan nihayetsiz eserler, bu milleti medeniyet göklerine çıkarmaya kâfi gelirdi."²

Bu alanda çalışma yapanlar mezar taşlarını "ölüme açılan estetik bir kapı", "tarihimizin sessiz tanıkları", "zamanı aşan taşlar", "bir medeniyetin sessiz bekçileri", "taşlara akseden edebiyat" olarak tanımlamışlardır.³ Bir medeniyetin canlı şahitleri olan mezar taşları bakımsızlık yüzünden tahribe uğramakta, ilgisizlik ve takipsizlik neticesinde yok olmaktadır. Bu konuda yapılan çalışma ve araştırmaların az olması, bu alanda gösterilen her çabayı değerli kılmaktadır.

Yapmış olduğumuz tez çalışmasında, -Babaeski ve Kofçaz ilçelerinin tüm köylerini de kapsayacak şekilde- Osmanlıca yazılı mezar taşları ve kitabeleri tespit etmek, bunları günümüz alfabesine aktarıp kataloglarını oluşturmak ve taşlar üzerindeki yazı ve süslemeleri değerlendirmek hedeflenmiştir. Bununla birlikte bu çalışmada kültürümüzün bir mirası olan

¹ Özellikle yazılı belgelerin bulunmadığı zamanlarda mezar taşları en güvenilir kaynaklardır. Bu durumu teyit eden bir hadise Ahmed Hamdi Tanpınar'ın "Beş Şehir" isimli eserinde şöyle anlatılmaktadır. Erzurum Belediye Başkanı Zâkir Bey, Ermeni meselesi sebebiyle Erzurum'a gelen Amerikan heyetine şöyle demiştir: "Bakın, demiş, şurada bütün şehri saran bir taşlık var. Onun da ortasında yirmide biri kadar duvarla çevrilmiş bir yer var. O büyük taşlık Müslüman mezarlığı, o küçüğü de Ermeni mezarlığıdır: bunlar kendi ölülerini yemediler ya!" Böylece Erzurum'da Türklerin, Ermenilerden daha kalabalık bir nüfusa sahip oldukları mezar taşlarıyla ispatlanmış oluyordu. Nidayi Sevim, *Osmanlı Mezar Taşlarında Manzum Metinler*, İstanbul: Kitap Dostu Yayınları, 2012, ss. 14-15.

² Süleyman Berk, *Zamanı Aşan Taşlar: Zeytinburnu'nun Tarihi Mezar Taşları*, İstanbul: Zeytinburnu Belediyesi, 2006, s. 11.

³ Ertuğrul Karakuş, *Taşlara Akseden Edebiyat Makedonya Debre-Jupa Bölgesi Kitâbeli Mezar Taşları*, İstanbul: Sedir Yayınları, 2016, s. 20.

mezar taşlarını, özellikle köylerde unutulmaya yüz tutmuş ve ilgisiz kalmış olanları, kaybolmadan tespit etmek ve bunları kayıt altına almak amaçlanmıştır.

Çalışmamızın inceleme sahası içinde olan Babaeski ve Kofçaz ilçelerindeki saha çalışmalarına başlamadan, öncelikle Osmanlı Dönemi'ne ait mezar taşları ve kitabeler ile ilgili yapılan akademik çalışmalar detaylı olarak taranmış, daha sonra sahaya inilmiş ve mezar taşlarını tespit etme işlemi yapılmıştır. Bu bağlamda, Babaeski ilçesinde, ilçe merkezi, üç belde ve otuz köy incelemeye tabi tutulmuştur. Yapmış olduğumuz inceleme neticesinde Babaeski bölgesinde on üç yerleşim yerinde 134 adet Osmanlıca yani eski yazılı mezar taşı ve 5 adet kitabe tespit edilmiştir. Geriye kalan yirmi bir yerleşim yerinde ise Osmanlıca yazılı mezar taşı ve kitabe tespit edilememiştir. Kofçaz ilçesinde ise ilçe merkezi ve on altı köy incelenmiş ve inceleme neticesinde altı yerleşim yerinde 27 adet Osmanlıca yazılı mezar taşı tespit edilmiştir. Kofçaz bölgesindeki saha çalışmalarımız esnasında herhangi bir kitabe tespit edilememiştir. Geriye kalan on bir yerleşim yerinde ise eski yazı mezar taşı ve kitabe tespit edilememiştir. Çalışmamız kapsamında toplam 161 adet mezar taşı ve 5 kitabe kataloğa alınarak incelemeye tabi tutulmuştur.

Tez çalışması kapsamında gitmiş olduğumuz yerlerde Osmanlıca yazılı mezar taşları ve kitabeleri tespit etmek için cami hazireleri, mezarlıklar ve varsa türbeler gezilmiştir. Özellikle köylerdeki eski mezarlıklar bakımsız kaldığından çok fazla çalı, diken ve ağaçları içinde barındırması, inceleme ve fotoğraflama işlemini zorlaştırmıştır. Bu sebeple farklı zaman ve mevsimlerde mezarlıklara gidilip en iyi sonuç alınmaya çalışılmıştır. Bazı mezar taşları ise zamanın getirdiği tahribata maruz kalarak okunması bir hayli güçleşmiştir. Bununla birlikte hava şartlarından dolayı üzeri çamurlanmış veya bir kısmı toprak altında kalmış olan mezar taşlarını her zaman temizleme ve çıkartma imkânımız olmadığından, bu tür taşlardaki kitabe metinleri genelde tespit edildiği esnada okunmuştur. Toprak altında kalan bazı mezar taşlarının kitabeleri ise köylerdeki muhtarların yardımıyla toprak üstüne çıkartılmıştır. Kitabelerinin tamamı toprak altında kalan mezar taşları ise

tespit edildiği haliyle fotoğraflanıp kayıt altına alınmıştır. Ayrıca incelediğimiz mezarlıklarda ve cami hazirelerinde tespit edilen kopmuş vaziyetteki serpuşlar ve kırık mezar taşı parçaları kayıt altına alınıp katalog kısmına eklenmiştir.

Tez çalışmamız, giriş ve dört ana bölüm halinde ele alınmıştır. Giriş bölümünde, araştırdığımız konunun tanımı, önemi, amacı, kapsamı ile araştırmada izlenen yöntem ve saha çalışması hakkında bilgi verilmiştir. Birinci bölümde, Babaeski ve Kofçaz ilçelerinin coğrafi konumu ve tarihçesi ana hatlarıyla ele alınmıştır. İkinci bölümde, Osmanlı Dönemi mezar taşı ve kitabe geleneği hakkında bilgi verilmiştir. Üçüncü bölümde, tezimizin kapsamı dâhilinde tespit edilip kayıt altına alınan mezar taşları ve kitabeler günümüz alfabesine çevrilip, künye bilgileriyle birlikte kataloga eklenmiştir. Katalog bölümünde yer verdiğimiz başlıklar şu şekildedir;

Katalog Numarası: Katalog kısmında yer alan mezar taşlarının her birine sırasıyla verilen numarayı ifade eder.

Fotoğraf Numarası: Tespit edilip fotoğrafı çekilen ve tezin “Ekler” kısmında fotoğrafları eklenen her bir mezar taşına verilen numarayı ifade eder.

Kimlik: Vefat eden kişinin isminin belirtildiği kısımdır.

Vefat Tarihi: Vefat eden kişinin ölüm tarihi belirtilir.

Cinsiyet: Vefat edenin cinsiyeti belirtilir.

Malzemesi: İncelediğimiz mezar taşında kullanılan malzeme belirtilir.

Tespit Tarihi: Araştırma bölgesinde tespit ettiğimiz mezar taşının tespit edildiği tarihi belirtilir.

Yazı Tipi: İncelenen mezar taşı kitabesinin yazı türü ifade edilir.

Mesleği: Vefat eden kişinin mesleği belirtilir.

İşleme Tekniği: İncelediğimiz kitabenin mezar taşına işleniş tekniği belirtilir.

Bugünkü Durumu: İncelediğimiz mezar taşının günümüze nasıl ulaştığı ifade edilir.

Bulunduğu Yer: İncelediğimiz mezar taşının nerede tespit edildiğini ifade eder.

Kitabesi: İncelediğimiz mezar taşının ve kitabenin üzerinde yazan yazının günümüz alfabesine çevrildiği kısımdır. Ayrıca tespit ettiğimiz kitabelerin katalog kısmında ise kitabenin yapıldığı tarihi belitten **Kitabe Tarihi** ve yapının tamir edildiği tarihi belitten **Onarım Tarihi** kısımları da yer almaktadır.

Dördüncü bölümde ise öncelikle tez süresi boyunca yapılan saha çalışmalarını, bu çalışmalardan edindiğimiz izlenimleri ve gözlemleri “Genel Değerlendirme” kısmında ele aldık. Daha sonra, çalışma sahası içinde tespit edilip incelemeye tabi tutulan taşlar üzerinden, “mezar taşlarında kullanılan başlık tipleri, yazı çeşitleri, mezar taşı kitabe içerikleri ve kitabelerin değerlendirilmesi” ana başlıkları altında, mezar taşlarını sınıflandırarak bir analiz çalışması yapılmıştır. Bu analizi yaparken Babaeski ve Kofçaz ilçeleri ayrı ayrı değerlendirilmiştir.

Tezin “Sonuç ve Kaynakça” kısımlarından sonra “Ekler” bölümüne, tespit edilen mezar taşlarının fotoğrafları eklenmiş ve bunların kitabelerle birlikte kronolojik listesi çıkartılmıştır.

1. BÖLÜM

BABAESKİ VE KOFÇAZ İLÇELERİNİN TARİHÇESİ

1.1. Babaeski Tarihçesi

1.1.1. Coğrafi Konum

Günümüzde Kırklareli'nin ilçesi olan Babaeski, konumu itibariyle doğusunda Kırklareli'nin Lüleburgaz ilçesi, kuzeyinde Kırklareli il merkezi, güneyinde Tekirdağ'ın Hayrabolu ilçesi, batısında ise Edirne'nin Havsa ilçesi ile komşudur. Asya'yı Avrupa'ya bağlayan tarihi İstanbul-Edirne karayolu ve Kırklareli demiryolu üzerinde konumlanması, ilçeye önemli bir coğrafi mevki kazandırmıştır.⁴ Özellikle Osmanlı'nın son dönemlerinde Kırklareli -o zamanki adıyla Kırkkilise- için Babaeski'nin önemi büyüktü. Çünkü Kırklarelili tüccarlar, İstanbul'dan Edirne'ye giden demiryolu hattı üzerinde bulunan Babaeski İstasyonu vasıtasıyla mallarını İstanbul'a gönderebilmekteydiler.⁵

Babaeski, Lüleburgaz ve Kırklareli merkezden sonra ilin üçüncü gelişmiş şehri olup temel geçim kaynağı tarımdır. Babaeski toprakları Ergene Ovası içinde yer almakta ve şehir düz bir zemine yapılanmış olup yüksek tepeler ve dağlar pek azdır. İlçenin kuzey kısmında bulunan Yıldız Dağlarının uzantıları 150 metreyi geçmeyen engebeler oluşturmaktadır. Ayrıca ilçede yükseltileri 150 metreyi aşmayan irili ufaklı ovalar bulunmakta, bu ovalar ilçenin tarım sahasını teşkil etmektedir.⁶

İlçe, 41 derece 25 dakika kuzey enlem ve 27 derece 05 dakika doğu boylamındadır. Bu sebeple ılıman iklim bölgesine girmesine rağmen, kışları bir hayli soğuk ve sert, yazları ise sıcak ve kurak geçer. İlçenin kuzey tarafı

⁴ Şevket Şen, *Babaeski'de Şehirselsel Gelişme*, (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2002, YÖK: Ulusal Tez Merkezi (Tez No. 104760), ss. 3-4.

⁵ Vahibe Türkan Doğruöz ve Volkan Dökmeci ve Alifer Çiftci, "1880 Tarihli Kırkkilise Sancağı'nın Tarihi ve Coğrafi Açından Tasviri (Perigrafi İstoriogeografiki tis Eparhias ton Saranta Ekklesion) Adlı Eser Tercümesinin Kırklareli Tarihi Açısından Yorumlanması" *Anadolu ve Balkan Araştırmaları Dergisi*, C. 3, S. 6, (2020), s. 92.

⁶ Babaeski Belediyesi, "Kırklareli İli Babaeski Belediyesi Nazım ve Uygulama İmar Planı Revizyonu Plan Açıklama Raporu", https://www.babaeski-bld.gov.tr/images/Uploads/Content/PDF_202358260504589.pdf, Erişim: (27.11.2023), s. 2.

Karadeniz ormanlarının devamı niteliğinde olan ormanlar ile kaplıdır. Diğer tarafları ise nerdeyse bütün bölgeyi kapsayan steplerle örtülüdür ve bu alanda genelde akarsu boyunca konumlanmış, söğüt ve kavak ağaçları bulunur.⁷

İlçedeki başlıca su kaynaklarına baktığımızda, Ergene Nehri'nin bir kısmı ilçe topraklarını sulamaktadır. Bunun dışında Şeytan Deresi (Babaeski Deresi), Kavak Deresi (Cürtlen Deresi) ve Kuleli Deresi (İnece Deresi) de mevcuttur. Ayrıca yer altı suları bakımından zengin bir ilçedir. Denizden yüksekliği 55 metredir. Babaeski, il merkezine 36 km uzaklıkta 652 kilometrekarelik bir alana yayılmıştır.⁸

1.1.2. Tarihçesi

Babaeski bölgesinin tarih öncesi dönemleri ile ilgili yapılan araştırmalar yetersizdir. Elimizdeki bilgiler ışığında Babaeski'nin tarihsel sürecine baktığımızda, eski bir yerleşim yeri olduğunu görmekteyiz. Arkeolog Arif Müfid Mansel'in 1936 yılında Babaeski'nin Alpullu beldesinde yaptığı araştırmalarda, kerpiç kalıntıları ile birlikte İlk Tunç Çağı'na ait olduğu düşünülen tek renkli çanak ve çömlekler bulmuştur. Mehmet Özdoğan 1980 yılında Kırklareli-Babaeski yolu üzerinde bulunan Tilki Burnu Höyüğü'nde yaptığı araştırma neticesinde, Son Kalkolitik Dönem keramikleri ile birlikte Yunan ve Roma Dönemlerine ait olduğu düşünülen kalıntılar bulmuştur. 1993 yılında ise Düğüncülü Köyü Höyük Tepe civarında yapılan kazıda, Trak dönemine ait -içinde kral lahiti çıkan- bir tümülüs bulunmuştur.⁹ Böylece bölgedeki kazılar neticesinde elde edilen bulgular, burada ilk yerleşimin Tunç Çağı'nda başladığını göstermekte olup önemli bir yerleşim yeri olduğunu ve iskânının M.Ö 1200- 4000 yüzyıllarına kadar dayandığını göstermektedir. O yüzyıllarda bu bölgede yaşadığı düşünülen Traklar, bu bölgeye “Burtudizus (Durak yeri)” dediklerine dair bilgiler bulunmakla

⁷ Şen, *Babaeski'de Şehirsel Gelişme*, ss. 3-5.

⁸ Melahat Tanay, *Babaeski Kazası Monografyası*, İstanbul Üniversitesi, (1943) <http://nek.istanbul.edu.tr:4444/ekos/TEZ/03429.pdf> (Erişim: 10.11.2023), ss. 12-13.

⁹ Yaklaşık 5 ton ağırlığı bulunan lahitin içinden biri kadın olmak üzere iki cesede ait kemik parçaları ve kolye, toprak seramikler, testi bulunmuştur. Ayrıca Fenikeliler dönemine ait olduğu düşünülen parfüm şişeleri de yapılan kazıda tespit edilmiştir. Daha sonra bu lahit Kırklareli arkeoloji müzesine götürülmüştür. Şen, *Babaeski'de Şehirsel Gelişme*, s. 10.

birlikte genel kaniya göre o dönemde adı “Burtizo” olarak anılmaktaydı. Daha sonrasında bu bölgeye, Yunanlar “Bugaros”, Bulgarlar ise “Bulgarophyon (Bulgar Bozgunu)” diye adlandırıldılar.¹⁰

Babaeski bölgesi, Avrupa ve Asya’yı birbirine bağlayan geçiş yolu üzerinde olması sebebiyle asırlarca akınlara ve saldırılara maruz kalmıştır. Haliyle bölgede karışıklıklar sıkça yaşanmaktaydı. Şehir 812 yılında Tuna Bulgar hükümdarı Krum Han tarafından ele geçirilerek yıkılmıştır.¹¹ 896 yılında ise bölgede Bulgarlar tarafından büyük bir yenilgiye uğrayan Bizans, bölgeyi Tuna Bulgarlarına bırakmıştır. Bu sebeple bölgeye Bulgarlar tarafından “Bulgar Bozgunu” anlamına gelen “Bulgarophyon-Bulgarofyon” ismi verilmiştir.¹² Babaeski, 7. ile 13. yüzyıllar arasında Bizans İmparatorluğu’nun Thareke (Trakya) bölgesinde, piskoposluk ve istihkam merkeziydi. Bu sebeple özellikle Roma Hristiyanlarının önemli ziyaret merkezi konumundaydı ve o dönemde bu bölgede Hristiyan dinine katılanların sayısı çoktu. Ayrıca Hristiyanların meşhur azizlerinden olan Aya Nikolaus’un mezarının Babaeski’de olduğuna dair araştırmalar vardır, fakat mezarın yeri tam olarak tespit edilememiştir.¹³

Oğuz Türkleri ise Avrupa bölgesine, Selçuklular döneminden başlayarak birçok kez geçiş yapmışlardır.¹⁴ İlk geçişler 1263 yılında başlamış olsa da bunlar daha çok akınlar tarzında olup kalıcı fetihlere sebep olmamıştır. Trakya bölgesinde sürekli ve kalıcı akınların başlangıcı olarak, özellikle 1348-1354 yılları arasında önemli gaza faaliyetlerinde bulunan Orhan Gazi’nin en büyük oğlu şehzade Süleyman Paşa’nın ismi zikredilir. Fakat, 1329-1344 yılları arasında Trakya’ya deniz seferi yapan Aydınoğlu Umur

¹⁰ Nafiz Karaçam, *Efsaneden Gerçeğe Kırklareli*, Kırklareli: Belediye Yayınları, 1995 ss. 653- 657; Edip İpek, *Temettuat Defterlerine Göre Babaeski*, (Yüksek Lisans Tezi) Kırklareli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırklareli 2014, YÖK: Ulusal Tez Merkezi (Tez No. 354962), s. 1; Şen, *Babaeski’de Şehrsel Gelişme*, s. 9.

¹¹ Pars Tuğlacı, *Osmanlı Şehirleri*, İstanbul: Milliyet Yayınları, 1985, s. 42.

¹² Şavaş hakkında detaylı bilgi için: Mucit Öztabak, *Geçmişten Bugüne Babaeski Çevresinde Gelişen Olaylar*, <https://moztabak.wixsite.com/mucitoztabak1/kitaplar> (Erişim: 27.11.2023), ss. 108-111.

¹³ Hamide Özdoğan, *Kırklareli İli Köy Adları İncelemesi*, (Yüksek Lisans Tezi), Kırklareli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırklareli 2016, YÖK: Ulusal Tez Merkezi (Tez No. 438376), s. 15; Karaçam, *Efsaneden Gerçeğe*, s. 657.

¹⁴ Karaçam, *Efsaneden Gerçeğe*, s. 661.

Bey, Süleyman Paşa'dan önce Balkan fetihlerini hazırlayan ilk gazi beyidir.¹⁵ Binaenaleyh, Süleyman Paşa ile birlikte Trakya bölgesinde gaza faaliyetleri yürütenler arasında Lala Şahin Paşa, Karesi beyliğinden Hacı İlbey, Evrenuz ve Gazi Fazıl gibi beyler de vardı.¹⁶ 1357 yılına gelindiğinde, Balkanlara düzenlenen bu akınlar neticesinde Tekirdağ, Şarköy, Malkara, Hayrabolu, Çorlu ve İpsala Osmanlı topraklarına katılmış oldu.¹⁷ Böylece Trakya bölgesine yapılan bu başarılı seferlerden sonra bölgedeki fetih hareketleri de hızlanmaya başlar.

Edirne'nin fetih hazırlıklarına başlayan I. Murad, öncelikle Edirne'ye gelecek yardımları engellemek için İstanbul-Edirne yolu üzerinde bulunan Çorlu, Lüleburgaz ve Babaeski kalelerini ele geçirdi. Bu olay Âşık Paşazade Tarihi'nde şöyle geçmektedir. “Sultan Murad Han Gazi, Birgos'tan (Lüleburgaz) Eski'ye geldi. Onun da hisarını boş buldu. Bu birkaç hisarı da aldı. Bu boş kalan hisarların kâfirleri Edirne'ye gidip orada toplanmışlar.”¹⁸ 1361 yılına gelindiğinde Lala Şahin Paşa komutasında ki Osmanlı ordusu Babaeski'de karargâh kurarak Edirne'nin fethini gerçekleştirmiştir.¹⁹ Edirne'nin fethedilmesinde önemli bir konuma sahip olan Babaeski, 1359 yılında şehzade I. Murad zamanında Balaban Ağa tarafından Osmanlı toraklarına katılmıştır. Daha sonra bu bölgeye Balaban Ağa tarafından “Baba-i Atik” ismi konulduğu rivayet edilir.²⁰

Macaristan ve Lehistan seferlerinin yol güzergâhı üzerinde bulunan Babaeski, zamanla Doğu Trakya'nın idaresinde önemli bir konuma gelmiştir. Hatta bazı kaynaklarda Kırklareli, Lüleburgaz ve Vize'nin de bu idareye bağlandıkları zikredilir.²¹ Sonrasında önceki önemini yitiren Babaeski, 1552 yılında Kanuni Sultan Süleyman'ın kanunnamesine göre “Baba-eskisi” adıyla

¹⁵ Halil İnalçık, *Devlet-i Aliyye Osmanlı İmparatorluğu Üzerine Araştırmalar -I*, İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2020, s. 50

¹⁶ İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı tarihi – I*, Ankara, Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1988, s. 157

¹⁷ Mucit Öztapak, *Yerel Yakın Tarih Babaeski*, Kırklareli: Babaeski Belediyesi Yayınları, 2002, s. 5.

¹⁸ Kemal Yavuz ve Mehmet Ali Yekta Şaraç, *Âşık Paşazade Osmanogulları'nın Tarihi*, İstanbul: K Kitaplığı Yayınevi, 2003, s. 113

¹⁹ Halil İnalçık, “Murad I”, *DİA*, C. 31. İstanbul: TDV, 2020, s. 156.

²⁰ Öztapak, *Yerel Yakın Tarih*, s. 6.

²¹ Tanay, *Babaeski Kazası*, s. 6.

Vize sancağına bağlı bir kaza merkezi konumuna gelmiştir.²² Babaeski 1846 yılında bu kez, Edirne sancağına bağlanarak Edirne'nin kazası olmuştur.²³ 1879 yılında Edirne'den ayrılarak sancak haline getirilen Kırkkilise'ye (Kırklareli) Tırnova, Midye, Lüleburgaz, Babaeski ve Vize kazaları dâhil edilmiştir. 1912'deki Bulgar işgalinden kurtulduktan sonra, Tırnova, Midye, Lüleburgaz, Babaeski, Vize ve Pınarhisar kazalarından oluşan Kırkkilise, Edirne Vilayeti'ne bağlı sancak statüsünü korumuştur. 1920'de Yunan işgaline uğrayan şehir 1922'de işgalden kurtulmuş ve Cumhuriyetle birlikte il merkezi konumuna gelerek ismi Kırklareli olmuştur.²⁴ Babaeski, Cumhuriyetle birlikte 1924 yılında Kırklareli'nin ilçesi olmuştur.²⁵

Fethedilmesinden 1828'e kadar işgale uğramayan Babaeski, 1828-1829 Osmanlı – Rus savaşı sırasında işgale uğramıştır.²⁶ II. Mahmud savaş sonunda ağır şartlar içeren Edirne Antlaşması'nı imzalanmış, antlaşmaya göre Osmanlı, Yunanistan'ın bağımsızlığını kabul etmişti.²⁷ Fakat Babaeski, Osmanlı topraklarında kalmaya devam etmiştir. 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı'nda (93 Harbi) Ruslar Trakya'yı işgal etmiştir.²⁸ Babaeski, savaş sonunda imzalanan Ayastefanos Antlaşması'yla (3 Mart 1878) bağımsızlığını kazanan Bulgaristan Prensliğinin hudutları içine²⁹ girmesine rağmen, antlaşmanın tatbik edilmemesinden dolayı, Berlin Antlaşması (13 Temmuz 1878) gereğince, Osmanlı topraklarında kalmaya devam etmiştir.³⁰ 200 – 300 bin arası Müslümanın öldüğü savaşın diğer bir sonucu da Balkanlardan Anadolu'ya yoğun göç hareketidir. Takribi 1,5 milyon insan Osmanlı topraklarına göç etmek durumunda kalmıştır.³¹ Bu dönemde Trakya'ya ve

²² İpek, *Temettuat Defterlerine Göre*, s. 10.

²³ Doğruöz, Dökmeci ve Çiftci, “1880 Tarihli Kırkkilise”, s. 74

²⁴ Faruk Doğan, *18. Yüzyıldan Cumhuriyet'e Kırklareli Bir Sosyo-Ekonomik Tahlil Denemesi*, İstanbul: Akademik Kitaplar, 2022, ss. 23-24.

²⁵ Öztapak, *Yerel Yakın Tarih*, s. 13.

²⁶ Öztapak, *Yerel Yakın Tarih*, s. 6.

²⁷ Şerafettin Turan, “Edirne Antlaşması”, *DİA*, C. 10, İstanbul: TDV, 1994, ss. 442-443.

²⁸ Karaçam, *Efsaneden Gerçeğe*, ss. 657 – 658.

²⁹ Ayastefanos'a göre: Bulgaristan Prensliğinin hududu, Lüleburgaz ve Midye'nin yanından geçiyordu. Böylece Kırklareli ve Babaeski de Bulgaristan'da sınırları içinde kalmıştı. Bu antlaşmayla neredeyse bütün Rumeli Bulgaristan'a veriliyordu Doğruöz, Dökmeci ve Çiftci, “1880 Tarihli Kırkkilise”, s. 74

³⁰ Doğruöz, Dökmeci ve Çiftci, “1880 Tarihli Kırkkilise”, s. 74

³¹ Hakkı Yazıcı ve Muharrem Demirel, “93 Harbi” (1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşın'den Sonra Eskişehir'e Yerleştirilen Göçmenler”, *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, S. 29, (2006), s. 269

Babaeski'ye de yoğun göçler olmuş, bu durum nüfus artışını da beraberinde getirmiştir.

1912'de Balkan Savaşı'yla tekrar işgale maruz kalan Babaeski, bir yıl boyunca Bulgar işgali altında kalmıştır. Bulgar işgali sırasında şehir bir hayli tahribe uğramış, Cedid (Semiz) Ali Paşa Cami minaresi yıkılmış, Fatih Cami tahrip edilip süvari ahır olarak kullanılmış³² ve Sarı Saltık (Saltuk) Baba tekke ve türbesi tamamen yıkılmıştır.³³ 27 Temmuz 1913'te şehir Bulgar işgalinden kurtulmuş ve daha sonra 23 Temmuz 1920'de Yunan işgaline maruz kalmıştır. Yaklaşık iki yıl süren kurtuluş mücadelesi neticesinde 23 Ekim 1922'de imzalanan bir protokol ile işgal güçleri Doğu Trakya illerini boşatmaya başlamışlardı. Böylece 9 Kasım 1922 yılında Babaeski de işgalden kurtulmuş oldu.³⁴

Babaeski'nin eski yapılarına baktığımız zaman, tarihi değer taşıyan camiler, köprüler ve çeşmeler bulunmaktadır. Şehrin en eski yapısı Fatih Cami'dir. Osmanlı Döneminde Babaeski'de yapılan ilk dini eserdir. Cami kapısı üzerindeki kitabe yazısına göre, 1467 yılında Fatih Sultan Mehmet'in emri ile inşa edilmiştir. Küçük Cami veya Eski Cami olarak da bilinmektedir.³⁵ Şehrin diğer camisi olan Semiz (Cedid) Ali Paşa Cami ise üzerinde inşa kitabesi olmamakla birlikte, Kanuni Sultan Süleyman döneminde, 1561 – 1565 yılları arasında veziriazamlık yapmış olan Semiz Ali Paşa tarafından Mimar Sinan'a yaptırılmış olduğu bilinmektedir.³⁶ Cami inşa edildiği konum itibarıyla İstanbul'dan Babaeski'ye gelenlerin göreceği bir mevkidedir. Halk arasında bu eser, Büyük Cami olarak da anılmaktadır.³⁷ Selimiye'den sonra Mimar Sinan'ın Trakya da yaptığı en büyük camidir. Ayrıca şehir merkezinde, 1575 yılında yapıldığı tahmin edilen bir de hamam mevcuttur.³⁸ Tarihi kaynaklarda cami ile beraber yaptırılmış olan cami

³² Öztapak, *Yerel Yakın Tarih*, s. 25. Yıkılan camii minaresi 1934 yılında tekrar yapılmıştır.

³³ Fahri Maden, "Babaeski'de Sarı Saltık (Saltuk) Baba Türbe ve Tekkesi", *Türk Kültürü ve Hacı Bektaşî Veli Araştırma Dergisi*, S. 95, (2020), s. 42.

³⁴ Öztapak, *Yerel Yakın Tarih*, s. 10.

³⁵ Öztapak, *Yerel Yakın Tarih*, s. 27.

³⁶ Semavi Eyice, "Ali Paşa Camii", *DİA*, C. 2, İstanbul: TDV, 1989, s. 427.

³⁷ Tanay, *Babaeski Kazası*, s. 15.

³⁸ Öztapak, *Yerel Yakın Tarih*, s. 35.

haziresi, medrese, imaret, hân ve dükkanlardan bahsedilse de bunlar günümüze ulaşmamıştır.³⁹

Şehir merkezinde, Fatih Cami ve Babaeski hamamı ile dip dibe olan tarihi çeşme, çeşme kitabesinde yazdığına göre Hicri 1077 (Miladi 1666) yılında yapılmıştır. Edirne'nin klasik çeşmeleri tipinde yapılan yapının kitabesi Bulgar işgali sırasında kazınmıştır.⁴⁰ Günümüze ulaşan tarihi yapılardan biri de Babaeski Köprüsü'dür. Şehrin doğusundan ve Ergene'nin kollarından olan dere üzerindeki köprü, kitabesinden öğrenildiğine göre, 1633 yılında Sultan IV. Murad zamanında yapılmıştır. Köprü'nün yapıldığı dönemde yaşamış olan Evliya Çelebi, köprü'nün Çoban Velî Kâsım Ağa tarafından yapıldığını aktarmaktadır. 72 m uzunluğunda ve 7 m genişliğinde olan köprü'nün altı gözü bulunmaktadır.⁴¹ Şehrin diğer tarihi köprüsü ise Sinanlı Köprüsü olup Sokullu Mehmet Paşa tarafından Mimar Sinan'a yaptırılmıştır. 123,80 metre boyunda ve beş gözden oluşan köprü Alpullu-Hayrabolu yolunda ve Ergene nehri üzerindedir.⁴²

Trakya da ilk tekkenin Babaeski'de kurulduğu rivayet edilmektedir.⁴³ Bu sebeple Babaeski de "Baba" ismiyle anılan evliya, eren ve dervişler çoktur. Evliya Çelebi'nin Seyahatnamesi'nde aktardığına göre, şehrin en meşhuru Sarı Saltık Baba'dır. Sarı Saltık Baba'nın, Trakya'nın manevi atmosferinde önemli bir yeri vardır. Çelebi, Babaeski isminin buradaki babalardan geldiğini aktarmaktadır. Ayrıca Sarı Saltık Baba'nın kabrinin Semiz Ali Paşa Cami yanında olduğunu söylemekte fakat günümüze kabrinin yeri bilinmemektedir. Ayrıca bölgede yaşayan Baba Sultan, Şeyh Şuhudi ve Gül Baba'dan bahsetmektedir.⁴⁴

³⁹ Ayşe Gülçin Küçükaya ve Tülay Canitez, "Babaeski Semiz Ali Paşa Külliyesi", *TÜBA-KED*, S. 19, (2019), ss. 94-95.

⁴⁰ Öztürk, *Yerel Yakın Tarih*, s. 30.

⁴¹ Semavi Eyice, "Babaeski Köprüsü", *DİA*, C. 4, İstanbul: TDV, 1991, s. 372.

⁴² Tuğlacı, *Osmanlı Şehirleri*, s. 42.

⁴³ Öztürk, *Yerel Yakın Tarih*, 2002, s. 58.

⁴⁴ Seyit Ali Kahraman ve Yücel Dağlı, "*Günümüz Türkçesiyle Evliya Çelebi Seyahatnamesi: Konya, Kayseri, Antakya, Şam, Urfa, Maraş, Sivas, Gazze, Sofya, Edirne*", C. 3, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2006, ss. 627-628.

Kırkkilise Sancağı, demografik yapısı itibariyle Müslüman nüfusun azınlıkta olduğu yerlerden birisidir. Neredeyse nüfusun dörtte biri kadarı Müslümandır. Kırkkilise, 1893 yılında yapılan sayıma göre 36.327 Müslüman, 89.002 Gayrimüslim bir nüfus sahiptir.⁴⁵ Bölgedeki Müslim ve Gayrimüslim oranı Babaeski içinde geçerlidir. 1870 yılında yapılan bir sayıma göre nüfusun 2658 Gayrimüslim iken 898 Müslümandır.⁴⁶ Babaeski'nin köylerine baktığımız zaman Müslüman nüfusun hiç olmadığı köyler olduğu gibi gayrimüslim nüfusun hiç olmadığı köylerde vardır. Mesela Sarıcaali, Göçoba, Çergenışın ve Graba köyleri tamamen Müslümandır. İmampazarı, Doğanca-i Sağır, Kumrular ve Dokuzöyük köylerinde ise Müslüman nüfus hiç yoktur. En fazla Müslüman nüfus Oruçlu ve Çengerli köylerinde yaşarken, en fazla Gayrimüslimin ise Babaeski Merkez'indeki Dindoru Mahallesi, Karahalil ve Yeniköy köylerinde yaşamaktadır.⁴⁷ Ancak 20. yüzyıldan itibaren bölgede ki demografik yapı Müslümanların lehine değişmeye başlamıştır. Babaeski'de etnik nüfusun dağılımına baktığımızda sırasıyla Rum, Türk ve Bulgar vatandaşlar yoğunlukta idi. 1880 yılında yapılan nüfus sayımına göre 5.150 Rum, 2.140 Türk ve 625 Bulgar vardı.⁴⁸

1924 yılında ilçe olan Babaeski, Büyük Mandıra (1955), Alpullu (1964) ve Karahalil (1968), Sinanlı (1999) belediyeleri ile 4 belde, 31 köyü vardır. Fakat Sinanlı'nın nüfusu 2013 yılında 2000'in altına düşmesi neticesinde belde statüsünü kaybetmiştir.⁴⁹ 31 Aralık 2021 nüfus sayımı verilerine göre bölge nüfusu, ilçe merkezi 29.147, belde ve köyler 17,477 olmak üzere toplam 46,624'dir.⁵⁰

Baba-i Atık ismiyle birlikte bölge için kullanılan farklı isimlerde rivayet edilir. Mesela, Melahat Tanay'ın "Babaeski Kazası Monografyası" adlı tezinde aktardığına göre, bazı kaynaklar da şehrin adının "Bakibaba" olarak da

⁴⁵ Doğruöz, Dökmeci ve Çiftci, "1880 Tarihli Kırkkilise", s. 95.

⁴⁶ Öztürk, *Yerel Yakın Tarih*, s. 4.

⁴⁷ İpek, *Temettuat Defterlerine Göre*, ss. 13-14.

⁴⁸ Doğruöz, Dökmeci ve Çiftci, "1880 Tarihli Kırkkilise", ss. 95-96.

⁴⁹ Öztürk, *Yerel Yakın Tarih*, s. 13.

⁵⁰ Türkiye İstatistik Kurumu, "İlçe Nüfusu", https://www.tuik.gov.tr/indir/duyuru/favori_raporlr.xlsx (Erişim: 28.11.2023)

geçmekte olduğunu söylemektedir⁵¹ fakat başka bir kaynakta böyle bilgiye rastlayamadık. Başka bir rivayette bölgeye “Baba Kavağı” denildiği zikredilir. Sebebi ise -Anadolu’dan Rumeli’ye gelen Kolonizatör Türk Dervişleri içerisinde en ünlüsü sayılan- Sarı Saltık Baba, kavak ağaçları ile meşhur olan bu bölgede diktiği kavakların büyüklüğü ile nam salmış olduğundan, bölge Baba Kavağı diye anılmıştır.⁵²

Baba-i Atik ismi ise; daha öncede belirttiğimiz gibi Babaeski’nin fethinde rol oynayan Balaban Ağa, bu bölgeye Baba-i Atik ismini vermiştir. Ayrıca halk arasında dolaşan bir rivayette, Fatih Sultan Mehmed İstanbul’u almak için Babaeski’de mola verdiği sırada kasaba halkından bir ihtiyar ile konuşur. Padişahın sorduğu sorulara vukufu ve hazır cevap veren ihtiyara Fatih, burası ne zaman kurulmuştur diye sorar. İhtiyar, “eskidir oğul eskidir” diye cevap verir. Daha sonra Fatih, ihtiyara yaşını sorar, o da “baba eskidir evlat baba eskidir” der. Bunun üzerine Padişah buranın adı Babaeski olsun demiştir.⁵³

Binaenaleyh incelediğimiz kaynakların geneline baktığımızda Baba-i Atik isminin nereden geldiği konusunda en makul olan görüş, bölgeye gelen “Derviş Babalar”dan -özellikle bölgede meşhur olan Sarı Saltık Baba- dolayı bölgenin Baba-i Atik olarak isimlendirildiği yönündedir. Baba-i Atik, gerek Bizans’tan alınmadan önce gaza için bölgeye gelen ve gerekse Osmanlı toprağı olduktan sonra buraya yerleşen Derviş Babaların faaliyetleri ve bölgenin manevi atmosferine tesirleri, onların bölge için önemini göstermektedir. Derviş Babaların bu etkisinden dolayı bölge “eski babalar” manasına gelen “Baba-i Atik” olarak isimlendirilmiştir.⁵⁴ Cumhuriyetle birlikte ise Baba-i Atik ismi, sıfat olan “atik (eski)” kelimesi ismin önüne alınarak Babaeski olmuştur.

⁵¹ Tanay, *Babaeski Kazası*, s. 14.

⁵² Babaeski Belediyesi, “Babaeski Tarihi” <https://www.babaeskibld.gov.tr/AltSayfa?guid=32847815-8893-436b-a598-6c3d4f803770> (Erişim: 29.10.2023)

⁵³ Babaeski Belediyesi, “Babaeski Tarihi” <https://www.babaeskibld.gov.tr/AltSayfa?guid=565587a0-ed50-4961-8fda-2c7642ce39da> (Erişim: 29.10.2023)

⁵⁴ Bülent Hünlerli, *Kırklareli Babaeski Merkez İlçesi ve Köyleri Ağız İncelemesi*, (Yüksek Lisans Tezi), Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne, 2006, YÖK: Ulusal Tez Merkezi (Tez No. 206823), s. 19; Maden, *Babaeski’de Sarı Saltık*, s. 31; Kahraman ve Dağlı, *Günümüz Türkçesiyle*, ss. 627-628; Doğruöz, Dökmeci ve Çiftci, “1880 Tarihli Kırkkilise”, s. 92.

1.2. Kofçaz Tarihçesi

1.2.1. Coğrafi Durum

Kırklareli'ne bağlı bir ilçe olan Kofçaz, il merkezine 26 km uzaklıkta olup ilin en kuzeyinde yer alan küçük, orman içi bir yerleşim yeridir. İlçenin kuzeybatı tarafı Istıranca (Yıldız) Dağlarının eteklerine yerleşmiş ve geniş ormanlık alanın ortasına kurulmuştur. Kofçaz, batısında Edirne, kuzeyinde Bulgaristan ve doğu ve güney tarafında Kırklareli ile komşudur. Kofçaz ve Alipaşa Derelerinin güneydoğu yamacındadır.⁵⁵ Ayrıca ilçe, coğrafi konum itibarıyla pek çok tarihi hadiselerle tanıklık eden ve çeşitli göç hareketlerinin rotasında bulunan bir yerleşim sahasıdır.⁵⁶

Bölgede iklim olarak tipik karasal iklim hâkimdir. Yazları sıcak ve kurak, kışları soğuk ve yağışlıdır. Kocayazı köyünden başlayıp Bulgaristan'a akan dere ile Terziler, Taştepe, Devletliagaç ve Kofçaz'dan çıkan dereler birleşerek, il merkezinden bulunan Kayalı Barajını beslemektedir.⁵⁷ 530.000 dekarlık alana yayılan ve 471.500.000 metrekare yüzölçümüne sahip olan ilçe arazisi, fazla engebeli ve dağlık bir yapıya sahiptir.⁵⁸ Doğuda Kuzgunkaya sırtları, kuzeyde Mandıralık, güneyde Çilekli Tepeleri ve batıda ise Bozkaya ile çevrilmiştir.⁵⁹ İlçenin kuzey tarafına gidildikçe yükseltiler oldukça artar, en yüksek noktası 759 metre ile Kiraz Tepesi'dir.⁶⁰ Özellikle Kula, Ahmetler ve Kocayazı köylerinde bu yükseklikler dikkat çeker. Güney tarafı ise nispeten daha düzlük bir yapıya sahiptir. Bitki örtüsü bakımından zengin olan bölgede orman alanları ilçe topraklarının neredeyse yarısı kadardır. Zaten bu

⁵⁵ Kırklareli Valiliği Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 1987 *Kırklareli Kültür ve Turizm Envanteri*, Kırklareli: Güven Matbaa ve Kirtasiye, 1987, s. 43; Kırklareli Valiliği Kültür ve Turizm Müdürlüğü, *Kent Kitaplığı*, İstanbul, 1967, s.166.

⁵⁶ Dilek Atıcı, *Kofçaz Ağzı (İnceleme-Metinler-Sözlük)*, (Yüksek Lisans Tezi) Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne, 2016, YÖK: Ulusal Tez Merkezi (Tez No. 431359) s. 14.

⁵⁷ Okan Yıldız, *Kırklareli İli Kofçaz İlçesi Amucaların İnanç ve Uygulamaları Üzerine İnceleme*, (Yüksek Lisans Tezi), Kırklareli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırklareli, 2020, YÖK: Ulusal Tez Merkezi (Tez No. 641990) s. 6.

⁵⁸ Atıcı, *Kofçaz Ağzı*, s. 15.

⁵⁹ Nafiz Karaçam, *Bütün Yönleriyle Kırklareli ve İlçeleri*, Kırklareli: Belediye Yayınları, 1995 s. 178.

⁶⁰ Tuğba Kiper, "Kırklareli Kofçaz İlçesi Örneğinde, Kırsal Yerleşimlere İlişkin Kalkınma Öncelikli Ekoturizm Planlaması", *TUBİTAK*, (2021), <https://acikerisim.nku.edu.tr/xmlui/handle/20.500.11776/11283> (Erişim: 28.11.2023), s. 79

sebeple bölgede ormancılık yaygındır.⁶¹ Ormancılığın yaygın olması ile birlikte hayvan varlığının fazla olması avcılık faaliyetlerini de beraberinde getirmiştir. Özellikle Kocayazı köyünde avcılık yaygın olup kara avcılığının her çeşidi yapılmaktadır.⁶²

Koçaz, Kırklareli'nin ilçeleri içerisinde gelişmişlik düzeyi bakımından sonuncu sıradadır. Bunun temel sebebi bulunduğu coğrafi konumdur. Kırklareli'nin kuzey tarafında yer aldığı için İstanbul – Edirne hattı üzerindeki sanayi yatırımlarından mahrum kalmıştır. Ayrıca daha önce Koçaz'ın Malkoçlar köyünde bulunan gümrük kapısının kapanması ticareti ve ekonomiyi olumsuz etkilemiştir. Bölgede sanayi yoktur, ticaret hacmi çok zayıftır. Olan ticarete hayvancılığa dayalıdır. Bu sebeple hayvancılıkta gelişmiş bir ilçedir.⁶³ Özellikle Devletliağaç köyü tarım ve hayvancılıkta ilçenin en gelişmiş köyüdür.⁶⁴ İlçede günlük 13 ton inek sütü, koyun sütü ise senede iki ay olmak üzere 10 tondur. Ayrıca senede takribi 900 dana ve 22 bin kuzu kesime gönderilmektedir. İlçenin torakları çok verimli olmadığı için tarım pek yaygın değildir. Fakat az da olsa çavdar, fasulye, ayçiçeği ve yulaf tarımı yapılır. Ormanlık alanı fazla olan ilçede haliyle ormancılık da yaygındır. Yani halkın temel geçim kaynağı ormancılık ve hayvancılıktır.⁶⁵

1.2.2. Tarihçesi

Kırklareli'ne bağlı küçük bir yerleşim sahası olması ve yakın tarihte ilçe olması sebebiyle Koçaz ilçesine dair tarihi kaynaklar pek azdır. Eldeki bilgiler Trakya'nın veya Kırklareli'nin genel tarihi ile örtüşecek kadardır. Cumhuriyetten önce bir köy iken ilçe hüviyetini alan Koçaz'ın, tarihi de bir köy tarihi kadardır.⁶⁶ Bu sebeple Koçaz'ın tarihçesinden bahsederken ilçeye

⁶¹ Kırklareli Valiliği Kültür ve Turizm Müdürlüğü, *Kent Kitaplığı*, İstanbul, 1967, s. 177; Karaçam, *Bütün Yönleriyle*, s. 509.

⁶² Kırklareli Valiliği Kültür ve Turizm Müdürlüğü, *1987 Kırklareli Kültür ve Turizm Envanteri*, Kırklareli: Güven Matbaa ve Kirtasiye, 1987, s. 43.

⁶³ Atıcı, *Koçaz Ağzı*, s. 17; Karaçam, *Efsaneden Gerçeğe*, s. 178

⁶⁴ Nihat Dağlayan, “Türkiye Geleneksel Kültür Haritası Çalışması 2003-2005 Dönemi Kırsal Alan Çalışması Kırklareli İli Koçaz İlçesi Terzidere Köyü'nün Sosyo-Ekonomik ve Kültürel Açından İncelenmesi”, (2005), <http://nek.istanbul.edu.tr:4444/ekos/TEZ/59056.pdf> (Erişim: 28.11.2023), s. 13.

⁶⁵ Atıcı, *Koçaz Ağzı*, ss. 17-18

⁶⁶ Atıcı, *Koçaz Ağzı*, s. 14.

bağlı, tarihi değer taşıyan köylerden de bahsedeceğiz.

Cumhuriyetle birlikte Keşirlik adıyla anılan ve Kırklareli'ne bağlı bir nahiye merkezi olan Kofçaz, 1959 yılında⁶⁷ ilçe merkezi olmuştur.⁶⁸ Yaşanan isim değişikliğinin sebebi ise o zamanki adı Kofçaz -şimdiki adı Kocayazı- diğer köylere nazaran gelişmişlik ve nüfus yoğunluğu sebebiyle Keşirlik'den önce ilçe merkezi yapılmak istenmiş fakat yerli halk, rahat ve sakin yaşam tarzlarının bozulacağı, bölgeye memurların, belediye teşkilatının geleceği vb. gibi sebeplerle ilçe olmaya karşı çıkmışlar. Neticede bu durumu kabul etmeyen Kofçaz köyünün ismi Keşirliğe verildi ve Keşirlik yani Kofçaz 1 Nisan 1959 yılında ilçe oldu. Kofçaz köyünün ismi ise Kocayazı olmuştur. Böylece ilçe olmayı kabul etmeyen Kofçaz köylüleri isimlerinden olmuşlardır.⁶⁹ Muhtemelen o dönemde köylülerin devlet memurları ile yaptığı uzun görüşmeler ve sürtüşmelerden dolayı memurlar tarafından böyle bir karar alınmıştır.

Bölgede yapılan araştırmalar neticesinde, insanların bu bölgede tarihin ilk zamanlarından beri yaşam sürdürdüklerine dair kalıntılar mevcuttur. Bölgede yaşayan topluluklar hakkında kesin bilgiler olmasa da tarihi akış içerisinde bölgeden Trak ve İskit topluluklarının geçtiği tahmin edilmektedir.⁷⁰ Kofçaz ve köylerinde Erken Demir Çağı dönemini kapsayan dolmenler ve tümülüsler bulunmuştur.⁷¹ Ayrıca Kofçaz ve köylerinde, büyük oranda tahribe uğramış olsa da çok sayıda kale kalıntılarına rastlanmıştır. Bunlar, Yukarı Kanara Kalesi, (Kalenin Geç Roma Dönemi'nde yapıldığı, Bizans döneminde de kullanıldığı tahmin edilmektedir.)⁷² Kocayazı Kalesi (Trakların Geç Demir Çağ Dönemi'nde yapıldığı tahmin edilmektedir.) ve Ahmetler Kalesi'dir.⁷³

⁶⁷ Bazı kaynaklarda 1957 olarak da geçer. Karaçam, *Efsaneden Gerçeğe*, s. 509.

⁶⁸ Kırklareli Valiliği Kültür ve Turizm Müdürlüğü, *1987 Kırklareli Kültür ve Turizm Envanteri*, Kırklareli: Güven Matbaa ve Kirtasiye, 1987, s. 43; Karaçam, *Efsaneden Gerçeğe*, s. 509

⁶⁹ Atıcı, *Kofçaz Ağzı*, s. 15.

⁷⁰ Karaçam, *Efsaneden Gerçeğe*, ss. 520-521.

⁷¹ Şahin Yıldırım, *Doğu Trakya'da Mezar Tepelerinin Ortaya Çıkışı ve Gelişimi*, Ankara Üniversitesi Yayınları, Ankara, 2012, s. 87; Kiper, "Kırklareli Kofçaz", s.112.

⁷² İsmail Hakkı Kurtuluş, *Kırklareli'nin Bilinmeyen Trak-Roma-Bizans Kaleleri*, İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları, 2014, s. 224.

⁷³ Kurtuluş, *Kırklareli'nin Bilinmeyen*, s. 162.

İlçe konumu itibariyle de tarihsel olarak pek çok medeniyetin izlerini taşımaktadır. Bu durumda kültürel açıdan çeşitliği getirmiştir. Trak ve Frig topluluklarının Erken Demir Çağ Dönemi'nde kullandıkları yol güzergahında yer alması, Balkan ve Bizans izlerinin görülmesi, Anadolu kültürü ve göçmen unsurların bölgeyle olan irtibatları, bölgenin tarihi ve arkeolojik yönden önemini artırmıştır.⁷⁴ Şahin Yıldırım, “Doğu Trakya’da Mezar Tepelerinin Ortaya Çıkışı ve Gelişimi” adlı kitabında Trakya bölgesindeki tümülüslerin antik yollarla olan ilişkisini anlatırken bölgedeki altı adet antik yolun varlığından bahseder. Bu yollardan biride Burgaz-Byzantion hattıdır. Kofçaz’ında içinde olduğu bu hattı şöyle aktarır:

*“Bulgaristan’daki Burgaz’dan gelerek, sırasıyla Pudizo (Kofçaz), Bizye (Vize), Utsurgas (Pınarhisar), Cenofrurio (Sinekli), Adstatuas (kesin yeri bilinmiyor.), Çatalca, Melantiada (Yarımburgaz) üzerinden Byzantion’a (İstanbul) varan antik bir yol daha bulunmaktadır.”*⁷⁵

Bu durum, Roma ve Bizans döneminde Kofçaz’ın da içinde yer aldığı yerleşimlerin önemli bir yol güzergahı ve varış noktası üzerinde olduklarını göstermektedir.⁷⁶

Kofçaz’ın tam olarak ne zaman kurulduğu bilinmemekle birlikte I. Murad’ın Kırklareli’ni 1359 yılında fethetmesinden sonra, bölgenin yerleşim sahası olarak işlev gördüğü bilinmektedir.⁷⁷ Daha sonra bu topraklara önce Anadolu’dan sonra Balkanlardan çok sayıda Türkmen getirilip yerleştirildi. Özellikle Malkoçlar, Topçular, Terazidere ve Devletliağaç Türkmen kökenli nüfusun yoğun olduğu yerlerdir. Yeni fethedilen Hristiyan köylerinde denetim sağlamak ve sınır köylerdeki Hristiyanlara karşı tedbir almak için Müslüman köyler kurulması hedeflenmiştir. Bu köyler, Bulgarlara karşı sınır boylarında tampon bölge konumunda olup Balkanlara hareket noktası işlevi de görüyorlardı. Ancak bu durum, bölgenin tarih boyunca Balkanlar’dan

⁷⁴ Tuğba Kiper ve öte., “Sosyo-Kültürel Kimlik Değerlerinin Ekoturizm Gelişim Bölgelerinin Belirlenmesindeki Rolü: Kırklareli-Kofçaz İlçesi Örneği”, *Kent Akademisi*, C. 15 S. 2, (2022), s. 1154; Kiper, “Kırklareli Kofçaz”, s. 110.

⁷⁵ Yıldırım, *Doğu Trakya’da*, s. 90.

⁷⁶ Kiper, “Kırklareli Kofçaz”, s. 110.

⁷⁷ Karaçam, *Bütün Yönleriyle*, s. 178.

gelen saldırılara maruz kalmasını da beraberinde getirmiştir.⁷⁸

Bölge, 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı'nda işgale maruz kalmıştır. İşgalden kurtulan bölge daha sonra Balkan Savaşı ile birlikte bu sefer Bulgarların işgaline uğramıştır. Kofçaz, Balkan Savaşı'nın daha ilk günlerinde çatışma sahası içinde yer almış olup köylerinde şiddetli çatışmalar meydana gelmiştir. İşgal süresince Bulgarların köyleri yakıp yıktığı, halka eziyet ve işkencelerde bulunduğu anlatılmaktadır.⁷⁹ Bu bakımdan bölgede gerek Ruslarla gerekse Bulgarlarla yapılan savaşlar neticesinde çok fazla can ve mal kaybı yaşanmış ve köyler bir hayli tahrip olmuştu. Bu sebeple bölgeden Anadolu'ya göç edenler olmuştu. Balkan Harbi'nde bölgeyi Bulgar işgalinden Aşiret Süvari Tümeni Komutanı Fahrettin Altay kurtarmıştır.⁸⁰ Fakat bölge daha Balkan Harbi'nin sıkıntılarını gidermeden 1920 yılında -iki yıl sürecek olan- Yunan işgaline uğramıştır. Daha sonra Yunanlıların, Anadolu'da yenilmesi üzerine 10 Kasım 1922 yılında Kofçaz işgalden kurtulmuştur. Ayrıca Kurtuluş mücadelesi sırasında Hüseyin Akerman komutasındaki bir grup müfrezenin Kofçaz'ın Ahmetler köyünden gelerek Kırklareli civarında Yunanlıları bir ay boyunca oyaladıkları bilinmektedir.⁸¹

Kofçaz'ın köylerinin çoğu Osmanlı döneminde kurulmuştur. Zaten köy isimlerini baktığımızda, bazıları tarihi olay ve kişileri temsil etmektedir. Malkoçlar, Topçular, Yukarı ve Aşağıkanara, Devletliagaç ve Karaabalar köyleri bu tarz köylerdendir.⁸² Mesela Yukarıkanara köyü, Osmanlı zamanında “*Kanara-i Bala*” adıyla bilinmekte olup devlet askerlerinin iâşesi için büyük çaplı hayvan kesiminin yapıldığı bir köydür.⁸³ Diğer köyler ise Ahmetler, Ahlatlı, Terzidere, Kocatarla, Tatlıpınar, Taştepe, Kocayazı, Kula, Beyci ve Elmacık köyleridir. Kofçaz'da toplam 16 köy ve 2 mahalle bulunmaktadır.⁸⁴

⁷⁸ Karaçam, *Efsaneden Gerçeğe*, ss. 521- 522; Kofçaz Belediyesi, “Tarihçe” <https://www.kofcaz.bel.tr/sayfa/tarihce/> (Erişim: 04.11.2023)

⁷⁹ Karaçam, *Bütün Yönleriyle*, s. 179.

⁸⁰ Karaçam, *Efsaneden Gerçeğe*, s. 522.

⁸¹ Karaçam, *Bütün Yönleriyle*, s. 179; Karaçam, *Efsaneden Gerçeğe*, s. 522.

⁸² Karaçam, *Efsaneden Gerçeğe*, s. 511.

⁸³ Kurtuluş, *Kırklareli'nin Bilinmeyen*, s. 224.

⁸⁴ Dağlayan, *Türkiye Geleneksel*, s. 13.

Koçaz, Türkiye'nin nüfus bakımından en küçük ilçelerinden birisidir. Ayrıca ilçe sürekli göç vermekle birlikte köy nüfusu da bir hayli azdır. Köylerde nüfus 1970 yılına kadar 100 kişinin üzerinde iken 2020 yılına gelindiğinde 11 adet köyün nüfusu 100'ün altına düşmüştür. Aşağıkanara 32 kişiyle en düşük nüfusa sahip köydür.⁸⁵ Genel nüfusu baktığımızda Koçaz ilçe olduğu zaman 1 Nisan 1959 yılında yapılan sayıma göre köylerle beraber toplam nüfus 12.500 civarındaydı. 2014 yılına gelindiğinde köylerde dâhil toplam nüfus 2.707'ye düşmüştür.⁸⁶

Bölgenin etnik yapısına baktığımızda üç unsur görölmektedir. Pomaklar, Gacallar ve Muhacir. Pomaklar, Balkanlarda Pomakça konuşan Müslümanlara verilen isimdir. Kocayazı ve Kula köyleri Pomakların yoğun olduğu köylerdir. Gacallar, kendilerini Trakya'nın yerlisi olarak tanımlayan bir topluluktur. Muhacir ise özellikle Bulgaristan'dan gelen göçmenlere verilen isimdir. Bunlar 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı'ndan itibaren Doğu Trakya tarafına göç etmeye başlayanlardır.⁸⁷

Bölge de yerleşimin çoğunluğu Osmanlı döneminde kurulduğu için gayrimüslim nüfus bulunmamaktadır. Koçaz'da genelde Sünnî ve Alevî-Bektaşî geleneklerine bağlı nüfusun yaşadığı bilinmektedir. Bektaşî geleneğini benimseyenler kendilerini "Bedrettinî-Gülşanî" olarak tanımlarlar. Bölgede, özellikle köylerinin birçoğunda Alevî-Bektaşî geleneği hâkimdir.⁸⁸ Bölgede hâkim Bektaşî geleneği içinde dikkat çeken Şeyh Bedrettin (Bedrettinî) tarikatına mensup Amuca kabilesi denilen bir gruptur. Ahmetler ve Karaabalar köyünün tamamı bu kabileye mensuptur. Topçular, Ahmetler, Devletliağaç ve Tatlıpınar köylerinde ise sayıları fazladır.⁸⁹ Eski geleneklerini devam ettiren mezkûr kabile, Topçular köyünde her sene Haziran ayının ikinci cumartesi günü, köyde türbesi bulunan Topçu Baba adına "Topçu Baba'yı Anma Etkinlikleri" adı altında kutlamalar yaparlar ve yüzlerce kurban keserler. Şenliğin yapıldığı zaman köyün nüfusu 10 bin

⁸⁵ Kiper, "Kırklareli Koçaz", s. 115.

⁸⁶ Atıcı, *Koçaz Ağzı*, ss. 16-17.

⁸⁷ Atıcı, *Koçaz Ağzı*, ss. 18-21.

⁸⁸ Atıcı, *Koçaz Ağzı*, s. 21.

⁸⁹ Yıldız, *Kırklareli ili Koçaz*, ss. 8-9; Karaçam, *Efsaneden Gerçeğe*, s. 511.

kişiye ulaşmaktadır.⁹⁰ Topçu Baba'dan başka bölgede türbesi bulunan ve halk tarafından veli kabul edilen, Ahmetler köyünde Gül Baba ve Mercan Baba, Taştepe köyünde Ahmet Baba (türbesi yoktur) ve Malkoçlar köyü Höyük Baba (türbesi yoktur) vardır.⁹¹ Kofçaz dışarıdan göç alan bir ilçe olmadığı için etnik yapısı ve geleneklerini bozmadan asırlardır devam ettirmiştir. Gittikçe nüfusu azalan ve ekonomik yönden zayıf olan ilçeyi tüm bu olumsuzluklara rağmen belki de farklı kılan tek şey geleneksel yapısının nispeten bozulmadan günümüze ulaşmış olmasıdır.

⁹⁰ Yıldız, *Kırklareli ili Kofçaz*, s. 17.

⁹¹ Yıldız, *Kırklareli ili Kofçaz*, ss. 75-77.

2. BÖLÜM

OSMANLI MEZAR TAŞI VE KİTABE KÜLTÜRÜ

2.1. Mezar Taşı Kültürü

Arapça'da “vefat eden kişinin gömüldüğü yer” anlamına gelen “kabir (kabir) veya medfen” karşılığında, Türkçe'de daha yaygın olarak “mezar” kelimesi kullanılır.⁹² Dilimizde yaygın olarak kullanılan “mezarlık” kelimesi ise Arapça “ziyaret” kökünden gelen “ziyaret edilen yer” manasındaki “mezar” kelimesinden Türkçe ekle türetilmiş bir yer adıdır. Mezarlık kelimesi ise Arapça'da makber ya da makbere (kabirlerin bulunduğu yer), Farsça'da ise kabristân, gûristân ve mezârât olarak geçer. Önemli zatların mezarlarının bulunduğu yere ise kubbe, meşhed, türbe, ravza ve kümbet denir. Cami, tekke ve türbe gibi yapıların yanında bulunan etrafı çit veya duvarlarla çevrili olan küçük mezarlıklara Türkçe de “hazire” denmekte ve genelde tekke ve zaviyelerin hazirelerinin bulunduğu yere ise “vadî-i hâmûşân (sessizlik vadisi)” denilmektedir.⁹³

Mezar taşı vefat eden kişinin kabrinin başına dikilen, vefat edenin gömülü olduğu yeri belli eden ve üzerinde yazı bulunabilen dikili taştır. Dayanıklılığından dolayı malzeme olarak taş tercih edilmiştir. Kabrin başına dikilen ve baş ve ayak kısmından oluşan taş “şahide”, “mezar taşı” veya halk arasında “hece taşı” denilen bu taşların konulması, İslamiyet'in ilk dönemlerinden beri süre gelen bir gelenektir.⁹⁴ Müslümanların ilk resmi kabristanı Medine'de bulunan “Bakîu'l-garkad” kabristanıdır. Sahabeden Hz. Osman b. Maz'un vefat ettiğinde Hz. Peygamber (sav) onu “Bakîu'l-garkad” kabristanına defnedip mezarının başına da taş diktiği rivayet edilir. Daha sonra bazı sahabe ve tabiin kabrinin üzerine kubbe denilen çadır kurulduğu bilinmektedir. “Bakîu'l-garkad” kabristanında sahabeden on binden fazla kişi defnedilmiştir. Hz. Peygamberin, vefat eden Hz. Osman b. Maz'un, mezarının başına diktiği taş, mezar taşı geleneğinin başlangıcı olup bu sünnet

⁹² Kürşat Demirci, “Kabir”, *DİA*, C. 24, İstanbul: TDV, 2001, s. 33.

⁹³ Nebi Bozkurt, “Mezarlık”, *DİA*, C. 29, İstanbul: TDV, 2004, s. 519.

⁹⁴ Bozkurt, “Mezarlık”, ss. 519.

tüm İslam beldelerinde yayılmış ve bölgelere göre farklılık göstererek uygulanmaya asırlarca devam etmiştir.⁹⁵

İslamiyet'in ilk dönemlerinde vefat eden Müslümanların mezarları sade, süssüz ve gösterişsiz iken, Emevi ve Abbasi dönemlerine gelindiğinde önceki gelenek terkedilerek, gösterişli mezarlar ve türbeler yapılmaya başlanmıştır.⁹⁶ Selçuklu ve Osmanlılar, mezar taşı biçim ve süsleme geleneğini kendi Türk kültürleriyle de harmanlayarak ortaya sanatsal yönü güçlü olan yapıtlar meydana getirmişlerdir.⁹⁷ Özellikle Osmanlı döneminde bu gelenek, Osmanlı kültürünün temeli haline gelip sanatsal boyutta zirveye çıkarak Osmanlı medeniyetinin ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir.

Osmanlı Devleti'nin tarihsel süreçte yaşadığı değişimler ve devletin geçirdiği çeşitli evreler mezar taşlarına da yansımıştır. Bu bağlamda dört evreden bahsedebiliriz. Bunlar, Kuruluş Devri, Klasik Dönem, Lale Devri ve sonraki süreçte taşların şekillerinde ve süslemelerinde farklılıklar olmuştur.⁹⁸ Osmanlı Kuruluş Dönemi'nde, Selçuklu mezar taşı geleneğini metin ve biçim yönünden geliştirerek aynı geleneği devam ettirmiştir. Kaş kemerli, dikey biçimdeki harfleri uzun celi sülüs hatlı ve kenarları sütunçeli prizmatik şahideler, kuruluş döneminde Bursa'da oluşan ilk örneklerindendir. Bu üslup daha sonra Edirne'ye ve fethedildikten sonra az da olsa İstanbul'a da geçmiştir.⁹⁹ 15. yüzyıla kadar mezar taşlarının ekseriyetinde başlıklar yoktur, olanlarda sade ve gösterişsiz bir sarıktan ibarettir. Daha sonra vefat eden kişinin meslek grubuna veya mensup olduğu tarikata göre şahidenin başlık kısmı değişiklik göstermiştir. Klasik Dönem dediğimiz bu dönemde, vefat eden kişinin esnaf, alim, sanatçı, memur, asker gibi uğraş alanını veya

⁹⁵ Dzehemal Hatıp, *Yakın Dönem Tarihimizde Bulgaristan'ın Nevrapop Bölgesindeki Osmanlı Mezar Taşları*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne, 2022, ss. 9-10; Bozkurt, "Mezarlık", s. 519.

⁹⁶ Hatıp, *Yakın Dönem*, s. 10; Faruk Karaca, "Mezar Taşlarına Yansıyan Şekliyle Türk Kültüründe Hayat ve Ölümle İlgili Bazı Değerlendirmeler", *İslami Araştırmalar Dergisi*, C. 14, S. 3-4, (2001), s. 503

⁹⁷ Karaca, "Mezar Taşlarına Yansıyan", s. 503. Örneğin Ahlat mezar taşları, biçim ve süsleme olarak dikkat çeken, taş yontuculuk alanında sanat aleminin güzide örneklerindendir. Karaca, "Mezar Taşlarına Yansıyan", s. 503

⁹⁸ Bozkurt, "Mezarlık", s. 520.

⁹⁹ Sadi Süleyman Kucur, "Mezartaşları", *Antik Çağ'dan XXI. Yüzyıla Büyük İstanbul Tarihi*, C.5, İstanbul: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür A.Ş Yayınları, s. 435.

cinsiyetini belli eden sarık, kavuk, taç, gül vd. gibi başlık formları göze çarpmaktadır.¹⁰⁰ Bunlar genellikle sade ve tezyinatsızdır. Fakat kadın mezar taşlarında hotoz türü başlıklar, bitkisel motifler ve değişik süsleme örnekleri dikkat çeker.¹⁰¹ Osmanlı Klasik Dönem şahidelerinin asıl karakteristik özelliğini oluşturan bu tarz, İslam dünyasında sadece Osmanlı kültürüne aittir.¹⁰²

Ayrıca Osmanlı erken dönem şahidelerinde sıklıkla Arapça ayet ve hadislere yer verilmiştir. Klasik dönemde ise şahide kitabelerin büyük bölümü Türkçedir. Az da olsa dua bölümlerinde Arapça'ya yer verilmiştir.¹⁰³

Lale Devri ile birlikte mimaride Batı sanatından etkilenme şahidelerde de görülmeye başlandı. Geleneksel mezar taşı formları sürmekle birlikte, Batı etkisiyle realist tasvirler de bu dönemde dikkat çekmeye başlamıştı. 19. yüzyıla kadar rokoko, barok, empire tarzında şahidler etkisini göstermiştir.¹⁰⁴ Bu dönemdeki Batı etkili şahidler, süslü, gösterişli ve görünüş, biçim ve motif açısından daha hareketli ve kıvrımlıdır. Batı menşeli süslemeler, çiçek ve yaprak motifleri de şahidler üzerinde yer alıp kurdelelere sarılmış güller, karanfil, sümbül, lale ve servi ağaçları mezar taşlarına işlenmişti.¹⁰⁵ Ayrıca Osmanlı klasik dönem geleneğinde ölümü, daha güzel bir alemin basamağı, ayrılık değil bir kavuşma olarak görür ve

¹⁰⁰ Osmanlıda 16. yüzyıldan itibaren ortaya çıkan bu tarz muhtelif başlık kullanımının neden ortaya çıktığı üzerine çeşitli iddialar ileri sürülmüştür. Genelde siyasi, kültürel ve dini unsurlar sebep gösterilmiştir. Bunlarla birlikte bu uygulamaya geçişin sebebi olarak, zaman içinde değişen Osmanlı demografik yapısının tezahürünün bir yansımasıdır denilebilir. Yeni fetihlerle büyüyen Osmanlı devletindeki bu genişleme, beraberinde gayri-müslim nüfusta da haliyle hissedilir bir artış meydana getirmişti. Bu artış kabristanlara da yansımış, Müslümanlara ve gayri-müslimlere ait şahidler birbirinden ayıracak birtakım alametler olması gerekiyordu. Gerçi öncesinde de Müslüman mezarlarını diğerlerinden ayırt edecek bazı alametler olsa da bu dönemden itibaren bu fark ve alametler daha çok vurgulanmak istenmiş olabilir. Mehmet Kökrek, “Osmanlı Mezarlık ve Mezar Taşı Kültür Temelleri Üzerine Bir Deneme”, *Sabah Ülkesi Dergisi*, S. 48, (2016), s. 67.

¹⁰¹ Sedat Soyalp, *Denizli Babadağ'da Osmanlı Dönemi Mezar Taşları*, (Yüksek Lisans Tezi) Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van, 2018, YÖK: Ulusal Tez Merkezi (Tez No. 542268), ss. 9-10; Bozkurt, “Mezarlık”, s. 521.

¹⁰² Kucur, “Mezartaşları”, s. 435.

¹⁰³ Sevim, *Osmanlı Mezar*, ss. 14-15.

¹⁰⁴ Bozkurt, “Mezarlık”, ss. 521.

¹⁰⁵ Soyalp, *Denizli Babadağ'da*, s. 10; Hakan Kurtişoğlu, *Kırklareli Merkez İlçede Bulunan Osmanlı Dönemi Mezar Taşlarında Görsel Öğeler ve Semboller*, (Yüksek Lisans Tezi) Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne, 2019, YÖK: Ulusal Tez Merkezi (Tez No. 546341), s. 11.

bunu “Hüve’l-Bâki”, “El-Bâki”, “Hüve’l-Hayy” gibi şahide serlevhalarıyla ifade ederlerdi. Batı etkisiyle geleneksel ölüm algısının zıddına, ölümden hoşnutsuzluğunu dile getiren ve ölümü üzüntü, ayrılık sebebi gören ve bunu ifade eden “ah mine’l-mevt, ah mine’l-fırak” gibi yazılar şahide serlevhalarında görülmeye başlanmıştı.¹⁰⁶

19. yüzyıl sonrasında ise artık şahidelerde fes başlıklar yaygın kullanılmaya başlandı. Şahidelerde üç çeşit fes kullanılırdı. Bunlar, Mahmudî Fes, Azizî Fes ve Hamidî Festi. Mahmudî fesin, yukarıdan geniş, aşağı doğru dar ve püskülü bir yapısı vardı. Azizî fes, aşağıdan geniş, yukarı doğru dar ve tek yerden sarkan püsküllere sahipti. Hamidî fesin ise şekli, Azizî fes ile aynı fakat uzunluğu daha fazla olan bir fes türüydü.¹⁰⁷

Şahideler genelde Başlık (Serpüş), Serlevha, Kimlik, Dua ve Tarih kısımlarından oluşmaktadır. Başlık (Serpüş), kabirde yatan kişinin mesleği, cinsiyeti, sosyal statüsü veya mensup olduğu gruba göre değişiklik gösterebilir. Serlevha, “ser” Farsça baş demektir, Arapça levha kelimesi ile birlikte “bir yazının başlığı” anlamına gelir.¹⁰⁸ Şahidelerin başlık kısmının hemen altında yer alan ve genellikle “El-Fatiha”, “Fatiha”, “Hüve”, “Hüve’l-Bâki” gibi lafızların yazılı olduğu kısımdır. Kimlik, vefat eden kişinin kim olduğunun yazılı olduğu kısımdır. Şahide kitabesinin bu bölümünde vefat eden kişinin ismi, baba ismi, mesleği veya yaşadığı yer ismiyle de zikredilebilirdi. Vefat eden kadın ise genelde kendisinden ziyade kocası, babası, babasının mesleği gibi ayrıntılara yer verilirdi.¹⁰⁹ Dua, vefat eden kişiye dua edilen veya dua istenilen kısımdır. Bu kısımda, “El-merhûm ve’l mağfûr”, “mağfûr ve mağfûre”, “ziyaretten murâd duadır” gibi ifadelere yer verilir. Tarih, şahidenin bu son bölümünde kişinin vefat ettiği tarih yazılır. 16. yüzyıla kadar tarih kısmı genelde rakamla değil, Arapça olarak

¹⁰⁶ Kökrer, “Osmanlı Mezarlık”, s. 67.

¹⁰⁷ Onur Muhammed Atay, “Eyüp Sultan’daki Osmanlı Mezarlıkları ve Mezar Taşları”, *Eyüp Sultan Belediyesi Şehir ve Medeniyet Okulu Şehir Estetiği Atölyesi*, 2018, <https://eysam.org/wp-content/uploads/2022/05/Mezar-Taslari-Makale.pdf> (Erişim: 28.11.2023) s. 8; Fes örnekleri için bkz: Berk, *Zamanı Aşan Taşlar*; s. 28.

¹⁰⁸ Gülnur Duran, “Serlevha”, *DİA*, C. 36, İstanbul: TDV, 2009, s. 567.

¹⁰⁹ Sevim, *Osmanlı Mezar*, s. 15.

kelimelerle yazılırdı. Daha sonra rakamla yazılmaya başlandı. Çok nadirde olsa bazen vefat tarihi, şahide kitabesinin üst kısmında yer alır.¹¹⁰

Osmanlı mezarlıklarına girildiğinde, ölümün kasvetli hissiyatının aksine, ince nakışlarla işlenmiş süslü, sanatlı motiflerin görsel ferahlığıyla insanlara ölümün güzel yüzünü yansıtmakta ve çiçek ve meyve motifleriyle de cennet bahçesi iklimini oluşturmaktadır.¹¹¹ Theophile Gautier “İstanbul” adlı kitabında Osmanlı mezarlıklarını gezerken yaşadığı duyguları şu sözlerle ifade ediyor: “Nedendir bilmem... Hristiyan mezarlıklarında duyduğum hüznü, Türk mezarlıklarında duymam. Orada geçirdiğim saatler esnasında, içimde tatlı bir hayale dalmaktan başka hisler uyanmadı. Ölüm korkusunu unuttum”¹¹² diyerek Osmanlı kabristanlarında ki güzelliği dile getirmiştir.

Osmanlı dönemi mezar taşlarının geneline baktığımızda, medeniyet yansımalarını ve ince zevk ve düşünce anlayışının izlerini görmekteyiz. Çeşitli dini sebeplerle heykel yapamayan Osmanlı sanatkarları, tüm maharetlerini özenle ve incelikle yontup, her birini sanat eserine dönüştürdüğü mezar taşlarıyla medeniyetin kökleşmiş birikimini yazılı ve görsel olarak ifade ediyorlardı. İnce sanatsal işçiliğin, mana ve yüzlerce yılın kültürü işlenmiş olan mezar taşlarını erkek, kadın ve çocuk olmak üzere üçe ayırabiliriz.¹¹³ Farklı mana ve inceliklere haiz olan bu taşların nüktelerine değinecek olursak; Çocuk mezar taşları, vefat eden çocuğun boy ölçüsüne göre yapılır ve taşları oyuncak şekline benzerdi. Yani ergenlikten önce vefat eden kişilerin mezar taşları farklı farklı boyutlardadır. Cellat mezar taşları ise üzerinde hiçbir motif ve yazı barındırmayan düz taşlardan oluşuyordu. Toplum tarafından pek seilmeyen cellatların mezar taşının bu şekilde olması, onlara gelecek bedduaların önüne geçmek veya mezarlarının tahrip edilme ihtimaline karşı alınmış bir önlemdi. Kadın mezar taşları ise genellikle kadının zarafetini ve kıymetini yansıtan çiçek motifleriyle süslendirilmişti.

¹¹⁰ Hatip, *Yakın Dönem*, s. 16.

¹¹¹ Onur Çetin, “Osmanlı Mezar Taşlarının Önemi ve Sanatsal Boyutu”, *CUJOSS*, C. 43, S. 1, (2019), s. 46.

¹¹² Onur Çetin, “Osmanlı Mezar Taşları Etrafında Gelişen Kültür ve Medeniyet Dünyası Üzerine Bir İnceleme (Eyüp Örneği)”, *Anadolu Akademi Sosyal Bilimler Dergisi*, C. 1, S. 2, (2019), s. 121.

¹¹³ Çetin, “Osmanlı Mezar”, s. 41.

Evlenme çağına gelip de evlenemeden vefat etmiş bir genç kızın mezar taşında kırılmış gül motifi tasvir edilir veya duvak motifleriyle süslendirilirdi.¹¹⁴ 1735’de bebeği daha karnında iken vefat eden İstanbullu Hanife Hanım için yapılan mezar taşının orta kısmına yapılan bebek mezar taşı, zarafet ve estetiğin örneklerindendir.¹¹⁵ Bunlarla birlikte mezar taşına işlenmiş gül sayısının vefat edenin çocuk sayısını göstermesi, vefat edenin hacı yada hacce olduğunu belirten hurma ağacı motifinin mezar taşına işlenmesi¹¹⁶ ve mezar taşlarının üzerine yuvarlak bir çukur oyularak orada toplanan yağmur sularının kuşlar ve diğer canlılar tarafından içebilmelerini sağlamak¹¹⁷ gibi örnekler, bize Osmanlı’nın taşlar üzerinde dar bir alana inşa ettiği medeniyetin örneklerini sunmaktadır.

2.2. Kitabe Kültürü

Arapça “”k-t-b” kökünden türetilmiş bir kelime olan ve terim olarak iki manayı ihtiva eden kitabe, mastar olarak “yazmak”, isim olarak “yazı” anlamlarına gelmektedir.¹¹⁸ Genel anlamıyla kitabeyi, bina duvarları, çeşme ve sebil üzerleri ve mezar taşları gibi her türlü yapı ve sanat eserinin inşa faaliyetleriyle ilgili olarak, kim tarafından, hangi tarihte inşa olunduğu, yapılış amacı ve neden yapıldığı vb. gibi faaliyetleri ifade etmek üzere mermer, taş, çini, ahşap, tuğla, seramik gibi maddeler üzerine, genelde kabartmak veya oymak suretiyle işlenen her türlü yazı olarak tanımlamak mümkündür.¹¹⁹

Kitabeler, kim tarafından yapıldığı vb. gibi muhtelif bilgiler ihtiva etmekle beraber aynı zamanda süsleme sanatının nakşedildiği bir alandır. Kitabe üzerine figürlü süslemeler dini sebeplerden dolayı yapılmazdı, bundan dolayı daha çok figür dışı olarak bitkisel ve geometrik süsleme ve

¹¹⁴ Atay, *Eyüp Sultan’daki*, s. 10.

¹¹⁵ Çetin, “Osmanlı Mezar Taşları”, ss. 115-116.; Atay, a.g.m., s. 10.

¹¹⁶ Kökrek, “Osmanlı Mezarlık”, s. 66; Hatı, *Yakın Dönem*, ss. 19-20.

¹¹⁷ Çetin, “Osmanlı Mezar Taşları”, s. 115.

¹¹⁸ Ali Yardım, *Alanya Kitabeleri (Tesbit, Tescil, Tasnif ve Değerlendirme)*, İstanbul: İstanbul Fetih Cemiyeti Yayınları, 2002, s. 9.

¹¹⁹ Kemal Özkurt ve Abdülhamit Tüfekçioğlu, “Türk-İslam Sanatında Kitabeler”, *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, C. 7, S. 14, (2009), s. 276; Yardım, *Alanya Kitabeleri*, s. 9; Ali Alparslan, “Kitabe”, *DİA*, C.26, İstanbul: TDV, 2002, s. 76.

yazı ile süsleme rağbet görmüştür. Bu süslemeler, yapılan esere göre farklılık arz etmektedir. Yapılarda çoğunlukla bitkisel ve geometrik süsleme tercih edilirken mezar taşlarında genelde yazı sanatı kullanılmıştır. Fakat süsleme tarzı ne olursa olsun yazı, kitabe süslemede her zaman vardır.¹²⁰ Kitabede yazı bazen çok uzun, bazen de çok kısa olabilir. Mesela sadece “Mâşâallah, sene: 975” yazılı, yazı süslemeli bir kitabe bulunabilir.¹²¹

İslamiyet’in başlangıcından itibaren günümüze kadar gelişerek gelen ve farklı isimlerle anılan yazı çeşitleri şunlardır: Ma’kılî, Kufî, Nesih, Sülûs, Reyhanî, Muhakkak, Tevki’, Ta’lik, Divanî ve Rik’a’dır.¹²² Bunlar içinde en meşhurları “altı yazı çeşidi” anlamına gelen “aklâm-ı sitte” veya “şesh kalem” olarak isimlendirilmiştir. Bunlar, Nesih, Sülûs, Reyhani, Muhakkak, Rika’, Tevki’dir.¹²³ Yapıların kitabelerinde kullanılan en meşhur yazı çeşitleri ise Ma’kılî, Kufî, Sülûs, Muhakkak, Celî¹²⁴ Sülûs, Celî Ta’lik ve Rik’a’dır. Türk-İslam kitabe geleneğinde en çok tercih edilen yazı türü celî sülûs, celî ta’likdir.¹²⁵ Selçuklu ve Osmanlı dönemi kitabelerde azda olsa Kufî yazı türü de kullanılmıştır. İranlıların geliştirmiş olduğu, “Hattı Farisi” de denilen ta’lik yazı çeşidi ise Osmanlı kitabelerinde, Fatih Sultan Mehmed Dönemi’nde yani 15. yüzyılın sonlarına doğru yer almaya başlamıştır. 15. yüzyıl öncesi Osmanlı yapılarının kitabelerinde hiç ta’lik yazıya rastlanmamıştır.¹²⁶

İslam medeniyetinin, sanatsal yapılarda ve ilmi sahada verilen eserleri “Elsine-i selâse” diye isimlendirilen Arapça, Farsça ve Türkçe olarak üç dilde yazılmıştır. Tarihsel sürece baktığımızda kitabe dili olarak Arapça, Farsça ve Türkçe’nin kullanıldığını görmekteyiz. Yine tarihsel süreç içerisinde bu üç dilin, aynı dönemde eş zamanlı olarak kullanılmadığı bilinmektedir. İlk dönemlerinden itibaren Anadolu’da istisnasız olarak kitabeler hepsi Arapça

¹²⁰ Özkurt ve Tüfekçioğlu, “Türk-İslam”, s. 277.

¹²¹ Yardım, *Alanya Kitabeleri*, s. 23.

¹²² Yardım, *Alanya Kitabeleri*, s. 17.

¹²³ Nihad Mazlum Çetin, “Aklâm-ı Sitte”, *DİA*, C. 2, İstanbul: TDV, 1989, s. 276.

¹²⁴ Yazı çeşitlerinin başına sıfat olarak eklenen ‘‘Celî’’ kelimesi bir yazı çeşidi değil yazının karakterini ifade eden bir sıfattır. Eğer yazı çeşidi kendi standart kalınlığından daha kalın ve iri yazılıyorsa bu yazı celileşiyor demektir. Mesela, sülûs yazı çeşidinin kalem ucu kalınlığı 2,5-3 mm. iken yazılan yazı bu ölçünün üstünde bir kalınlıkta ise o yazıya artık ‘‘celî sülûs’’ denilir. Ali Alparslan, ‘‘Celî’’, *DİA*, C. 7, İstanbul: TDV, 1992, s. 265.

¹²⁵ Özkurt ve Tüfekçioğlu, ‘‘Türk-İslam’’, s. 276.

¹²⁶ Yardım, *Alanya Kitabeleri*, s. 17.

yazılmıştır. Selçuklu Dönemi'nde, Türkçe yazılan hiçbir kitabeye rastlanmamıştır. Anadolu Beyliklerinde de Türkçe kitabe yazım örneği yoktur. Türkçenin kitabe diline girmesi tam tarihi belli olmamakla beraber 16. yüzyılın ikinci yarısında sonra olmuştur. Ancak Türkçenin kitabe dilinde kullanılmaya başlamasından sonra Arapça kitabe dili olarak kullanılmaya yine devam etmiştir.¹²⁷ Bu tarihten sonra yazılan Türkçe kitabeler genellikle manzum, az da olsa mensur şeklindedir.¹²⁸ İran'da başlayan manzum kitabe yazmaları bu bölgede pek rağbet görmemiş ancak Osmanlı Devleti'nde manzum kitabe yazımı kuvvetli bir gelişim sergilemiştir. Nazımla yazılan Türkçe kitabelerde yapının tarihin verilmesinde genellikle "ebced ile tarih düşme"¹²⁹ şeklindeydi ve bu usul Osmanlı kitabelerinde rağbet gören bir sanat haline gelmiştir.¹³⁰ Fatih Sultan Mehmed döneminde gelişmeye başlayan ebced usulü, Osmanlı Devleti'nin son dönemlerine kadar devam etmiştir.¹³¹

Osmanlının erken dönemlerinden, Fatih Sultan Mehmed dönemine kadar genelde Selçuklu celî sülüsü kitabe yazımında etkiliydi. Daha sonra celî sülüs yazı türü Osmanlı döneminde ayrı bir gelişim göstermiştir. 1419'da Bursa'da yapılan Yeşilcami'nin içindeki ve dışındaki celî sülüsleri bu gelişimin en

¹²⁷ Yardım, *Alanya Kitabeleri*, s. 18; Cavide Pala, *İstanbul'da Osmanlı Dönemi Yapı Kitabelerinin Hat Sanatı Açısından Değerlendirilmesi*, (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2018, YÖK: Ulusal Tez Merkezi (Tez No: 529474), s. 19.

¹²⁸ Manzum, Arapça "n-z-m" kökünden gelip nazımla yazılan şiirsel anlatım demektir. Mensur ise Arapça "n-s-r" kökünden gelip nesir suretiyle düz yazı şeklinde yazılan ve şiirin dışında kalan söz dizimi kurallarına uygun anlatım biçimidir. İsmail Durmuş, "Şiir", *DİA*, C. 39, İstanbul: TDV, 2010, s. 144; İsmail Durmuş, "Nesir", *DİA*, C. 33, İstanbul: TDV, 2007, s. 6.

¹²⁹ Arap alfabesinin eski sıralanışından ilk dört harfin (elif, be, cimi dal) okunuşlarından (e-b-ce-d) türetilmiş bir kelime olan ebced, harflerin taşıdığı sayı değerlerine dayanan bir hesap sistemidir. Her harfin bir sayı karşılığı vardır. Mesela, Kef= 20, Sin= 60 ve Hı= 600 gibi her harf sayısal bir değer ifade eder. Ebced ile tarih düşme ise, kitabede yazan şiir veya başka bir ifade tarzı ile yazılan yazının rakamlarının matematiksel toplamı, yapının inşa tarihini veya mezar ise vefat edenin ölüm tarihini vermesine denir. Bu usul ile kitabede verilecek tarih, rakam ile değil de edebi bir ifadeyle yazılmış oluyordu. Mustafa İsmet Uzun, "Ebced", *DİA*, C. 10, İstanbul: TDV, 1994, ss. 68-70; Özkurt ve Tüfekçioğlu, "Türk-İslam", s. 276. Ayrıntılı bilgi için bkz: Turgut Karabey, "Tarih Düşürme", *DİA*, C. 40, İstanbul: TDV, 2011, ss. 80-82. Ebcedle tarih düşürme örnekleri için bkz: Rıdvan Canım, "Klâsik Türk Edebiyatında Tarih Düşürme Sanatı ve Bir Ebced Ustası: Adanalı Sürûri", *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C. 13, S. 2, (2009), ss. 105-120.

¹³⁰ Alparslan, "Kitabe", s. 78; Yardım, *Alanya Kitabeleri*, s. 29; Pala, *İstanbul'da Osmanlı*, s. 21; Özkurt ve Tüfekçioğlu, "Türk-İslam" s. 277.

¹³¹ Alparslan, "Kitabe", s. 78.

erken örneğidir. İran nesta'lik¹³² yazı türü 15. yüzyıldan 19. yüzyılın başına kadar kullanılmış olan nesta'likğin en eski örneği 1434 tarihinde yapılan Edirne'deki Dârülhadis Camii kitabesidir. 19. yüzyıldan sonra ise değişikliğe uğrayarak Osmanlıya has “celî nesta'lik” üslubunda kitabelerde görülmeye başlanmıştır.¹³³ Osmanlıda yazı sanatı özellikle 16. yüzyıldan sonra zarafet, gelişim ve özgünlük kesbetmeye başlamıştır.¹³⁴ Osmanlı hattatlarının icadı olan Lale Devri'nde Divanî yazı türünün kaideleri kırılarak, açık bir şekilde el yazısı tarzında yazılan “rik'a hattı” ortaya çıkmıştır. Ancak kitabelerde rik'a hattına çok az yer verilmiştir. İstanbul'da Mekteb-i Harbiyye'nin kitabeleri rik'a ile yazılmıştır. Ayrıca rik'a ile yazılan mezar taşlarına da rastlamak mümkündür.¹³⁵

¹³² Nesta'lik, aklâm-ı sitte dışında yaygın kullanılan yazı türüdür. Özü ta'lik hattıdır fakat celi örneğinde olduğu gibi harf boyutlarında olan değişiklikten dolayı nesh ü ta'lik yani nesta'lik denilmiştir. Osmanlı döneminde bu yazı türü geliştirilmiş ve yeni bir üslub tarzı benimsemiştir. Harflerin kalınlıkları değişkenlik göstermiş ve yatay bir eğilimde yazılmıştır. Ali Alparslan, “Nesta'lik”, *DİA*, C.33, İstanbul: TDV, 2007, ss. 11.

¹³³ Alparslan, “Kitabe”, s. 81.

¹³⁴ Yardım, *Alanya Kitabeleri*, s. 15.

¹³⁵ Yardım, *Alanya Kitabeleri*, s. 17; Alparslan, “Kitabe”, s. 81.

3. BÖLÜM

KATALOG

3.1. Babaeski Mezar Taşları

3.1.1. Babaeski Merkez Mezar Taşları

Kat. Nu.: 1	Fotoğraf Nu.: EK 4
Kimlik: Âkif Efendi'nin Zevcesi Fethîye Hatun	Vefat Tarihi: H. ... / M. ...
Cinsiyet: Kadın	Malzemesi: Küfeki
Tespit Tarihi: 27 Mayıs 2022	Yazı Tipi: Talik
Mesleği: ---	İşleme Tekniği: Zemin Oyma
Bugünkü Durumu: Şahide günümüze başlık kısmının bir bölümü ve vefat tarihini ihtiva eden (alt kısmı) kopuk bir şekilde ulaşmıştır.	
Bulunduğu Yer: Babaeski merkez (şehir) mezarlığında bulunmaktadır.	
Kitabesi: 1. Hüve'l-Bâki 2. Babaeski eşrafından 3. Merhûm Âkif Efendi'nin 4. Zevcesi Fethîye 5. Hanım'ın rûhuna Fâtiha 6. Târih-i vefâtı ...	

Kat. Nu.: 2	Fotoğraf Nu.: EK 4
Kimlik: ...	Vefat Tarihi: H. ... / M. ...
Cinsiyet: ---	Malzemesi: Küfeki
Tespit Tarihi: 27 Mayıs 2022	Yazı Tipi: Talik
Mesleği: ---	İşleme Tekniği: Zemin Oyma
Bugünkü Durumu: Şahide günümüze başlık kısmı (serlevhaya kadar) ve vefat tarihini ihtiva eden (alt kısmı) kopuk bir şekilde ulaşmıştır.	
Bulunduğu Yer: Babaeski merkez (şehir) mezarlığında bulunmaktadır.	
Kitabesi: 1. Hüve'l-Bâki 2. Nûş edip cam kâseden şerbetî 3. Eyledim fâni cihândan azletî 4. Kalmadı vaktim vasiyet etmeğe 5. Verdi hak bana şehâdet devletî 6. Merhûm ve mağfûr el-mûhtac ilâ rahmetî	

Kat. Nu.: 3	Fotoğraf Nu.: EK 5
Kimlik: Hatice Molla Hanım	Vefat Tarihi: H. ... / M. ...
Cinsiyet: Kadın	Malzemesi: Küfeki
Tespit Tarihi: 27 Mayıs 2022	Yazı Tipi: Talik
Mesleği: ---	İşleme Tekniği: Zemin Oyma
Bugünkü Durumu: Şahide günümüze vefat tarihini ihtiva eden (alt kısmı) kopuk bir şekilde ulaşmıştır.	
Bulunduğu Yer: Babaeski merkez (şehir) mezarlığında bulunmaktadır.	
Kitabesi: 1. Hüve'l-Hallâku'l-Bâki 2. Baba-i Atik eşrafından Sâlih 3. Ağa'nın Halîlesi ve Karagöz 4. Dede Efendi'nin Kerîmesi merhûm 5. Ve mağfûr lehâ Hatice Molla Hanım'ın 6. Rûhîçun rızâ-ı teâlâ	

Kat. Nu.: 4	Fotoğraf Nu.: EK 5
Kimlik: Seyyid Hasan Dede	Vefat Tarihi: H. 1237 / M. 1821/1822
Cinsiyet: Erkek	Malzemesi: Küfeki
Tespit Tarihi: 27 Mayıs 2022	Yazı Tipi: Talik
Mesleği: ---	İşleme Tekniği: Zemin Oyma
Bugünkü Durumu: Şahide günümüze baş kısmı kopuk ve hafif tahrip olmuş bir şekilde gelmiştir.	
Bulunduğu Yer: Babaeski merkez (şehir) mezarlığında bulunmaktadır.	
Kitabesi: 1. Fâtiha 2. Baba-i Atik Sarı 3. Sâltık Dede Seyyid 4. Hasan Dede 5. 1237	

Kat. Nu.: 5	Fotoğraf Nu.: EK 6
Kimlik: Hasekizâde Mahmûd Kerîmesi Rukiye Hanım	Vefat Tarihi: H. 1292 / M. 1875/1876
Cinsiyet: Kadın	Malzemesi: Küfeki
Tespit Tarihi: 27 Mayıs 2022	Yazı Tipi: Talik
Mesleği: ---	İşleme Tekniği: Zemin Oyma
Bugünkü Durumu: Şahide günümüze gövdesinden ikiye bölünmüş bir şekilde gelmiştir.	
Bulunduğu Yer: Babaeski merkez (şehir) mezarlığında bulunmaktadır.	
Kitabesi: 1. Fâtiha 2. Dâima mevtâya eyle hayr duâ 3. Mazhar-ı rahmet ide bâr-ı hüdâ 4. Merhûme Hasekizâde Mahmûd 5. Kerîmesi Rukiye Hanım rûhuna 6. 1292	

Kat. Nu.: 6	Fotoğraf Nu.: EK 6
Kimlik: Seyyid Ârif Dede	Vefat Tarihi: H. 1223 / M. 1808/1809
Cinsiyet: Erkek	Malzemesi: Küfeki
Tespit Tarihi: 27 Mayıs 2022	Yazı Tipi: Talik
Mesleği: ---	İşleme Tekniği: Zemin Oyma
Bugünkü Durumu: Şahide günümüze sağlam bir şekilde gelmiştir.	
Bulunduğu Yer: Babaeski merkez (şehir) mezarlığında bulunmaktadır.	
Kitabesi: 1. Fâtiha 2. ... post 3. Nişîni Seyyid Ârif Dede 4. 1223	

Kat. Nu.: 7	Fotoğraf Nu.: EK 7
Kimlik: Nalbant Halîl Ağa ibn-i Hasan Ağa	Vefat Tarihi: H. 1284 / M. 1867/1868
Cinsiyet: Erkek	Malzemesi: Küfeki
Tespit Tarihi: 27 Mayıs 2022	Yazı Tipi: Talik
Mesleği: Nalbant	İşleme Tekniği: Zemin Oyma
Bugünkü Durumu: Şahide günümüze baş kısmı kırık ve kenar kısımları hafif kopuk bir şekilde gelmiştir.	
Bulunduğu Yer: Cedid (Semiz) Ali Paşa Cami haziresinde bulunmaktadır.	
Kitabesi: 1. Fâtiha 2. Ziyaretten murâd duâdır 3. Bugün bana ise yarın sanadır 4. Merhûm Nalbant Halîl 5. Ağa ibn-i Hasan Ağa 6. Rûhuna 7. 1284	

Kat. Nu.: 8	Fotoğraf Nu.: EK 7
Kimlik: Muhammed bin Mustafa	Vefat Tarihi: H. 1285 / M. 1868/1869
Cinsiyet: Erkek	Malzemesi: Küfeki
Tespit Tarihi: 27 Mayıs 2022	Yazı Tipi: Talik
Mesleği: ---	İşleme Tekniği: Zemin Oyma
Bugünkü Durumu: Şahide günümüze sağlam bir şekilde gelmiştir.	
Bulunduğu Yer: Cedid (Semiz) Ali Paşa Cami haziresinde bulunmaktadır.	
Kitabesi: 1. Fâtiha 2. Dâima mevtâyâ kıl hayr duâ 3. Seyyiâtın mahv ide bâr-ı hüda 4. Merhûm Muhammed bin Mustafa rûhuna 5. 1285	

Kat. Nu.: 9	Fotoğraf Nu.: EK 8
Kimlik: Hacı Halîl	Vefat Tarihi: H. ... / M. ...
Cinsiyet: Erkek	Malzemesi: Küfeki
Tespit Tarihi: 27 Mayıs 2022	Yazı Tipi: Sülüs
Mesleği: ---	İşleme Tekniği: Zemin Oyma
Bugünkü Durumu: Şahidenin sadece gövde kısmı günümüze ulaşmıştır.	
Bulunduğu Yer: Cedid (Semiz) Ali Paşa Cami haziresinde bulunmaktadır.	
Kitabesi: 1. Fâtiha 2. Merhûm Hacı 3. Halîl rûhuna	

Kat. Nu.: 10	Fotoğraf Nu.: EK 8
Kimlik: ... bin Ahmed	Vefat Tarihi: R. 1293 / M. 1877
Cinsiyet: Erkek	Malzemesi: Küfeki
Tespit Tarihi: 27 Mayıs 2022	Yazı Tipi: Talik
Mesleği: ---	İşleme Tekniği: Zemin Oyma
Bugünkü Durumu: Şahidenin serpuş ve gövde kısmı kopmuş, sadece kimlik ve sene kısmı günümüze ulaşmıştır.	
Bulunduğu Yer: Cedid (Semiz) Ali Paşa Cami haziresinde bulunmaktadır.	
Kitabesi: 1. ... bin Ahmed rûhuna 2. Fâtiha 3. Sene 1293 4. Haziran 2	

3.1.2. Demirkapı Köyü Mezar Taşları

Kat. Nu.: 11	Fotoğraf Nu.: EK 9
Kimlik: Aliye binti el-Hâc Alî	Vefat Tarihi: H. 1210 / M. 1795/1796
Cinsiyet: Erkek	Malzemesi: Küfeki
Tespit Tarihi: 26 Kasım 2022	Yazı Tipi: Sülüs
Mesleği: ---	İşleme Tekniği: Zemin Oyma
Bugünkü Durumu: Şahidenin serpuş ve gövde kısmı kopmuş, sadece kimlik ve sene kısmı günümüze ulaşmıştır.	
Bulunduğu Yer: Demirkapı Köyü eski mezarlığındadır. Bölge şuan orman içinde kalmış bir vaziyettedir.	
Kitabesi: 1. ... 2. Merhûm ve mağfûre 3. Aliye binti el-Hâc Alî 4. 1210	

Kat. Nu.: 12	Fotoğraf Nu.: EK 9
Kimlik: Hacızâde Mehmed	Vefat Tarihi: H. 1210 / M. 1795/1796
Cinsiyet: Erkek	Malzemesi: Küfeki
Tespit Tarihi: 26 Kasım 2022	Yazı Tipi: Talik
Mesleği: ---	İşleme Tekniği: Zemin Oyma
Bugünkü Durumu: Şahidenin serpuş ve gövde kısmı kopmuş, sadece kimlik ve sene kısmı günümüze ulaşmıştır.	
Bulunduğu Yer: Demirkapı Köyü eski mezarlığındadır. Bölge şuan orman içinde kalmış bir vaziyettedir.	
Kitabesi: 1. Merhûm ve mağfûre 2. Hacızâde Mehmed rûhuna 3. Sene 1210	

Kat. Nu.: 13	Fotoğraf Nu.: EK 10
Kimlik: ...	Vefat Tarihi: H. ... / M. ...
Cinsiyet: Erkek	Malzemesi: Küfeki Taşı
Tespit Tarihi: 26 Kasım 2022	Yazı Tipi: Talik
Mesleği: ---	İşleme Tekniği: Zemin Oyma
Bugünkü Durumu: Şahide, baş kısmı kopmuş bir şekilde günümüze ulaşmıştır. Taşın kitabesi okunmaya mâni olacak şekilde tahrip olmuştur.	
Bulunduğu Yer: Demirkapı Köyü eski mezarlığındadır. Bölge şuan orman içinde kalmış bir vaziyettedir.	
Kitabesi: 1. Fâtiha 2. Merhûm ve mağfûre 3. ... 4. ...	

Kat. Nu.: 14	Fotoğraf Nu.: EK 10
Kimlik: Halîl Ağa	Vefat Tarihi: H. 1185 / M. 1771/1772
Cinsiyet: Erkek	Malzemesi: Küfeki Taşı
Tespit Tarihi: 26 Kasım 2022	Yazı Tipi: Talik
Mesleği: ---	İşleme Tekniği: Zemin Oyma
Bugünkü Durumu: Şahide, baş kısmı kırık bir şekilde günümüze ulaşmıştır.	
Bulunduğu Yer: Demirkapı Köyü eski mezarlığındadır. Bölge şuan orman içinde kalmış bir vaziyettedir.	
Kitabesi: 1. Alâmetten murâd olan duâdır 2. Bugün bana ise yarın sanadır 3. Merhûm Halîl Ağa Fâtîha 1185	

Kat. Nu.: 15	Fotoğraf Nu.: EK 11
Kimlik: Osman ibn-i ...	Vefat Tarihi: H. ... / M. ...
Cinsiyet: Erkek	Malzemesi: Küfeki Taşı
Tespit Tarihi: 26 Kasım 2022	Yazı Tipi: Talik
Mesleği: ---	İşleme Tekniği: Zemin Oyma
Bugünkü Durumu: Şahide baş kısmı kopmuş ve alt kısmı toprak altında kalmış bir şekilde günümüze ulaşmıştır.	
Bulunduğu Yer: Demirkapı Köyü eski mezarlığındadır. Bölge şuan orman içinde kalmış bir vaziyettedir.	
Kitabesi: 1. Fâtiha 2. Alâmetten murâd duâdır 3. Bugün bana ise yarın sanadır 4. Merhûm Osman ibn-i 5. ...	

3.1.3. Karahalil Beldesi Mezar Taşı

Kat. Nu.: 16	Fotoğraf Nu.: EK 12
Kimlik: Ârif bin Mustafa	Vefat Tarihi: H. 1347 / M. 1927/1928
Cinsiyet: Erkek	Malzemesi: Mermer
Tespit Tarihi: 26 Kasım 2022	Yazı Tipi: Talik
Mesleği: ---	İşleme Tekniği: Zemin Oyma
Bugünkü Durumu: Şahide günümüze sağlam bir şekilde ulaşmıştır.	
Bulunduğu Yer: Karahalil Beldesi mezarlığında bulunmaktadır.	
Kitabesi: 1. Fâtiha 2. Merhûm ve mağfûrle 3. Ahur Karyesinden 4. Karahalil Ârif 5. Bin Mustafa rûhuna 6. 1347	

3.1.4. Hazinedar Köyü Mezar Taşları

Kat. Nu.: 17	Fotoğraf Nu.: EK 13
Kimlik: ...	Vefat Tarihi: H. ... / M. ...
Cinsiyet: Erkek	Malzemesi: Küfeki
Tespit Tarihi: 26 Kasım 2022	Yazı Tipi: ...
Mesleği: ---	İşleme Tekniği: Zemin Oyma
Bugünkü Durumu: Şahide serpuşla beraber serlevha kısmı günümüze ulaşmıştır.	
Bulunduğu Yer: Hazinedar Köyü eski mezarlığında bulunmaktadır.	
Kitabesi: 1. Fâtiha	

Kat. Nu.: 18	Fotoğraf Nu.: EK 13
Kimlik: ...	Vefat Tarihi: H. 1175 / M. 1761/1762
Cinsiyet: Erkek	Malzemesi: Küfeki
Tespit Tarihi: 26 Kasım 2022	Yazı Tipi: Talik
Mesleği: ---	İşleme Tekniği: Zemin Oyma
Bugünkü Durumu: Şahide alt kısmı kopmuş ve kitabesi tahrip olmuş bir şekilde günümüze ulaşmıştır.	
Bulunduğu Yer: Hazinedar Köyü eski mezarlığında bulunmaktadır.	
Kitabesi: 1. ... 2. 1175	

Kat. Nu.: 19	Fotoğraf Nu.: EK 14
Kimlik: ...	Vefat Tarihi: H. 1171 / M. 1757/1758
Cinsiyet: Erkek	Malzemesi: Küfeki
Tespit Tarihi: 26 Kasım 2022	Yazı Tipi: Sülüs
Mesleği: ---	İşleme Tekniği: Zemin Oyma
Bugünkü Durumu: Şahide serpuş kısmı kırık bir şekilde günümüze ulaşmıştır.	
Bulunduğu Yer: Hazinedar Köyü eski mezarlığında bulunmaktadır.	
Kitabesi: 1. Şefâat ya Rasûlallah 2. 1171	

Kat. Nu.: 20	Fotoğraf Nu.: EK 14
Kimlik: Emine binti Ahmed	Vefat Tarihi: H. 1164 / M. 1750/1751
Cinsiyet: Kadın	Malzemesi: Küfeki
Tespit Tarihi: 26 Kasım 2022	Yazı Tipi: Talik
Mesleği: ---	İşleme Tekniği: Zemin Oyma
Bugünkü Durumu: Şahide serpuş kısmı kırık bir şekilde günümüze ulaşmıştır.	
Bulunduğu Yer: Hazinedar Köyü eski mezarlığında bulunmaktadır.	
Kitabesi: 1. Fâtiha 2. Merhûme Emine binti 3. Ahmed rûhuna 4. 1164	

Kat. Nu.: 21	Fotoğraf Nu.: EK 15
Kimlik: Hafize binti Ali Ağa	Vefat Tarihi: H. 1241 / M. 1825/1826
Cinsiyet: Kadın	Malzemesi: Küfeki
Tespit Tarihi: 26 Kasım 2022	Yazı Tipi: Talik
Mesleği: ---	İşleme Tekniği: Zemin Oyma
Bugünkü Durumu: Şahide sağlam bir şekilde günümüze ulaşmıştır.	
Bulunduğu Yer: Hazinedar Köyü eski mezarlığında bulunmaktadır.	
Kitabesi: 1. Fâtiha 2. Merhûme ve mağfûre lehâ 3. Hafize binti Alî Ağa 4. 1241	

Kat. Nu.: 22	Fotoğraf Nu.: EK 15
Kimlik: Mehmed ibn-i Alî Rahman	Vefat Tarihi: H. 1242 / M. 1826/1827
Cinsiyet: Erkek	Malzemesi: Küfeki
Tespit Tarihi: 26 Kasım 2022	Yazı Tipi: Talik
Mesleği: ---	İşleme Tekniği: Zemin Oyma
Bugünkü Durumu: Şahide sağlam bir şekilde günümüze ulaşmıştır.	
Bulunduğu Yer: Hazinedar Köyü eski mezarlığında bulunmaktadır.	
Kitabesi: 1. Fâtiha 2. Dâima mevtâya kıl hayr dua 3. Seyyiâtı afv ide bâr-ı hüdâ 4. Merhûm Mehmed ibn Alî 5. Rahman 6. 1242	

Kat. Nu.: 23	Fotoğraf Nu.: EK 16
Kimlik: İbrahim Ağa Kerîmesi Âişe	Vefat Tarihi: H. 1285 / M. 1868/1869
Cinsiyet: Kadın	Malzemesi: Mermer
Tespit Tarihi: 26 Kasım 2022	Yazı Tipi: Talik
Mesleği: ---	İşleme Tekniği: Zemin Oyma
Bugünkü Durumu: Şahide sağlam bir şekilde günümüze ulaşmıştır.	
Bulunduğu Yer: Hazinedar Köyü eski mezarlığında bulunmaktadır.	
Kitabesi: 1. Fâtiha 2. İbrâhim Ağa Kerîmesi 3. Merhûm Âişe rûhuna 4. 1285	

Kat. Nu.: 24	Fotoğraf Nu.: EK 16
Kimlik: ...	Vefat Tarihi: H. 1182 / M. 1768/1769
Cinsiyet: Erkek	Malzemesi: Küfeki
Tespit Tarihi: 26 Kasım 2022	Yazı Tipi: Talik
Mesleği: ---	İşleme Tekniği: Zemin Oyma
Bugünkü Durumu: Şahidenin sadece gövde kısmı günümüze ulaşmıştır.	
Bulunduğu Yer: Hazinedar Köyü eski mezarlığında bulunmaktadır.	
Kitabesi: 1. Merhûm ... 2. 1182	

Kat. Nu.: 25	Fotoğraf Nu.: EK 17
Kimlik: Üveys	Vefat Tarihi: H. 1206 / M. 1791/1792
Cinsiyet: Erkek	Malzemesi: Küfeki
Tespit Tarihi: 26 Kasım 2022	Yazı Tipi: Sülüs
Mesleği: ---	İşleme Tekniği: Zemin Oyma
Bugünkü Durumu: Şahidenin baş kısmı ve gövde kısmının bir bölümü kopmuş bir şekilde günümüze ulaşmıştır.	
Bulunduğu Yer: Hazinedar Köyü eski mezarlığında bulunmaktadır.	
Kitabesi: 1. Fâtiha 2. Üveys rûhuna 3. 1206	

Kat. Nu.: 26	Fotoğraf Nu.: EK 17
Kimlik: ...	Vefat Tarihi: H. ... / M. ...
Cinsiyet: Erkek	Malzemesi: Küfeki
Tespit Tarihi: 26 Kasım 2022	Yazı Tipi: Talik
Mesleği: ---	İşleme Tekniği: Zemin Oyma
Bugünkü Durumu: Şahidenin baş kısmı ve gövde kısmının ilk satırı günümüze ulaşmıştır.	
Bulunduğu Yer: Hazinedar Köyü eski mezarlığında bulunmaktadır.	
Kitabesi: 1. Fâtiha 2. Merhûm ve mağfûrle	

Kat. Nu.: 27	Fotoğraf Nu.: EK 18
Kimlik: Seyyid Talha ibn-i Süleyman Ağa	Vefat Tarihi: H. 1251 / M. 1835/1836
Cinsiyet: Erkek	Malzemesi: Küfeki
Tespit Tarihi: 26 Kasım 2022	Yazı Tipi: Talik
Mesleği: ---	İşleme Tekniği: Zemin Oyma
Bugünkü Durumu: Şahide baş kısmı kopmuş bir şekilde günümüze ulaşmıştır.	
Bulunduğu Yer: Hazinedar Köyü eski mezarlığında bulunmaktadır.	
Kitabesi: 1. Fâtiha 2. Merhûm Seyyid Talha 3. İbn-i Süleyman Ağa 4. Rûhuna 5. 1251	

Kat. Nu.: 28	Fotoğraf Nu.: EK 18
Kimlik: Seyyid Mustafa ibn-i Hâcî Alî	Vefat Tarihi: H. 1259 / M. 1843/1844
Cinsiyet: Erkek	Malzemesi: Küfeki
Tespit Tarihi: 26 Kasım 2022	Yazı Tipi: Talik
Mesleği: ---	İşleme Tekniği: Zemin Oyma
Bugünkü Durumu: Şahide sağlam bir şekilde günümüze ulaşmıştır.	
Bulunduğu Yer: Hazinedar Köyü eski mezarlığında bulunmaktadır.	
Kitabesi: 1. Fâtiha 2. Merhûm ve mağfûrle 3. Seyyid Mustafa ibn-i 4. Hâcî Alî rûhuna 5. 1259	

Kat. Nu.: 29	Fotoğraf Nu.: EK 19
Kimlik: ...	Vefat Tarihi: H. ... / M. ...
Cinsiyet: ...	Malzemesi: Küfeki
Tespit Tarihi: 26 Kasım 2022	Yazı Tipi: Talik
Mesleği: ---	İşleme Tekniği: Zemin Oyma
Bugünkü Durumu: Şahide baş kısmı kopmuş ve alt kısmı toprak altında kalmış bir şekilde günümüze ulaşmıştır.	
Bulunduğu Yer: Hazinedar Köyü eski mezarlığında bulunmaktadır.	
Kitabesi: 1. Merhûm ve mağfûre	

Kat. Nu.: 30	Fotoğraf Nu.: EK 19
Kimlik: ...	Vefat Tarihi: H. 1203 / M. 1788/1789
Cinsiyet: ...	Malzemesi: Küfeki
Tespit Tarihi: 26 Kasım 2022	Yazı Tipi: ...
Mesleği: ---	İşleme Tekniği: Zemin Oyma
Bugünkü Durumu: Şahidenin sadece vefat tarihinin yazılı olduğu kısmı günümüze ulaşmıştır.	
Bulunduğu Yer: Hazinedar Köyü eski mezarlığında bulunmaktadır.	
Kitabesi: 1. 1203	

Kat. Nu.: 31	Fotoğraf Nu.: EK 20
Kimlik: Osman	Vefat Tarihi: H. 1156 / M. 1743/1744
Cinsiyet: Erkek	Malzemesi: Küfeki
Tespit Tarihi: 26 Kasım 2022	Yazı Tipi: Sülüs
Mesleği: ---	İşleme Tekniği: Zemin Oyma
Bugünkü Durumu: Şahide sağlam bir şekilde günümüze ulaşmıştır.	
Bulunduğu Yer: Hazinedar Köyü eski mezarlığında bulunmaktadır.	
Kitabesi: 1. Merhûm Osman 2. Sene 1156	

Kat. Nu.: 32	Fotoğraf Nu.: EK 21
Kimlik: Seyyid Kâmil ibn-i Hüseyin	Vefat Tarihi: H. 1258 / M. 1842/1843
Cinsiyet: Erkek	Malzemesi: Küfeki
Tespit Tarihi: 26 Kasım 2022	Yazı Tipi: Talik
Mesleği: ---	İşleme Tekniği: Zemin Oyma
Bugünkü Durumu: Şahide baş kısmı kopmuş bir şekilde günümüze ulaşmıştır.	
Bulunduğu Yer: Hazinedar Köyü eski mezarlığında bulunmaktadır.	
Kitabesi: 1. Fâtiha 2. Merhûm ve mağfûrle 3. Seyyid Kâmil ibn-i 4. Hüseyin 5. 1258	

Kat. Nu.: 33	Fotoğraf Nu.: EK 21
Kimlik: İsmâil ibn-i Ahmed	Vefat Tarihi: H. 1252 / M. 1836/1837
Cinsiyet: Erkek	Malzemesi: Kûfeki
Tespit Tarihi: 26 Kasım 2022	Yazı Tipi: Talik
Mesleği: ---	İşleme Tekniği: Zemin Oyma
Bugünkü Durumu: Şahide baş kısmı kopmuş bir şekilde günümüze ulaşmıştır.	
Bulunduğu Yer: Hazinedar Köyü eski mezarlığında bulunmaktadır.	
Kitabesi: 1. Fâtiha 2. Merhûm ve mağfûrle 3. İsmâil ibn-i Ahmed 4. 1252	

Kat. Nu.: 34	Fotoğraf Nu.: EK 22
Kimlik: Memiş ibn-i Ebeş	Vefat Tarihi: H. 1258 / M. 1842/1843
Cinsiyet: Erkek	Malzemesi: Küfeki
Tespit Tarihi: 26 Kasım 2022	Yazı Tipi: Talik
Mesleği: ---	İşleme Tekniği: Zemin Oyma
Bugünkü Durumu: Şahide sağlam bir şekilde günümüze ulaşmıştır.	
Bulunduğu Yer: Hazinedar Köyü eski mezarlığında bulunmaktadır.	
Kitabesi: 1. Fâtiha 2. Merhûm ve mağfûrle 3. Memiş ibn-i Ebeş 4. Rûhuna 5. 1258	

Kat. Nu.: 35	Fotoğraf Nu.: EK 22
Kimlik: Hamza	Vefat Tarihi: H. 1209 / M. 1794/1795
Cinsiyet: Erkek	Malzemesi: Küfeki
Tespit Tarihi: 26 Kasım 2022	Yazı Tipi: Talik
Mesleği: ---	İşleme Tekniği: Zemin Oyma
Bugünkü Durumu: Şahide sağlam şekilde günümüze ulaşmıştır.	
Bulunduğu Yer: Hazinedar Köyü eski mezarlığında bulunmaktadır.	
Kitabesi: 1. Merhûm Hamza 2. 1209	

Kat. Nu.: 36	Fotoğraf Nu.: EK 23
Kimlik: Es-Seyyid Muhammed bin İbrâhim	Vefat Tarihi: H. 1102 / M. 1690/1691
Cinsiyet: Erkek	Malzemesi: Küfeki
Tespit Tarihi: 26 Kasım 2022	Yazı Tipi: Talik
Mesleği: ---	İşleme Tekniği: Zemin Oyma
Bugünkü Durumu: Şahide sağlam bir şekilde günümüze ulaşmıştır.	
Bulunduğu Yer: Hazinedar Köyü eski mezarlığında bulunmaktadır.	
Kitabesi: 1. Es-Seyyid Muhammed bin İbrâhim 2. 1102	

Kat. Nu.: 37	Fotoğraf Nu.: EK 23
Kimlik: ...	Vefat Tarihi: H. 1152 / M. 1739/1740
Cinsiyet: ...	Malzemesi: Küfeki
Tespit Tarihi: 26 Kasım 2022	Yazı Tipi: ...
Mesleği: ---	İşleme Tekniği: Zemin Oyma
Bugünkü Durumu: Şahide çizilmiş ve kırılmış bir şekilde günümüze ulaşmıştır.	
Bulunduğu Yer: Hazinedar Köyü eski mezarlığında bulunmaktadır.	
Kitabesi: 1. Fâtiha 2. 1152	

Kat. Nu.: 38	Fotoğraf Nu.: EK 24
Kimlik: Muhammed ibn-i Receb	Vefat Tarihi: H. 1252 / M. 1836/1837
Cinsiyet: Erkek	Malzemesi: Küfeki
Tespit Tarihi: 26 Kasım 2022	Yazı Tipi: Talik
Mesleği: ---	İşleme Tekniği: Zemin Oyma
Bugünkü Durumu: Şahide baş kısmı kopmuş ve üzeri çizilmiş bir şekilde günümüze ulaşmıştır.	
Bulunduğu Yer: Hazinedar Köyü eski mezarlığında bulunmaktadır.	
Kitabesi: 1. Fâtiha 2. Merhûm ve mağfûrle 3. Muhammed ibn-i Receb 4. 1252	

Kat. Nu.: 39	Fotoğraf Nu.: EK 24
Kimlik: Hüseyin ibn-i İbrâhim	Vefat Tarihi: H. 1252 / M. 1836/1837
Cinsiyet: Erkek	Malzemesi: Küfeki
Tespit Tarihi: 26 Kasım 2022	Yazı Tipi: Talik
Mesleği: ---	İşleme Tekniği: Zemin Oyma
Bugünkü Durumu: Şahide sağlam bir şekilde günümüze ulaşmıştır.	
Bulunduğu Yer: Hazinedar Köyü eski mezarlığında bulunmaktadır.	
Kitabesi: 1. Fâtiha 2. Merhûm ve mağfûrle 3. Hüseyin ibn-i İbrâhim 4. Rûhuna 5. 1252	

Kat. Nu.: 40	Fotoğraf Nu.: EK 25
Kimlik: Ümmügülsüm	Vefat Tarihi: H. 1206 / M. 1791/1792
Cinsiyet: ...	Malzemesi: Küfeki
Tespit Tarihi: 26 Kasım 2022	Yazı Tipi: ...
Mesleği: ---	İşleme Tekniği: Zemin Oyma
Bugünkü Durumu: Şahide baş kısmı kopmuş ve üzeri çizilmiş bir şekilde günümüze ulaşmıştır.	
Bulunduğu Yer: Hazinedar Köyü eski mezarlığında bulunmaktadır.	
Kitabesi: 1. El-firâk ey nur ... 2. Ümmügülsüm el-aşıkî 3. 1206	

Kat. Nu.: 41	Fotoğraf Nu.: EK 26
Kimlik: ...	Vefat Tarihi: H. ... / M. ...
Cinsiyet: ...	Malzemesi: ...
Tespit Tarihi: 26 Kasım 2022	Yazı Tipi: ...
Mesleği: ---	İşleme Tekniği: ...
Bugünkü Durumu: Hazinedar Köyü eski mezarlığında parçaları etrafa dağılmış serpuşlar.	
Bulunduğu Yer: Hazinedar Köyü eski mezarlığında bulunmaktadır.	
Kitabesi:	

3.1.5. Müsellim Köyü Mezar Taşları

Kat. Nu.: 42	Fotoğraf Nu.: EK 27
Kimlik: Hasan ibn-i Hüseyin ibn-i Mustafa	Vefat Tarihi: H. 1310 / M. 1892/1893
Cinsiyet: Erkek	Malzemesi: Küfeki
Tespit Tarihi: 17 Kasım 2023	Yazı Tipi: Talik
Mesleği: ---	İşleme Tekniği: Zemin Oyma
Bugünkü Durumu: Şahide baş kısmı kopmuş bir şekilde günümüze ulaşmıştır.	
Bulunduğu Yer: Hazinekar Köyü eski mezarlığında bulunmaktadır.	
Kitabesi: ¹³⁶ 1. Fâtiha 2. Tırnova mâcîrlarından Baba-i 3. Atik de Kumrular Müsellimi Ahalisinden 4. Merhûm Hasan ibn-i Hüseyin 5. İbn-i Mustafa rûhuna 6. 1310	

¹³⁶ Mezar taşının yanında kitabenin günümüz alfabesiyle yazısı mevcuttur.

3.1.6. Sinanlı Köyü Mezar Taşları

Kat. Nu.: 43	Fotoğraf Nu.: EK 28
Kimlik: Ahmed Çavuş Halîlesi Refika Hanım	Vefat Tarihi: H. ... / M. ...
Cinsiyet: Kadın	Malzemesi: Küfeki
Tespit Tarihi: 17 Kasım 2023	Yazı Tipi: Talik
Mesleği: ---	İşleme Tekniği: Zemin Oyma
Bugünkü Durumu: Şahide alt kısmı kopmuş bir şekilde günümüze ulaşmıştır.	
Bulunduğu Yer: Sınanlı Köyü mezarlığında bulunmaktadır.	
Kitabesi: 1. Âh mine'l-mevt 2. Ahmed Çavuş Halîlesi 3. Merhûme ve mağfûre Refika 4. Hanım'ın rûhuna	

Kat. Nu.: 44	Fotoğraf Nu.: EK 28
Kimlik: ...	Vefat Tarihi: H. 1145 / M. 1732/1733
Cinsiyet: Erkek	Malzemesi: Küfeki
Tespit Tarihi: 17 Kasım 2023	Yazı Tipi: ...
Mesleği: ---	İşleme Tekniği: Zemin Oyma
Bugünkü Durumu: Şahide sağlam bir şekilde günümüze ulaşmıştır. Fakat kitabesi aşınmış vaziyettedir.	
Bulunduğu Yer: Sinanlı Köyü mezarlığında bulunmaktadır.	
Kitabesi: 1. 2. 1145	

Kat. Nu.: 45	Fotoğraf Nu.: EK 29
Kimlik: Hüseyin Ağa'nın ehli Nefîse	Vefat Tarihi: H. 1256 / M. 1840/1841
Cinsiyet: Kadın	Malzemesi: Mermer
Tespit Tarihi: 17 Kasım 2023	Yazı Tipi: Sülüs
Mesleği: ---	İşleme Tekniği: Zemin Oyma
Bugünkü Durumu: Şahide sağlam bir şekilde günümüze ulaşmıştır.	
Bulunduğu Yer: Sinanlı Köyü mezarlığında bulunmaktadır.	
Kitabesi: 1. El-Fâtiha 2. Boşnak oğlu 3. Hüseyin Ağa'nın ehli 4. Merhûme Nefîse 5. Monla rûhuna 6. Sene 1256	

Kat. Nu.: 46	Fotoğraf Nu.: EK 29
Kimlik: Cerd oğlu Tâhir Ağa'nın Zevcesi Habîbe Hatun	Vefat Tarihi: H. 1262 / M. 1845/1846
Cinsiyet: Kadın	Malzemesi: Mermer
Tespit Tarihi: 17 Kasım 2023	Yazı Tipi: Sülüs
Mesleği: ---	İşleme Tekniği: Zemin Oyma
Bugünkü Durumu: Şahide sağlam bir şekilde günümüze ulaşmıştır.	
Bulunduğu Yer: Sinanlı Köyü mezarlığında bulunmaktadır.	
Kitabesi: 1. Hüve'l-Bâki 2. Merhûm ve mağfûr 3. Cerd oğlu Tâhir Ağa'nın 4. Zevcesi Habîbe 5. Hatun rûhuna Fâtiha 6. Sene 1262	

Kat. Nu.: 47	Fotoğraf Nu.: EK 30
Kimlik: Cerd oğlu Tâhir Ağa	Vefat Tarihi: H. 1264 / M. 1847/1848
Cinsiyet: Erkek	Malzemesi: Mermer
Tespit Tarihi: 17 Kasım 2023	Yazı Tipi: Sülüs
Mesleği: ---	İşleme Tekniği: Zemin Oyma
Bugünkü Durumu: Şahide sağlam bir şekilde günümüze ulaşmıştır.	
Bulunduğu Yer: Sinanlı Köyü mezarlığında bulunmaktadır.	
Kitabesi: 1. Hüve'l-Bâki 2. Merhûm ve mağfûr lehâ 3. Cerd oğlu Tâhir 4. Ağa'nın rûhuna 5. El-Fâtiha 6. Sene 1264	

Kat. Nu.: 48	Fotoğraf Nu.: EK 30
Kimlik: Muhammed Alî Kerîmesi Sıdıka	Vefat Tarihi: H. ... / M. ...
Cinsiyet: Kadın	Malzemesi: Mermer
Tespit Tarihi: 17 Kasım 2023	Yazı Tipi: Sülüs
Mesleği: ---	İşleme Tekniği: Zemin Oyma
Bugünkü Durumu: Şahide sağlam bir şekilde günümüze ulaşmış fakat alt kısmı toprak altında kalmıştır.	
Bulunduğu Yer: Sinanlı Köyü mezarlığında bulunmaktadır.	
Kitabesi: 1. Fâtiha 2. Muhammed Alî Kerîmesi 3. Merhûme Sıdıka 4. Molla rûhuna	

Kat. Nu.: 49	Fotoğraf Nu.: EK 31
Kimlik: Çeşmeli oğlu Alî Bey'in Eşi Şerîfe Hasîbe Hatun	Vefat Tarihi: H. 1284 / M. 1867/1868
Cinsiyet: Kadın	Malzemesi: Mermer
Tespit Tarihi: 17 Kasım 2023	Yazı Tipi: Sülüs
Mesleği: ---	İşleme Tekniği: Zemin Oyma
Bugünkü Durumu: Şahide sağlam bir şekilde günümüze ulaşmıştır.	
Bulunduğu Yer: Sinanlı Köyü mezarlığında bulunmaktadır.	
Kitabesi: 1. El-Fâtiha 2. Çeşmeli oğlu Alî Bey'in 3. Eşi merhûme ve mağfûre 4. Şerîfe Hasîbe Hatun'un 5. Rûhuna 6. 1284	

Kat. Nu.: 50	Fotoğraf Nu.: EK 31
Kimlik: İbrâhim Ağa'nın Mahdûmu Muhammed Molla	Vefat Tarihi: H. 1295 / M. 1878
Cinsiyet: Erkek	Malzemesi: Mermer
Tespit Tarihi: 17 Kasım 2023	Yazı Tipi: Sülüs
Mesleği: ---	İşleme Tekniği: Zemin Oyma
Bugünkü Durumu: Şahide sağlam bir şekilde günümüze ulaşmıştır.	
Bulunduğu Yer: Sinanlı Köyü mezarlığında bulunmaktadır.	
Kitabesi: 1. Hüve 2. İbrâhim Ağa'nın 3. Mahdûmu merhûm 4. Muhammed Molla rûhuna 5. El-Fâtîha 6. 1295	

Kat. Nu.: 51	Fotoğraf Nu.: EK 32
Kimlik: Gülsüm binti İsmâil	Vefat Tarihi: H. 1259 / M. 1843/1844
Cinsiyet: Kadın	Malzemesi: Mermer
Tespit Tarihi: 17 Kasım 2023	Yazı Tipi: Sülüs
Mesleği: ---	İşleme Tekniği: Zemin Oyma
Bugünkü Durumu: Şahide sağlam bir şekilde günümüze ulaşmıştır.	
Bulunduğu Yer: Sinanlı Köyü mezarlığında bulunmaktadır.	
Kitabesi: 1. Fâtiha 2. Merhûm ve mağfûr lehâ 3. Gülsüm binti İsmâil 4. 1259	

Kat. Nu.: 52	Fotoğraf Nu.: EK 32
Kimlik: ...	Vefat Tarihi: H. ... / M. ...
Cinsiyet: ...	Malzemesi: Mermer
Tespit Tarihi: 17 Kasım 2023	Yazı Tipi: ...
Mesleği: ---	İşleme Tekniği: ...
Bugünkü Durumu: Şahide kitabesi okunmayacak şekilde günümüze ulaşmıştır	
Bulunduğu Yer: Sinanlı Köyü mezarlığında bulunmaktadır.	
Kitabesi: 1. ...	

Kat. Nu.: 53	Fotoğraf Nu.: EK 33
Kimlik: Ayvâz bin ...	Vefat Tarihi: H. ... / M. ...
Cinsiyet: Erkek	Malzemesi: Mermer
Tespit Tarihi: 17 Kasım 2023	Yazı Tipi: Sülüs
Mesleği: ---	İşleme Tekniği: Zemin Oyma
Bugünkü Durumu: Şahide kitabesi okunmayacak şekilde günümüze ulaşmıştır	
Bulunduğu Yer: Sinanlı Köyü mezarlığında bulunmaktadır.	
Kitabesi: 1. Ayvâz bin ...	

Kat. Nu.: 54	Fotoğraf Nu.: EK 33
Kimlik: Derviş Osman Efendi	Vefat Tarihi: H. 1265 / M. 1848/1849
Cinsiyet: Erkek	Malzemesi: Mermer
Tespit Tarihi: 17 Kasım 2023	Yazı Tipi: Sülüs
Mesleği: Hoca	İşleme Tekniği: Zemin Oyma
Bugünkü Durumu: Şahide sağlam şekilde günümüze ulaşmıştır	
Bulunduğu Yer: Sinanlı Köyü mezarlığında bulunmaktadır.	
Kitabesi: 1. Hüve 2. Tarîk-i Uşşakîden 3. Sinanlı Havâcesi merhûm 4. Ve mağfûr Derviş 5. Osman Efendi'nin 6. Rûhuna El-Fâtiha 7. 1265	

Kat. Nu.: 55	Fotoğraf Nu.: EK 34
Kimlik: Muhammed Alî Ağa'nın Kerîmesi Halîme Monla	Vefat Tarihi: H. ... / M. ...
Cinsiyet: Kadın	Malzemesi: Mermer
Tespit Tarihi: 17 Kasım 2023	Yazı Tipi: Sülüs
Mesleği: ---	İşleme Tekniği: Zemin Oyma
Bugünkü Durumu: Şahide sağlam şekilde günümüze ulaşmış fakat vefat tarihi kısmı toprak altında kalmıştır.	
Bulunduğu Yer: Sinanlı Köyü mezarlığında bulunmaktadır.	
Kitabesi: 1. Fâtiha 2. Muhammed Alî Ağa'nın 3. Kerîmesi merhûme 4. Halîme Monla 5. Rûhuna	

Kat. Nu.: 56	Fotoğraf Nu.: EK 34
Kimlik: Fırıncı Sâlih Ağa	Vefat Tarihi: H. 1203 / M. 1788/1789
Cinsiyet: Erkek	Malzemesi: Mermer
Tespit Tarihi: 17 Kasım 2023	Yazı Tipi: Sülüs
Mesleği: Fırıncı	İşleme Tekniği: Zemin Oyma
Bugünkü Durumu: Şahide sağlam şekilde günümüze ulaşmıştır. Torak altında kalan kısım Sinanlı Köyü muhtarı Ali Bulca Bey'in yardımıyla çıkartılmıştır.	
Bulunduğu Yer: Sinanlı Köyü mezarlığında bulunmaktadır.	
Kitabesi: 1. Merhûm ve mağfûr 2. Fırıncı Sâlih Ağa 3. Rûhuna Fâtiha 4. Sene 1203	

Kat. Nu.: 57	Fotoğraf Nu.: EK 35
Kimlik: ...	Vefat Tarihi: H. 1118 / M. 1706/1707
Cinsiyet: Erkek	Malzemesi: Mermer
Tespit Tarihi: 17 Kasım 2023	Yazı Tipi: ...
Mesleği: ---	İşleme Tekniği: Zemin Oyma
Bugünkü Durumu: Şahide sağlam şekilde günümüze ulaşmıştır.	
Bulunduğu Yer: Sinanlı Köyü mezarlığında bulunmaktadır.	
Kitabesi: 1. LAM-YE-VAV-ŞIN 1118	

Kat. Nu.: 58	Fotoğraf Nu.: EK 35
Kimlik: Çiftçi Hüseyin	Vefat Tarihi: H. ... / M. ...
Cinsiyet: Erkek	Malzemesi: Mermer
Tespit Tarihi: 17 Kasım 2023	Yazı Tipi: Sülüs
Mesleği: Çiftçi	İşleme Tekniği: Zemin Oyma
Bugünkü Durumu: Şahide sağlam şekilde günümüze ulaşmış fakat bir kısmı torak altında kalmıştır.	
Bulunduğu Yer: Sinanlı Köyü mezarlığında bulunmaktadır.	
Kitabesi: 1. Fâtiha 2. Merhûm ve mağfûre 3. Çiftçi Hüseyin	

Kat. Nu.: 59	Fotoğraf Nu.: EK 36
Kimlik: Hasan Ağa Kerîmesi Hatice Hatun	Vefat Tarihi: H. 1292 / M. 1875
Cinsiyet: Kadın	Malzemesi: Mermer
Tespit Tarihi: 17 Kasım 2023	Yazı Tipi: Sülüs
Mesleği: ---	İşleme Tekniği: Zemin Oyma
Bugünkü Durumu: Şahide sağlam şekilde günümüze ulaşmıştır.	
Bulunduğu Yer: Sinanlı Köyü mezarlığında bulunmaktadır.	
Kitabesi: 1. Hüve'l-Bâki 2. Ziyâretten murâd bir duâdır 3. Bugün bana ise yarın sanadır 4. Hayrabolu eşrafından Kara Mehmed 5. Oğlu Hasan Ağa Kerîmesi merhûme 6. Hatice Hatun'un rûhîçün 7. Rızâ-ı teâla Fâtîha 8. Sene 1292 Recep 17	

Kat. Nu.: 60	Fotoğraf Nu.: EK 36
Kimlik: Es-Seyyid Doşan Mehmed Ağa	Vefat Tarihi: H. 1271 / M. 1854/1855
Cinsiyet: Erkek	Malzemesi: Mermer
Tespit Tarihi: 17 Kasım 2023	Yazı Tipi: Sülüs
Mesleği: ---	İşleme Tekniği: Zemin Oyma
Bugünkü Durumu: Şahide sağlam şekilde günümüze ulaşmıştır.	
Bulunduğu Yer: Sinanlı Köyü mezarlığında bulunmaktadır.	
Kitabesi: 1. El-Fâtiha 2. Ecel-i kazâdan merhûm 3. Ve mağfûr Es-Seyyid Doşan 4. Mehmed Ağa'nın rûhuna 5. Sene 1271	

Kat. Nu.: 61	Fotoğraf Nu.: EK 37
Kimlik: Lofçalı Süleyman bin Pomak Memiş	Vefat Tarihi: H. 1331 / M. 1912/1913
Cinsiyet: Erkek	Malzemesi: Mermer
Tespit Tarihi: 17 Kasım 2023	Yazı Tipi: Sülüs
Mesleği: ---	İşleme Tekniği: Zemin Oyma
Bugünkü Durumu: Şahide sağlam şekilde günümüze ulaşmıştır.	
Bulunduğu Yer: Sinanlı Köyü mezarlığında bulunmaktadır.	
Kitabesi: 1. Fâtiha 2. Merhûm ve mağfûre 3. Lofçalı Süleyman bin Pomak Memiş 4. Rûhuna 1331	

Kat. Nu.: 62	Fotoğraf Nu.: EK 37
Kimlik: İbrâhim Ağa'nın Mahdûmu Râsim Molla	Vefat Tarihi: H. 1295 / M. 1878
Cinsiyet: Erkek	Malzemesi: Mermer
Tespit Tarihi: 17 Kasım 2023	Yazı Tipi: Sülûs
Mesleği: ---	İşleme Tekniği: Zemin Oyma
Bugünkü Durumu: Şahide sağlam şekilde günümüze ulaşmıştır.	
Bulunduğu Yer: Sinanlı Köyü mezarlığında bulunmaktadır.	
Kitabesi: 1. Hüve 2. İbrâhim Ağa'nın 3. Mahdûmu merhûm 4. Râsim Molla rûhuna 5. El-Fâtiha 6. 1295	

Kat. Nu.: 63	Fotoğraf Nu.: EK 38
Kimlik: Pomak Hüseyin Kerîmesi Şerîfe Emine	Vefat Tarihi: H. 1282 / M. 1865/1866
Cinsiyet: Kadın	Malzemesi: Mermer
Tespit Tarihi: 17 Kasım 2023	Yazı Tipi: Sülüs
Mesleği: ---	İşleme Tekniği: Zemin Oyma
Bugünkü Durumu: Şahide sağlam şekilde günümüze ulaşmıştır.	
Bulunduğu Yer: Sinanlı Köyü mezarlığında bulunmaktadır.	
Kitabesi: 1. Fâtiha 2. Pomak Hüseyin Kerîmesi 3. Merhûme ve mağfûre Şerîfe 4. Emine rûhuna 5. 1282	

Kat. Nu.: 64	Fotoğraf Nu.: EK 38
Kimlik: Ârif Ağa'nın Zevcesi Mürûfe Hanım	Vefat Tarihi: H. 1293 / M. 1876/1877
Cinsiyet: Kadın	Malzemesi: Mermer
Tespit Tarihi: 17 Kasım 2023	Yazı Tipi: Sülüs
Mesleği: ---	İşleme Tekniği: Zemin Oyma
Bugünkü Durumu: Şahide sağlam şekilde günümüze ulaşmıştır.	
Bulunduğu Yer: Sinanlı Köyü mezarlığında bulunmaktadır.	
Kitabesi: 1. Hüve'l-Bâki 2. Merhûme Ârif Ağa'nın 3. Zevcesi Mürûfe Hanım 4. Rûhuna El-Fâtiha Sene 1293	

Kat. Nu.: 65	Fotoğraf Nu.: EK 39
Kimlik: İbrâhim Kerîmesi Âişe	Vefat Tarihi: H. 1284 / M. 1867/1868
Cinsiyet: Kadın	Malzemesi: Mermer
Tespit Tarihi: 17 Kasım 2023	Yazı Tipi: Sülüs
Mesleği: ---	İşleme Tekniği: Zemin Oyma
Bugünkü Durumu: Şahide sağlam şekilde günümüze ulaşmıştır.	
Bulunduğu Yer: Sinanlı Köyü mezarlığında bulunmaktadır.	
Kitabesi: 1. Fatıha 2. Dünyâda doyamadım murâda ermedim 3. İbrâhim Kerîmesi merhûme 4. Âişe'nin rûhuna 5. Sene 1284	

3.1.7. Minnetler Köyü Mezar Taşları

Kat. Nu.: 66	Fotoğraf Nu.: EK 40
Kimlik: Fatma binti Alî Ağa	Vefat Tarihi: H. 1221 / M. 1806/1807
Cinsiyet: Kadın	Malzemesi: Mermer
Tespit Tarihi: 17 Kasım 2023	Yazı Tipi: Sülüs
Mesleği: ---	İşleme Tekniği: Zemin Oyma
Bugünkü Durumu: Şahide sağlam şekilde günümüze ulaşmıştır.	
Bulunduğu Yer: Minnetler Köyü eski mezarlığında bulunmaktadır.	
Kitabesi: 1. Fâtiha 2. Merhûme Fatma binti 3. Alî Ağa rûhuna 4. Sene 1221	

Kat. Nu.: 67	Fotoğraf Nu.: EK 40
Kimlik: Nûri oğlu Hüseyin	Vefat Tarihi: H. 1321 / M. 1903/1904
Cinsiyet: Erkek	Malzemesi: Küfeki
Tespit Tarihi: 17 Kasım 2023	Yazı Tipi: Sülüs
Mesleği: ---	İşleme Tekniği: Zemin Oyma
Bugünkü Durumu: Şahide sağlam şekilde günümüze ulaşmıştır.	
Bulunduğu Yer: Minnetler Köyü eski mezarlığında bulunmaktadır.	
Kitabesi: 1. Hülve'l-Bâki 2. Merhûm ve mağfûr 3. Nûri oğlu Hüseyin 4. Rûhuna Fâtiha Sene 5. 1321	

3.1.8. Katranca Köyü Mezar Taşları

Kat. Nu.: 68	Fotoğraf Nu.: EK 41
Kimlik: ...	Vefat Tarihi: H. ... / M. ...
Cinsiyet: Erkek	Malzemesi: Mermer
Tespit Tarihi: 17 Kasım 2023	Yazı Tipi: Talik
Mesleği: ---	İşleme Tekniği: Zemin Oyma
Bugünkü Durumu: Şahide sağlam şekilde günümüze ulaşmış fakat alt kısmı toprak altında kalmıştır.	
Bulunduğu Yer: Katranca Köyü eski mezarlığında bulunmaktadır.	
Kitabesi: 1. Hülve'l-Bâki 2. Beni kıl mağrifet yâ rabb-i yezdân 3. Bi-hakk-ı arş-ı a'zam nûr-u Kur'ân 4. Gelip kabrim ziyâret ideler ihvân, 5. İdeler rûhuma bir Fâtiha ihsân 6. Lofça muhâcirlerinden merhûm 7. ...	

Kat. Nu.: 69	Fotoğraf Nu.: EK 41
Kimlik: Kule Mustafa oğlu Sinan	Vefat Tarihi: H. 1329 / M. 1911
Cinsiyet: Erkek	Malzemesi: Mermer
Tespit Tarihi: 17 Kasım 2023	Yazı Tipi: Sülüs
Mesleği: ---	İşleme Tekniği: Zemin Oyma
Bugünkü Durumu: Şahide sağlam şekilde günümüze ulaşmıştır.	
Bulunduğu Yer: Katrancı Köyü eski mezarlığında bulunmaktadır.	
Kitabesi: 1. Fâtiha 2. Merhûm Kule Mustafa oğlu 3. Sinan rûhuna 4. 1329	

Kat. Nu.: 70	Fotoğraf Nu.: EK 42
Kimlik: ...	Vefat Tarihi: H. 1325 / M. 1907/1908
Cinsiyet: Erkek	Malzemesi: Küfeki
Tespit Tarihi: 17 Kasım 2023	Yazı Tipi: Sülüs
Mesleği: ---	İşleme Tekniği: Zemin Oyma
Bugünkü Durumu: Şahide sağlam şekilde günümüze ulaşmış fakat kitabesinin gövde kısmı silik vaziyettedir.	
Bulunduğu Yer: Katrancı Köyü eski mezarlığında bulunmaktadır.	
Kitabesi: 1. Hülve'l-Bâki 2. Lofça muhâcirlerinden ... 3. ... 4. ... 5. ... 6. Sene 1325	

Kat. Nu.: 71	Fotoğraf Nu.: EK 42
Kimlik: Mustafa oğlu Macak Hasan	Vefat Tarihi: H. 1330 / M. 1911/1912
Cinsiyet: Erkek	Malzemesi: Küfeki
Tespit Tarihi: 17 Kasım 2023	Yazı Tipi: Sülüs
Mesleği: ---	İşleme Tekniği: Zemin Oyma
Bugünkü Durumu: Şahide sağlam şekilde günümüze ulaşmıştır.	
Bulunduğu Yer: Katrancı Köyü eski mezarlığında bulunmaktadır.	
Kitabesi: 1. Hülve'l-Bâki 2. Lofça muhâcirlerinden Leşni 3. Karyesinden Mustafa oğlu 4. Merhûm Macak Hasan Ağa- 5. nın rûhuna Fâtiha 6. 1330	

Kat. Nu.: 72	Fotoğraf Nu.: EK 43
Kimlik: Süleyman Ağa'nın Kerîmesi Hanîfe Hanım	Vefat Tarihi: H. ... / M. ...
Cinsiyet: Kadın	Malzemesi: Küfeki
Tespit Tarihi: 17 Kasım 2023	Yazı Tipi: Sülüs
Mesleği: ---	İşleme Tekniği: Zemin Oyma
Bugünkü Durumu: Şahide sağlam şekilde günümüze ulaşmış fakat vefat tarihi kısmı toprak altında kalmıştır.	
Bulunduğu Yer: Katrancı Köyü eski mezarlığında bulunmaktadır.	
Kitabesi: 1. Hülve'l-Bâki 2. Âh ile zâr kılarak tazeliğime doymadım 3. Hasretâ! Fânî cihânda tûl-i ömür sürmedim 4. Fîrkatâ! Takdîr bu imiş tâ ezelden bilmedim 5. Çün ecel peymânesi dolmuş murâdım almadım 6. Süleyman Ağa'nın Kerîmesi Hanîfe Hanım 7. ...	

Kat. Nu.: 73	Fotoğraf Nu.: EK 43
Kimlik: İbrâhim Ağa'nın oğlu Halîl Ağa	Vefat Tarihi: H. 1313 / M. 1895/1896
Cinsiyet: Erkek	Malzemesi: Küfeki
Tespit Tarihi: 17 Kasım 2023	Yazı Tipi: Sülüs
Mesleği: ---	İşleme Tekniği: Zemin Oyma
Bugünkü Durumu: Şahide sağlam şekilde günümüze ulaşmıştır.	
Bulunduğu Yer: Katrancı Köyü eski mezarlığında bulunmaktadır.	
Kitabesi: 1. Hülve'l-Bâki 2. İbrâhim Ağa'nın oğlu 3. Merhûm ve mağfûr 4. Halîl Ağa'nın rûhuna 5. El-Fâtîha 6. 1313	

Kat. Nu.: 74	Fotoğraf Nu.: EK 44
Kimlik: Halîl oğlu Hasîb Ağa	Vefat Tarihi: H. 1309 / M. 1891/1892
Cinsiyet: Erkek	Malzemesi: Küfeki
Tespit Tarihi: 17 Kasım 2023	Yazı Tipi: Sülûs
Mesleği: ---	İşleme Tekniği: Zemin Oyma
Bugünkü Durumu: Şahide sağlam şekilde günümüze ulaşmıştır.	
Bulunduğu Yer: Katrancı Köyü eski mezarlığında bulunmaktadır.	
Kitabesi: 1. Hülve'l-Bâki 2. Lofça muhâcirlerinden Leşniça 3. Karyesinden merhûm ve mağfûr 4. Halîl oğlu Hasîb Ağa'nın 5. Rûhuna sene 1309	

Kat. Nu.: 75	Fotoğraf Nu.: EK 44
Kimlik: Ahmed bin Ahmed	Vefat Tarihi: H. 1312 / M. 1894/1895
Cinsiyet: Erkek	Malzemesi: Küfeki
Tespit Tarihi: 17 Kasım 2023	Yazı Tipi: Sülüs
Mesleği: ---	İşleme Tekniği: Zemin Oyma
Bugünkü Durumu: Şahide sağlam şekilde günümüze ulaşmıştır.	
Bulunduğu Yer: Katrancı Köyü eski mezarlığında bulunmaktadır.	
Kitabesi: 1. Hülve'l-Bâki 2. Lofça Kazâsı Leşniça 3. Karyeli merhûm Ahmed 4. Bin Ahmed rûhuna 5. Fâtiha 6. 1312	

3.1.9. Ertuğrul Köyü Mezar Taşları

Kat. Nu.: 76	Fotoğraf Nu.: EK 45
Kimlik: Mehmed oğlu Sâlih	Vefat Tarihi: M. 1928
Cinsiyet: Erkek	Malzemesi: Küfeki
Tespit Tarihi: 24 Kasım 2023	Yazı Tipi: Sülüs
Mesleği: ---	İşleme Tekniği: Zemin Oyma
Bugünkü Durumu: Şahide sağlam şekilde günümüze ulaşmıştır.	
Bulunduğu Yer: Ertuğrul Köyü eski mezarlığında bulunmaktadır.	
Kitabesi: 1. Fâtiha 2. Mehmed oğlu Sâlih 3. Rûhuna 1928	

Kat. Nu.: 77	Fotoğraf Nu.: EK 45
Kimlik: İhsân Abdî oğlu Ahmed	Vefat Tarihi: M. 1928
Cinsiyet: Erkek	Malzemesi: Küfeki
Tespit Tarihi: 24 Kasım 2023	Yazı Tipi: Sülüs
Mesleği: ---	İşleme Tekniği: Zemin Oyma
Bugünkü Durumu: Şahide yıpranmış bir şekilde günümüze ulaşmıştır.	
Bulunduğu Yer: Ertuğrul Köyü eski mezarlığında bulunmaktadır.	
Kitabesi: 1. Fâtiha 2. Yirmi bir yaşında iken rihlet-i dâr-ı bekâ 3. Âyar-ı ... fânî dünyâ bu kadr-u ... 4. Kabrimi eden ziyâret okuya bir Fâtiha 5. İhsân Abdî oğlu Ahmed 6. Rûhuna 1928	

Kat. Nu.: 78	Fotoğraf Nu.: EK 46
Kimlik: Âiſe binti Sâlih	Vefat Tarihi: H. 1322 / M. 1904/1905
Cinsiyet: Kadın	Malzemesi: Kûfeki
Tespit Tarihi: 24 Kasım 2023	Yazı Tipi: Sûlûs
Mesleği: ---	İſleme Tekniği: Zemin Oyma
Bugünkü Durumu: Ŗahide yıpranmıŖ bir Ŗekilde günümüze ulaŖmıŖtır.	
Bulunduğu Yer: Ertuğrul Köyü eski mezarlığında bulunmaktadır.	
Kitabesi: 1. Fâtiha 2. Merhûm ve mağfûrle Âiſe 3. Binti Sâlih Ağa rûhuna 4. 1322	

Kat. Nu.: 79	Fotoğraf Nu.: EK 46
Kimlik: Ahmed ibn-i Abdülkâdir	Vefat Tarihi: H. 1322 / M. 1904/1905
Cinsiyet: Erkek	Malzemesi: Küfeki
Tespit Tarihi: 24 Kasım 2023	Yazı Tipi: Sülüs
Mesleği: ---	İşleme Tekniği: Zemin Oyma
Bugünkü Durumu: Şahide sol tarafından bir parça kopmuş bir şekilde günümüze ulaşmıştır.	
Bulunduğu Yer: Ertuğrul Köyü eski mezarlığında bulunmaktadır.	
Kitabesi: 1. Fâtiha 2. Merhûm ve mağfûr 3. Ahmed ibn-i Abdülkâdir 4. Rûhuna 5. 1322	

3.1.10. Büyük Mandıra Beldesi Mezar Taşları

Kat. Nu.: 80	Fotoğraf Nu.: EK 47
Kimlik: Alihân Ağa'nın Kerîmesi Zeynep Hanım	Vefat Tarihi: H. 1309 / M. 1891/1892
Cinsiyet: Kadın	Malzemesi: Küfeki
Tespit Tarihi: 24 Kasım 2023	Yazı Tipi: Sülüs
Mesleği: ---	İşleme Tekniği: Zemin Oyma
Bugünkü Durumu: Şahide sağlam bir şekilde günümüze ulaşmıştır.	
Bulunduğu Yer: Büyük Mandıra Beldesi Merkez Camii haziresinde bulunmaktadır.	
Kitabesi: 1. Hüve'l-Bâki 2. Alihân Ağa'nın Kerîmesi 3. Zeyneb Hanım rûhuna 4. El-Fâtîha 5. Sene 1309	

Kat. Nu.: 81	Fotoğraf Nu.: EK 47
Kimlik: El-Hâc İbrâhim Efendi bin Süleyman	Vefat Tarihi: H. 1314 / M. 1896/1897
Cinsiyet: Erkek	Malzemesi: Küfeki
Tespit Tarihi: 24 Kasım 2023	Yazı Tipi: Sülüs
Mesleği: İmam	İşleme Tekniği: Zemin Oyma
Bugünkü Durumu: Şahide sağlam bir şekilde günümüze ulaşmıştır.	
Bulunduğu Yer: Büyükmandıra Beldesi Merkez Camii haziresinde bulunmaktadır.	
Kitabesi: 1. Hüve'l-Bâki 2. Beni kıl mağfîret ey rabb-i yezdân 3. Bi-hakk-ı arş-ı a'zam nûr-ı Kur'ân 4. Gelip kabrimi ziyâret eden ihvân 5. İdeler rûhuma bir Fâtiha ihsân 6. Lofça muhâcirlerinden 7. Baba-i Atik Kazâlî Mandıra Karyesi 8. İmâmı merhûm ve mağfûr El-Hâc İbrâhim 9. Efendi bin Süleyman rûhîçün 10. El-Fâtiha 11. Sene 1314	

Kat. Nu.: 82	Fotoğraf Nu.: EK 48
Kimlik: Mekteb-i Muallim-i Evvel Hâfız Mevlûd Efendi	Vefat Tarihi: H. 1325 / M. 1907/1908
Cinsiyet: Erkek	Malzemesi: Küfeki
Tespit Tarihi: 24 Kasım 2023	Yazı Tipi: Sülûs
Mesleği: Muallim-i Evvel	İşleme Tekniği: Zemin Oyma
Bugünkü Durumu: Şahide sağlam bir şekilde günümüze ulaşmıştır.	
Bulunduğu Yer: Büyükmandıra Beldesi Merkez Camii haziresinde bulunmaktadır.	
Kitabesi: 1. Hüve'l-Bâki 2. Beni kıl mağfîret ey rabb-i yezdân 3. Bi-hakk-ı arş-ı a'zam nûr-u Kur'ân 4. Gelip kabrimi ziyâret eden ihvân 5. İdeler rûhuma bir Fâtiha ihsân 6. Ankara vilayeti Kırşehir sancağına 7. Karyeli Mandırada 8. Mekteb-i Muallim-i Evvel Hâfız Mevlûd 9. Efendi'nin rûhuna Fâtiha 10. Sene 1325	

Kat. Nu.: 83	Fotoğraf Nu.: EK 49
Kimlik: Kavas Oğlu İbrâhim Ağa bin İbrâhim	Vefat Tarihi: H. 1323 / M. 1905
Cinsiyet: Erkek	Malzemesi: Küfeki
Tespit Tarihi: 24 Kasım 2023	Yazı Tipi: Sülüs
Mesleği: Baş Pehlivân	İşleme Tekniği: Zemin Oyma
Bugünkü Durumu: Şahide sağlam bir şekilde günümüze ulaşmıştır.	
Bulunduğu Yer: Büyükmandıra Beldesi Merkez Camii haziresinde bulunmaktadır.	
Kitabesi: 1. Hüve'l-Bâki 2. Beni kıl mağfîret ey rabb-i yezdân 3. Bi-hakk-ı arş-ı a'zam nûr-u Kur'ân 4. Gelip kabrimi ziyâret eden ihvân 5. İdeler rûhuma bir Fâtiha ihsân 6. Lofça muhâcirlerinden Baba-i Atik 7. Kazâlî Mandıra Karyesinden 8. Cennet mekân Sultan Abdülazîz 9. Han Hazretleri'nin Baş 10. Pehlivânı merhûm ve mağfûr Kavas 11. Oğlu İbrâhim Ağa bin İbrâhim 12. Rûhuna Fâtiha 13. Sene 1323 14. 17 Muharrem 10 Şubat	

Kat. Nu.: 84	Fotoğraf Nu.: EK 50
Kimlik: Mahmûd Ağa Kerîmesi Fatma Hanım	Vefat Tarihi: H. 1322 / M. 1904
Cinsiyet: Kadın	Malzemesi: Küfeki
Tespit Tarihi: 24 Kasım 2023	Yazı Tipi: Sülûs
Mesleği: ---	İşleme Tekniği: Zemin Oyma
Bugünkü Durumu: Şahide sağlam bir şekilde günümüze ulaşmıştır.	
Bulunduğu Yer: Büyükmandıra Beldesi Merkez Camii haziresinde bulunmaktadır.	
Kitabesi: 1. Âh mine'l-mevt 2. Dâr-ı dünyâda civân iken gezdim bir zaman, 3. Âkıbet erdi ecel etti yerim bâğ-ı cinân 4. Fâni cihânda murâdım terk eyleyip hemân 5. Ebeveynim eylesinler bir vakit âh u figân 6. Beni kıl mağfiret yâ rabb-i yezdân 7. Bi-hakk-ı arşı-ı a'zam nûr-u Kur'ân 8. Gelip kabrimi ziyâret eden ihvân 9. İdeler rûhuma bir Fâtîha ihsân 10. Mandıra Karyesinde Mahmûd Ağa 12. Kerîmesi Fatma Hanım rûhuna Fâtîha 13. Sene 1322 14. Cim 15	

3.1.11. Mutlu Köyü Mezar Taşı

Kat. Nu.: 85	Fotoğraf Nu.: EK 51
Kimlik: Mehmed Alî ibn-i Alî	Vefat Tarihi: H. 1307 / M. 1889/1890
Cinsiyet: Erkek	Malzemesi: Küfeki
Tespit Tarihi: 30 Kasım 2023	Yazı Tipi: Talik
Mesleği: ---	İşleme Tekniği: Zemin Oyma
Bugünkü Durumu: Şahide sağlam bir şekilde günümüze ulaşmıştır.	
Bulunduğu Yer: Mutlu Köyü Bolca Nine Türbesi girişinde bulunmaktadır.	
Kitabesi: 1. Fâtiha 2. Merhûm ve mağfûrle 3. Mehmed Ali ibn-i Alî 4. Rûhuna 5. 1307	

3.1.12. Ağayeri Köyü Mezar Taşları

Kat. Nu.: 86	Fotoğraf Nu.: EK 52
Kimlik: Havva Hanım	Vefat Tarihi: H. 1342 / M. 1923
Cinsiyet: Kadın	Malzemesi: Küfeki
Tespit Tarihi: 30 Kasım 2023	Yazı Tipi: Talik
Mesleği: ---	İşleme Tekniği: Zemin Oyma
Bugünkü Durumu: Şahide sağlam bir şekilde günümüze ulaşmıştır.	
Bulunduğu Yer: Ağayeri Köyü eski mezarlığında bulunmaktadır.	
Kitabesi: 1. Fâtiha 2. Merhûm ve mağfûr lehâ 3. Havva Hanım rûhuna 4. 1342	

Kat. Nu.: 87	Fotoğraf Nu.: EK 52
Kimlik: Sıdıka Hanım binti Alî	Vefat Tarihi: H. 1342 / M. 1923
Cinsiyet: Kadın	Malzemesi: Küfeki
Tespit Tarihi: 30 Kasım 2023	Yazı Tipi: Talik
Mesleği: ---	İşleme Tekniği: Zemin Oyma
Bugünkü Durumu: Şahide sağlam bir şekilde günümüze ulaşmıştır.	
Bulunduğu Yer: Ağayeri Köyü eski mezarlığında bulunmaktadır.	
Kitabesi: 1. Fâtiha 2. Dâima mevtâya kıl hayır duâ 3. Mazharı rahmet ede bâr-ı hüdâ 4. Merhûme Sıdıka Hanım 5. Binti Alî rûhuna 6. 1342	

Kat. Nu.: 88	Fotoğraf Nu.: EK 53
Kimlik: Zâhide Hanım binti Mehmed	Vefat Tarihi: H. 1344 / M. 1925
Cinsiyet: Kadın	Malzemesi: Küfeki
Tespit Tarihi: 30 Kasım 2023	Yazı Tipi: Talik
Mesleği: ---	İşleme Tekniği: Zemin Oyma
Bugünkü Durumu: Şahide sağlam bir şekilde günümüze ulaşmıştır.	
Bulunduğu Yer: Ağayeri Köyü eski mezarlığında bulunmaktadır.	
Kitabesi: 1. Fâtiha 2. Nev-civânım uçtu cennet bâğına 3. Firâkı düştü vâlideynin canına 4. Merhûme on altı yaşında Zâhide Hanım 5. Binti Mehmed rûhuna 1344	

Kat. Nu.: 89	Fotoğraf Nu.: EK 53
Kimlik: Elmas binti Hüseyin Ağa	Vefat Tarihi: H. 1332 / M. 1913/1914
Cinsiyet: Kadın	Malzemesi: Küfeki
Tespit Tarihi: 30 Kasım 2023	Yazı Tipi: Sülüs
Mesleği: ---	İşleme Tekniği: Zemin Oyma
Bugünkü Durumu: Şahide sağlam bir şekilde günümüze ulaşmıştır.	
Bulunduğu Yer: Ağayeri Köyü eski mezarlığında bulunmaktadır.	
Kitabesi: 1. Fâtiha 2. Merhûme Elmas binti 3. Hüseyin Ağa 4. Rûhuna 5. 1332	

Kat. Nu.: 90	Fotoğraf Nu.: EK 54
Kimlik: Gülsüm binti Rüstem Ağa	Vefat Tarihi: H. 1325 / M. 1907/1908
Cinsiyet: Kadın	Malzemesi: Küfeki
Tespit Tarihi: 30 Kasım 2023	Yazı Tipi: Sülüs
Mesleği: ---	İşleme Tekniği: Zemin Oyma
Bugünkü Durumu: Şahide sağlam bir şekilde günümüze ulaşmıştır.	
Bulunduğu Yer: Ağayeri Köyü eski mezarlığında bulunmaktadır.	
Kitabesi: 1. Fâtiha 2. Merhûme Gülsüm binti 3. Rüstem Ağa rûhuna 4. 1325	

Kat. Nu.: 91	Fotoğraf Nu.: EK 54
Kimlik: Fatma binti Hâcî İbrâhim	Vefat Tarihi: H. 1324 / M. 1906/1907
Cinsiyet: Kadın	Malzemesi: Küfeki
Tespit Tarihi: 30 Kasım 2023	Yazı Tipi: Sülüs
Mesleği: ---	İşleme Tekniği: Zemin Oyma
Bugünkü Durumu: Şahide sağlam bir şekilde günümüze ulaşmıştır.	
Bulunduğu Yer: Ağayeri Köyü eski mezarlığında bulunmaktadır.	
Kitabesi: 1. Hüve'l-Bâki 2. Bu âleme gelen mahv olur hemân 3. Bâki kalır Allah merhûme 4. Mağfüre Fatma binti 5. Hâcî İbrâhim Ağa rûhîçün 6. El-Fâtîha 7. 1324	

Kat. Nu.: 92	Fotoğraf Nu.: EK 55
Kimlik: Ümmügöl binti Bektâş Ağa	Vefat Tarihi: H. 1322 / M. 1904/1905
Cinsiyet: Kadın	Malzemesi: Küfeki
Tespit Tarihi: 30 Kasım 2023	Yazı Tipi: Sülüs
Mesleği: ---	İşleme Tekniği: Zemin Oyma
Bugünkü Durumu: Şahide sağlam bir şekilde günümüze ulaşmıştır.	
Bulunduğu Yer: Ağayeri Köyü eski mezarlığında bulunmaktadır.	
Kitabesi: 1. Fâtiha 2. Merhûme ve mağfûrle Ümmügöl 3. Binti Bektâş Ağa rûhuna 4. 1322	

Kat. Nu.: 93	Fotoğraf Nu.: EK 55
Kimlik: Hasan bin İsmâil	Vefat Tarihi: H. 1324 / M. 1906/1907
Cinsiyet: Erkek	Malzemesi: Küfeki
Tespit Tarihi: 30 Kasım 2023	Yazı Tipi: Sülüs
Mesleği: ---	İşleme Tekniği: Zemin Oyma
Bugünkü Durumu: Şahide sağlam bir şekilde günümüze ulaşmıştır.	
Bulunduğu Yer: Ağayeri Köyü eski mezarlığında bulunmaktadır.	
Kitabesi: 1. Fâtiha 2. Merhûm Hasan bin 3. İsmâil Rûhuna 4. 1324	

Kat. Nu.: 94	Fotoğraf Nu.: EK 56
Kimlik: Osman ibn-i Rüstem	Vefat Tarihi: H. 1335 / M. 1916/1917
Cinsiyet: Erkek	Malzemesi: Mermer
Tespit Tarihi: 30 Kasım 2023	Yazı Tipi: Sülüs
Mesleği: ---	İşleme Tekniği: Zemin Oyma
Bugünkü Durumu: Şahide sağlam bir şekilde günümüze ulaşmıştır.	
Bulunduğu Yer: Ağayeri Köyü eski mezarlığında bulunmaktadır.	
Kitabesi: 1. Fâtiha 2. Merhûm Osman ibn-i 3. Rüstem rûhuna 4. 1335	

Kat. Nu.: 95	Fotoğraf Nu.: EK 56
Kimlik: Tervfik ibn-i Molla Osman	Vefat Tarihi: H. 1312 / M. 1894/1895
Cinsiyet: Erkek	Malzemesi: Mermer
Tespit Tarihi: 30 Kasım 2023	Yazı Tipi: Sülüs
Mesleği: ---	İşleme Tekniği: Zemin Oyma
Bugünkü Durumu: Şahide sağlam bir şekilde günümüze ulaşmıştır.	
Bulunduğu Yer: Ağayeri Köyü eski mezarlığında bulunmaktadır.	
Kitabesi: 1. Fâtiha 2. Merhûm Tervfik ibn-i 3. Molla Osman 4. Rûhuna 5. 1312	

Kat. Nu.: 96	Fotoğraf Nu.: EK 57
Kimlik: İsmâil binti Şâhide	Vefat Tarihi: H. 1312 / M. 1894/1895
Cinsiyet: Kadın	Malzemesi: Mermer
Tespit Tarihi: 30 Kasım 2023	Yazı Tipi: Sülüs
Mesleği: ---	İşleme Tekniği: Zemin Oyma
Bugünkü Durumu: Şahide sağlam bir şekilde günümüze ulaşmıştır.	
Bulunduğu Yer: Ağayeri Köyü eski mezarlığında bulunmaktadır.	
Kitabesi: 1. Fâtiha 2. Merhûm ve mağfûre 3. İsmâil binti Şâhide 4. Rûhuna 1312	

Kat. Nu.: 97	Fotoğraf Nu.: EK 57
Kimlik: Alî ibn-i İbrâhim Ağa	Vefat Tarihi: H. 1323 / M. 1905/1906
Cinsiyet: Erkek	Malzemesi: Küfeki
Tespit Tarihi: 30 Kasım 2023	Yazı Tipi: Sülüs
Mesleği: ---	İşleme Tekniği: Zemin Oyma
Bugünkü Durumu: Şahide sağlam bir şekilde günümüze ulaşmıştır.	
Bulunduğu Yer: Ağayeri Köyü eski mezarlığında bulunmaktadır.	
Kitabesi: 1. Fâtiha 2. Merhûm ve mağfûrle 3. Alî ibn-i İbrâhim Ağa rûhuna 4. 1323	

Kat. Nu.: 98	Fotoğraf Nu.: EK 58
Kimlik: ...	Vefat Tarihi: H. 1316 / M. 1898/1899
Cinsiyet: ...	Malzemesi: Küfeki
Tespit Tarihi: 30 Kasım 2023	Yazı Tipi: S�l�s
Mesleği: ---	İşleme Tekniği: Zemin Oyma
Bugünkü Durumu: Şahide sağlam bir şekilde günümüze ulaşmıştır.	
Bulunduğu Yer: Ağayeri Köyü eski mezarlığında bulunmaktadır.	
Kitabesi: 1. Merhûm 2. Rûhuna 1316	

Kat. Nu.: 99	Fotoğraf Nu.: EK 58
Kimlik: Âiše Molla binti Alî	Vefat Tarihi: H. 1309 / M. 1891/1892
Cinsiyet: Kadın	Malzemesi: Mermer
Tespit Tarihi: 30 Kasım 2023	Yazı Tipi: Sülüs
Mesleği: ---	İşleme Tekniği: Zemin Oyma
Bugünkü Durumu: Şahide sağlam bir şekilde günümüze ulaşmıştır.	
Bulunduğu Yer: Ağayeri Köyü eski mezarlığında bulunmaktadır.	
Kitabesi: 1. Fâtiha 2. Merhûme ve mağfûre 3. Âiše Molla binti Alî 4. 1309	

Kat. Nu.: 100	Fotoğraf Nu.: EK 59
Kimlik: İbrâhim ibn-i Alî	Vefat Tarihi: H. 1306 / M. 1888/1889
Cinsiyet: Erkek	Malzemesi: Mermer
Tespit Tarihi: 30 Kasım 2023	Yazı Tipi: Rika
Mesleği: ---	İşleme Tekniği: Zemin Oyma
Bugünkü Durumu: Şahide sağlam bir şekilde günümüze ulaşmıştır.	
Bulunduğu Yer: Ağayeri Köyü eski mezarlığında bulunmaktadır.	
Kitabesi: 1. Fâtiha 2. Merhûm İbrâhim 3. İbn-i Alî 4. 1306	

Kat. Nu.: 101	Fotoğraf Nu.: EK 59
Kimlik: Mü'mine binti Hâfız İbrâhim	Vefat Tarihi: H. 1312 / M. 1894/1895
Cinsiyet: Kadın	Malzemesi: Mermer
Tespit Tarihi: 30 Kasım 2023	Yazı Tipi: Rika
Mesleği: ---	İşleme Tekniği: Zemin Oyma
Bugünkü Durumu: Şahide sağlam bir şekilde günümüze ulaşmıştır.	
Bulunduğu Yer: Ağayeri Köyü eski mezarlığında bulunmaktadır.	
Kitabesi: 1. Fâtiha 2. Merhûme Mü'mine binti 3. Hâfız İbrâhim rûhuna 4. 1312	

Kat. Nu.: 102	Fotoğraf Nu.: EK 60
Kimlik: Sebîle binti Hasan	Vefat Tarihi: H. 1314 / M. 1896/1897
Cinsiyet: Kadın	Malzemesi: Küfeki
Tespit Tarihi: 30 Kasım 2023	Yazı Tipi: Sülüs
Mesleği: ---	İşleme Tekniği: Zemin Oyma
Bugünkü Durumu: Şahide sağlam bir şekilde günümüze ulaşmıştır.	
Bulunduğu Yer: Ağayeri Köyü eski mezarlığında bulunmaktadır.	
Kitabesi: 1. Hüve'l-Bâki 2. Emr etti hüdâ eyledi fermân erişti 3. Ecel vermedi emân Lofça Kazâsı Kara 4. Hasan Karyeli merhûme Sebîle 5. Binti Hasan rûhîçün 6. El-Fâtîha 7. 1314	

Kat. Nu.: 103	Fotoğraf Nu.: EK 60
Kimlik: Memiş Ağa ibn-i Osman	Vefat Tarihi: H. 1347 / M. 1928
Cinsiyet: Erkek	Malzemesi: Küfeki
Tespit Tarihi: 30 Kasım 2023	Yazı Tipi: Sülüs
Mesleği: ---	İşleme Tekniği: Zemin Oyma
Bugünkü Durumu: Şahide sağlam bir şekilde günümüze ulaşmıştır.	
Bulunduğu Yer: Ağayeri Köyü eski mezarlığında bulunmaktadır.	
Kitabesi: 1. Fâtiha 2. ... merhûmun ... 3. ... 4. Merhûm ve mağfûrle Memiş Ağa 5. İbn-i Osman rûhuna 6. 1347	

Kat. Nu.: 104	Fotoğraf Nu.: EK 61
Kimlik: El-Hâc Mehmed Alî Ağa ibn-i Abdullah Ağa	Vefat Tarihi: H. 1299 / M. 1881/1882
Cinsiyet: Erkek	Malzemesi: Mermer
Tespit Tarihi: 30 Kasım 2023	Yazı Tipi: Sülüs
Mesleği: ---	İşleme Tekniği: Zemin Oyma
Bugünkü Durumu: Şahide sağlam bir şekilde günümüze ulaşmıştır.	
Bulunduğu Yer: Ağayeri Köyü eski mezarlığında bulunmaktadır.	
Kitabesi: 1. Fâtiha 2. Lofça Kazâsına tâbi Karahasım 3. Karyeli merhûm el-Hâc Mehmed Alî Ağa 4. İbn-i Abdullah Ağa rûhuna 5. 1299	

Kat. Nu.: 105	Fotoğraf Nu.: EK 61
Kimlik: Meryem binti Mûsâ	Vefat Tarihi: H. 1301 / M. 1883/1884
Cinsiyet: Kadın	Malzemesi: Mermer
Tespit Tarihi: 30 Kasım 2023	Yazı Tipi: Talik
Mesleği: ---	İşleme Tekniği: Zemin Oyma
Bugünkü Durumu: Şahide sağlam bir şekilde günümüze ulaşmıştır.	
Bulunduğu Yer: Ağayeri Köyü eski mezarlığında bulunmaktadır.	
Kitabesi: 1. Fâtiha 2. Merhûme Meryem binti 3. Mûsâ 1301	

Kat. Nu.: 106	Fotoğraf Nu.: EK 62
Kimlik: Âdem ibn-i Alî	Vefat Tarihi: H. 1312 / M. 1894/1895
Cinsiyet: Erkek	Malzemesi: Mermer
Tespit Tarihi: 30 Kasım 2023	Yazı Tipi: Sülüs
Mesleği: ---	İşleme Tekniği: Zemin Oyma
Bugünkü Durumu: Şahide sağlam bir şekilde günümüze ulaşmıştır.	
Bulunduğu Yer: Ağayeri Köyü eski mezarlığında bulunmaktadır.	
Kitabesi: 1. Fâtiha 2. Merhûm Âdem ibn-i Alî 3. Rûhîçün 1312	

Kat. Nu.: 107	Fotoğraf Nu.: EK 62
Kimlik: Kâmile binti Hüseyin Usta	Vefat Tarihi: H. 1316 / M. 1898/1899
Cinsiyet: Kadın	Malzemesi: Mermer
Tespit Tarihi: 30 Kasım 2023	Yazı Tipi: Sülüs
Mesleği: Usta	İşleme Tekniği: Zemin Oyma
Bugünkü Durumu: Şahide sağlam bir şekilde günümüze ulaşmıştır.	
Bulunduğu Yer: Ağayeri Köyü eski mezarlığında bulunmaktadır.	
Kitabesi: 1. Fâtiha 2. Merhûme ve mağfûrle Kâmile 3. Binti Hüseyin Usta 4. Rûhuna 5. 1316	

Kat. Nu.: 108	Fotoğraf Nu.: EK 63
Kimlik: Âiše binti Mehmed Ağa	Vefat Tarihi: H. 1328 / M. 1910/1911
Cinsiyet: Kadın	Malzemesi: Mermer
Tespit Tarihi: 30 Kasım 2023	Yazı Tipi: Sülüs
Mesleği: ---	İşleme Tekniği: Zemin Oyma
Bugünkü Durumu: Şahide sağlam bir şekilde günümüze ulaşmıştır.	
Bulunduğu Yer: Ağayeri Köyü eski mezarlığında bulunmaktadır.	
Kitabesi: 1. Fâtiha 2. Merhûme Âiše binti Mehmed Ağa 3. Rûhuna 4. 1327	

Kat. Nu.: 109	Fotoğraf Nu.: EK 63
Kimlik: İmhân binti Osman	Vefat Tarihi: H. 1325 / M. 1907/1908
Cinsiyet: Kadın	Malzemesi: Mermer
Tespit Tarihi: 30 Kasım 2023	Yazı Tipi: Sülüs
Mesleği: ---	İşleme Tekniği: Zemin Oyma
Bugünkü Durumu: Şahide sağlam bir şekilde günümüze ulaşmıştır.	
Bulunduğu Yer: Ağayeri Köyü eski mezarlığında bulunmaktadır.	
Kitabesi: 1. Fâtiha 2. Merhûme İmhân binti 3. Osman rûhuna 1325	

Kat. Nu.: 110	Fotoğraf Nu.: EK 64
Kimlik: Nefise binti Mehmed	Vefat Tarihi: H. 1328 / M. 1910/1911
Cinsiyet: Kadın	Malzemesi: Mermer
Tespit Tarihi: 30 Kasım 2023	Yazı Tipi: Sülüs
Mesleği: ---	İşleme Tekniği: Zemin Oyma
Bugünkü Durumu: Şahide sağlam bir şekilde günümüze ulaşmıştır.	
Bulunduğu Yer: Ağayeri Köyü eski mezarlığında bulunmaktadır.	
Kitabesi: 1. Fâtiha 2. Emir etti hüdâ fermân erişti 3. Ecel vermedi emân 4. Lofça Kazâsının Karahasan 5. Karyeli Nefise binti Mehmed 6. Rûhuna 1328	

Kat. Nu.: 111	Fotoğraf Nu.: EK 64
Kimlik: Ağman oğlu Recep	Vefat Tarihi: H. 1337 / M. 1918/1919
Cinsiyet: Erkek	Malzemesi: Mermer
Tespit Tarihi: 30 Kasım 2023	Yazı Tipi: Talik
Mesleği: ---	İşleme Tekniği: Zemin Oyma
Bugünkü Durumu: Şahide sağlam bir şekilde günümüze ulaşmıştır.	
Bulunduğu Yer: Ağayeri Köyü eski mezarlığında bulunmaktadır.	
Kitabesi: 1. Fâtiha 2. Merhûm Ağman oğlu 3. Recep rûhuna 4. 1337	

Kat. Nu.: 112	Fotoğraf Nu.: EK 65
Kimlik: Ahmed ibn-i İbrâhim	Vefat Tarihi: H. 1326 / M. 1908/1909
Cinsiyet: Erkek	Malzemesi: Mermer
Tespit Tarihi: 30 Kasım 2023	Yazı Tipi: Sülüs
Mesleği: ---	İşleme Tekniği: Zemin Oyma
Bugünkü Durumu: Şahide sağlam bir şekilde günümüze ulaşmıştır.	
Bulunduğu Yer: Ağayeri Köyü eski mezarlığında bulunmaktadır.	
Kitabesi: 1. Fâtiha 2. Merhûm ve mağfûrle 3. Ahmed ibn-i İbrâhim 4. 1326	

Kat. Nu.: 113	Fotoğraf Nu.: EK 65
Kimlik: Hasan bin Hüseyin	Vefat Tarihi: H. 1313 / M. 1895/1896
Cinsiyet: Erkek	Malzemesi: Mermer
Tespit Tarihi: 30 Kasım 2023	Yazı Tipi: Talik
Mesleği: ---	İşleme Tekniği: Zemin Oyma
Bugünkü Durumu: Şahide sağlam bir şekilde günümüze ulaşmıştır.	
Bulunduğu Yer: Ağayeri Köyü eski mezarlığında bulunmaktadır.	
Kitabesi: 1. Fâtiha 2. Merhûm Hasan bin Hüseyin 3. Rûhuna 4. 1313	

Kat. Nu.: 114	Fotoğraf Nu.: EK 66
Kimlik: Fevzîye binti Hasan	Vefat Tarihi: H. 1322 / M. 1904/1905
Cinsiyet: Kadın	Malzemesi: Mermer
Tespit Tarihi: 30 Kasım 2023	Yazı Tipi: Talik
Mesleği: ---	İşleme Tekniği: Zemin Oyma
Bugünkü Durumu: Şahide sağlam bir şekilde günümüze ulaşmıştır.	
Bulunduğu Yer: Ağayeri Köyü eski mezarlığında bulunmaktadır.	
Kitabesi: 1. Fâtiha 2. Merhûme Fevzîye 3. Binti Hasan Rûhuna 4. 1322	

Kat. Nu.: 115	Fotoğraf Nu.: EK 66
Kimlik: Hüseyin bin Mehmed	Vefat Tarihi: H. 1313 / M. 1895/1896
Cinsiyet: Erkek	Malzemesi: Mermer
Tespit Tarihi: 30 Kasım 2023	Yazı Tipi: Talik
Mesleği: ---	İşleme Tekniği: Zemin Oyma
Bugünkü Durumu: Şahide sağlam bir şekilde günümüze ulaşmıştır.	
Bulunduğu Yer: Ağayeri Köyü eski mezarlığında bulunmaktadır.	
Kitabesi: 1. Fâtiha 2. Merhûm Hüseyin bin Mehmed 3. Rûhuna 4. 1313	

Kat. Nu.: 116	Fotoğraf Nu.: EK 67
Kimlik: Osman oğlu Hasan Ağa	Vefat Tarihi: H. 1322 / M. 1904/1905
Cinsiyet: Erkek	Malzemesi: Mermer
Tespit Tarihi: 30 Kasım 2023	Yazı Tipi: Sülüs
Mesleği: ---	İşleme Tekniği: Zemin Oyma
Bugünkü Durumu: Şahide sağlam bir şekilde günümüze ulaşmıştır.	
Bulunduğu Yer: Ağayeri Köyü eski mezarlığında bulunmaktadır.	
Kitabesi: 1. Hüve'l-Bâki 2. Babaeski Kazâsında 3. Ağayeri Karyesinden 4. Osman oğlu Hasan 5. Ağa'nın rûhîçün 6. Fâtiha Sene 1322	

Kat. Nu.: 117	Fotoğraf Nu.: EK 67
Kimlik: Alî ibn-i Fevzî	Vefat Tarihi: H. 1323 / M. 1905/1906
Cinsiyet: Erkek	Malzemesi: Mermer
Tespit Tarihi: 30 Kasım 2023	Yazı Tipi: Talik
Mesleği: ---	İşleme Tekniği: Zemin Oyma
Bugünkü Durumu: Şahide sağlam bir şekilde günümüze ulaşmıştır.	
Bulunduğu Yer: Ağayeri Köyü eski mezarlığında bulunmaktadır.	
Kitabesi: 1. Fâtiha 2. Merhûm Alî ibn-i Fevzî 3. Rûhuna 4. 1323	

Kat. Nu.: 118	Fotoğraf Nu.: EK 68
Kimlik: Hâcî Mehmed Alî oğlu Mûsâ	Vefat Tarihi: H. 1336 / M. 1917/1918
Cinsiyet: Erkek	Malzemesi: Mermer
Tespit Tarihi: 30 Kasım 2023	Yazı Tipi: Sülûs
Mesleği: ---	İşleme Tekniği: Zemin Oyma
Bugünkü Durumu: Şahide sağlam bir şekilde günümüze ulaşmıştır.	
Bulunduğu Yer: Ağayeri Köyü eski mezarlığında bulunmaktadır.	
Kitabesi: 1. Fâtiha 2. Dâima mevtâyâ kıl hayr duâ 3. Mazhar-ı rahmet ede bâr-ı hüdâ 4. Merhûm Hâcî Mehmed Alî 5. Oğlu Mûsâ rûhuna 6. 1336	

Kat. Nu.: 119	Fotoğraf Nu.: EK 68
Kimlik: Müezzın oğlu Mehmed bin Ahmed	Vefat Tarihi: H. 1315 / M. 1897/1898
Cinsiyet: Erkek	Malzemesi: Mermer
Tespit Tarihi: 30 Kasım 2023	Yazı Tipi: Sülüs
Mesleği: ---	İşleme Tekniği: Zemin Oyma
Bugünkü Durumu: Şahide sağlam bir şekilde günümüze ulaşmıştır.	
Bulunduğu Yer: Ağayeri Köyü eski mezarlığında bulunmaktadır.	
Kitabesi: 1. Fâtiha 2. Müezzın oğlu Mehmed 3. Bin Ahmed rûhuna 4. 1315	

Kat. Nu.: 120	Fotoğraf Nu.: EK 69
Kimlik: ... Alî ibn-i Ahmed	Vefat Tarihi: H. ... / M. ...
Cinsiyet: Erkek	Malzemesi: Mermer
Tespit Tarihi: 30 Kasım 2023	Yazı Tipi: Sülüs
Mesleği: ---	İşleme Tekniği: Zemin Oyma
Bugünkü Durumu: Şahide sağlam bir şekilde günümüze ulaşmış fakat alt kısmı toprak altında kalmıştır.	
Bulunduğu Yer: Ağayeri Köyü eski mezarlığında bulunmaktadır.	
Kitabesi: 1. Hüve'l-Bâki 2. Emir etti hüdâ eyledi fermân 3. Erişti ecel vermedi emân Lofça 4. Kazâlı Karahasan Karyesi merhûm 5. ... Alî ibn-i Ahmed rûhuna 6. ...	

Kat. Nu.: 121	Fotoğraf Nu.: EK 69
Kimlik: Velî ibn-i Hasan	Vefat Tarihi: H. 1301 / M. 1883/1884
Cinsiyet: Erkek	Malzemesi: Mermer
Tespit Tarihi: 30 Kasım 2023	Yazı Tipi: Sülüs
Mesleği: ---	İşleme Tekniği: Zemin Oyma
Bugünkü Durumu: Şahide sağlam bir şekilde günümüze ulaşmıştır.	
Bulunduğu Yer: Ağayeri Köyü eski mezarlığında bulunmaktadır.	
Kitabesi: 1. Fâtiha 2. Merhûm Velî ibn-i Hasan 3. Rûhuna 4. 1301	

Kat. Nu.: 122	Fotoğraf Nu.: EK 70
Kimlik: Velî Ağa Zevcesi Fatma	Vefat Tarihi: H. 1318 / M. 1900/1901
Cinsiyet: Kadın	Malzemesi: Mermer
Tespit Tarihi: 30 Kasım 2023	Yazı Tipi: Sülüs
Mesleği: ---	İşleme Tekniği: Zemin Oyma
Bugünkü Durumu: Şahide sağlam bir şekilde günümüze ulaşmıştır.	
Bulunduğu Yer: Ağayeri Köyü eski mezarlığında bulunmaktadır.	
Kitabesi: 1. Fâtiha 2. Merhûme Velî Ağa Zevcesi 3. Fatma rûhuna 4. 1318	

Kat. Nu.: 123	Fotoğraf Nu.: EK 70
Kimlik: ...	Vefat Tarihi: H. ... / M. ...
Cinsiyet: Kadın	Malzemesi: Mermer
Tespit Tarihi: 30 Kasım 2023	Yazı Tipi: ...
Mesleği: ---	İşleme Tekniği: Zemin Oyma
Bugünkü Durumu: Şahide sağlam bir şekilde günümüze ulaşmıştır.	
Bulunduğu Yer: Ağayeri Köyü eski mezarlığında bulunmaktadır.	
Kitabesi: 1. Fâtiha	

Kat. Nu.: 124	Fotoğraf Nu.: EK 71
Kimlik: ... binti Mustafa	Vefat Tarihi: H. 1301 / M. 1883/1884
Cinsiyet: Kadın	Malzemesi: Mermer
Tespit Tarihi: 30 Kasım 2023	Yazı Tipi: Talik
Mesleği: ---	İşleme Tekniği: Zemin Oyma
Bugünkü Durumu: Şahide sağlam bir şekilde günümüze ulaşmış fakat alt kısmı toprak altında kalmıştır.	
Bulunduğu Yer: Ağayeri Köyü eski mezarlığında bulunmaktadır.	
Kitabesi: 1. Fâtiha 2. Lofça Kazâsında Karahasan 3. Karyeli merhûme ve mağfûre 4. ... binti Mustafa 5. 1301	

Kat. Nu.: 125	Fotoğraf Nu.: EK 71
Kimlik: ... Ağa ibn-i Hasan	Vefat Tarihi: H. 1301 / M. 1883/1884
Cinsiyet: Erkek	Malzemesi: Mermer
Tespit Tarihi: 30 Kasım 2023	Yazı Tipi: Talik
Mesleği: ---	İşleme Tekniği: Zemin Oyma
Bugünkü Durumu: Şahide sağlam bir şekilde günümüze ulaşmış fakat alt kısmı toprak altında kalmıştır.	
Bulunduğu Yer: Ağayeri Köyü eski mezarlığında bulunmaktadır.	
Kitabesi: 1. Fâtiha 2. Merhûm ve mağfûrle ... 3. ... Ağa ibn-i Hasan ... 4. 1301	

Kat. Nu.: 126	Fotoğraf Nu.: EK 72
Kimlik: ...	Vefat Tarihi: H. ... / M. ...
Cinsiyet: Erkek	Malzemesi: Mermer
Tespit Tarihi: 30 Kasım 2023	Yazı Tipi: Talik
Mesleği: ---	İşleme Tekniği: Zemin Oyma
Bugünkü Durumu: Şahide sağlam bir şekilde günümüze ulaşmış fakat alt kısmı toprak altında kalmıştır.	
Bulunduğu Yer: Ağayeri Köyü eski mezarlığında bulunmaktadır.	
Kitabesi: 1. Fâtiha 2. Merhûm ve mağfûrle	

Kat. Nu.: 127	Fotoğraf Nu.: EK 72
Kimlik: Hasan bin Velî	Vefat Tarihi: H. 1334 / M. 1915/1916
Cinsiyet: Erkek	Malzemesi: Mermer
Tespit Tarihi: 30 Kasım 2023	Yazı Tipi: Sülüs
Mesleği: ---	İşleme Tekniği: Zemin Oyma
Bugünkü Durumu: Şahide sağlam bir şekilde günümüze ulaşmıştır.	
Bulunduğu Yer: Ağayeri Köyü eski mezarlığında bulunmaktadır.	
Kitabesi: 1. Fâtiha 2. Babaeski Kazâsı 3. Ağayeri Karyesinde 4. Merhûm Hasan bin Velî 5. 1334	

Kat. Nu.: 128	Fotoğraf Nu.: EK 73
Kimlik: Hâcî İbrâhim oğlu Mehmed Çavuş	Vefat Tarihi: H. 1330 / M. 1911/1912
Cinsiyet: Erkek	Malzemesi: Mermer
Tespit Tarihi: 30 Kasım 2023	Yazı Tipi: Rika
Mesleği: ---	İşleme Tekniği: Zemin Oyma
Bugünkü Durumu: Şahide sağlam bir şekilde günümüze ulaşmıştır.	
Bulunduğu Yer: Ağayeri Köyü eski mezarlığında bulunmaktadır.	
Kitabesi: 1. Fâtiha 2. Hüve'l-Bâki 3. Bu âlem küllî mahv olur hemân bâki kalır Allah 4. Merhûm ve mağfûrle Babaeski Kazâsında 5. Ağayeri Karyesinde Lofça muhâcirlerinden 6. Hâcî Kırak oğullarından Hâcî 7. İbrâhim oğlu Mehmed Çavuş rûhuna 8. 1330	

3.1.13. Çiğdemli Köyü Mezar Taşları

Kat. Nu.: 129	Fotoğraf Nu.: EK 74
Kimlik: ...	Vefat Tarihi: H. 1307 / M. 1889/1890
Cinsiyet: Kadın	Malzemesi: Küfeki
Tespit Tarihi: 01 Aralık 2023	Yazı Tipi: Sülüs
Mesleği: ---	İşleme Tekniği: Zemin Oyma
Bugünkü Durumu: Şahide sağlam bir şekilde günümüze ulaşmıştır.	
Bulunduğu Yer: Çiğdemli Köyü eski mezarlığında bulunmaktadır.	
Kitabesi: 1. ... 2. 1307	

Kat. Nu.: 130	Fotoğraf Nu.: EK 74
Kimlik: Şerîfe Hatun	Vefat Tarihi: H. 1328 / M. 1910/1911
Cinsiyet: Kadın	Malzemesi: Küfeki
Tespit Tarihi: 01 Aralık 2023	Yazı Tipi: Talik
Mesleği: ---	İşleme Tekniği: Zemin Oyma
Bugünkü Durumu: Şahidenin sadece alt kısmı günümüze ulaşmıştır.	
Bulunduğu Yer: Çiğdemli Köyü eski mezarlığında bulunmaktadır.	
Kitabesi: 1. ... 2. Şerîfe Hatun 3. Rûhîçün 1328	

Kat. Nu.: 131	Fotoğraf Nu.: EK 75
Kimlik: Şerîfe Zâhide Hatun	Vefat Tarihi: H. 1345 / M. 1926
Cinsiyet: Kadın	Malzemesi: Küfeki
Tespit Tarihi: 01 Aralık 2023	Yazı Tipi: Sülüs
Mesleği: ---	İşleme Tekniği: Zemin Oyma
Bugünkü Durumu: Şahide sağlam bir şekilde günümüze ulaşmıştır.	
Bulunduğu Yer: Çiğdemli Köyü eski mezarlığında bulunmaktadır.	
Kitabesi: 1. El-Fâtiha 2. Ziyâretten murâd duâdır 3. Bugün bana ise yarın sanadır 4. Merhûm Şerîfe Zâhide Hatun 5. 1345	

Kat. Nu.: 132	Fotoğraf Nu.: EK 75
Kimlik: Yûsuf ibn-i Abdullah	Vefat Tarihi: H. ... / M. ...
Cinsiyet: Erkek	Malzemesi: Küfeki
Tespit Tarihi: 01 Aralık 2023	Yazı Tipi: Talik
Mesleği: ---	İşleme Tekniği: Zemin Oyma
Bugünkü Durumu: Şahide serpuş kısmı kopuk ve alt kısmı toprak altında kalmış bir şekilde günümüze ulaşmıştır.	
Bulunduğu Yer: Çiğdemli Köyü eski mezarlığında bulunmaktadır.	
Kitabesi: 1. Fâtiha 2. Merhûm ve mağfûre 3. Yûsuf ibn-i Abdullah 5. ...	

Kat. Nu.: 133	Fotoğraf Nu.: EK 76
Kimlik: ... Molla ibn-i ...	Vefat Tarihi: H. ... / M. ...
Cinsiyet: Erkek	Malzemesi: Küfeki
Tespit Tarihi: 01 Aralık 2023	Yazı Tipi: Talik
Mesleği: ---	İşleme Tekniği: Zemin Oyma
Bugünkü Durumu: Şahide serpuş kısmı kopuk ve alt kısmı toprak altında kalmış bir şekilde günümüze ulaşmıştır.	
Bulunduğu Yer: Çiğdemli Köyü eski mezarlığında bulunmaktadır.	
Kitabesi: 1. Fâtiha 2. Merhûm ve mağfûr 3. ... Molla ibn-i ...	

Kat. Nu.: 134	Fotoğraf Nu.: EK 76
Kimlik: Ahmed ibn-i Muhammed Ağa	Vefat Tarihi: H. 1382 / M. 1865/1866
Cinsiyet: Erkek	Malzemesi: Küfeki
Tespit Tarihi: 01 Aralık 2023	Yazı Tipi: Sülüs
Mesleği: ---	İşleme Tekniği: Zemin Oyma
Bugünkü Durumu: Şahide serpuş kısmı kopuk ve alt kısmı toprak altında kalmış bir şekilde günümüze ulaşmıştır.	
Bulunduğu Yer: Çiğdemli Köyü eski mezarlığında bulunmaktadır.	
Kitabesi: 1. Fâtiha 2. Merhûm ve mağfûrle 3. Ahmed ibn-i Muhammed Ağa 4. 1382	

Kat. Nu.: 135	Fotoğraf Nu.: EK 77
Kimlik: ...	Vefat Tarihi: H. ... / M. ...
Cinsiyet: Kadın	Malzemesi: Küfeki
Tespit Tarihi: 01 Aralık 2023	Yazı Tipi: Sülüs
Mesleği: ---	İşleme Tekniği: Zemin Oyma
Bugünkü Durumu: Şahide serpuş kısmı kopuk ve alt kısmı toprak altında kalmış bir şekilde günümüze ulaşmıştır.	
Bulunduğu Yer: Çiğdemli Köyü eski mezarlığında bulunmaktadır.	
Kitabesi: 1. Hüve'l-Bâki 2. Beni kıl mağfîret ya hazreti yezdân 3. Bi-hakkı arş-ı a'zam nûr-u Kur'ân 4. Gelip kabrim ziyâret ede ihvân 5. İdeler rûhuma bir Fâtiha ihsân 6. ...	

Kat. Nu.: 136	Fotoğraf Nu.: EK 77
Kimlik: Serpuşlar	Vefat Tarihi: H. ... / M. ...
Cinsiyet: ...	Malzemesi: ...
Tespit Tarihi: 01 Aralık 2023	Yazı Tipi: ...
Mesleği: ---	İşleme Tekniği: ...
Bugünkü Durumu: Çiğdemli Köyü eski mezarlığında etrafa yayılmış serpuşlardan bazıları.	
Bulunduğu Yer: Çiğdemli Köyü eski mezarlığında bulunmaktadır.	
Kitabesi:	

3.2. Kofçaz Mezar Taşları

3.2.1. Kofçaz Merkez Mezar Taşları

Kat. Nu.: 137	Fotoğraf Nu.: EK 78
Kimlik: ...	Vefat Tarihi: H. ... / M. ...
Cinsiyet: Erkek	Malzemesi: Küfeki
Tespit Tarihi: 28 Ekim 2022	Yazı Tipi: Sülüs
Mesleği: ---	İşleme Tekniği: Zemin Oyma
Bugünkü Durumu: Şahide alt kısmı kopmuş bir şekilde günümüze ulaşmıştır.	
Bulunduğu Yer: Kofçaz Merkez Camii haziresinde bulunmaktadır.	
Kitabesi: 1. Fâtiha 2. Çeşm-i ibretle nazar kıl şu mezarım başına 3. Bilmez bu hali gelmeyince başına 4. Merhûm ...	

Kat. Nu.: 138	Fotoğraf Nu.: EK 78
Kimlik: Abdüşşekûr	Vefat Tarihi: H. 1124 / M. 1712/1713
Cinsiyet: Erkek	Malzemesi: Küfeki
Tespit Tarihi: 28 Ekim 2022	Yazı Tipi: Talik
Mesleği: ---	İşleme Tekniği: Zemin Oyma
Bugünkü Durumu: Şahide sağlam bir şekilde günümüze ulaşmıştır.	
Bulunduğu Yer: Kofçaz Merkez Camii haziresinde bulunmaktadır.	
Kitabesi: 1. Fâtiha 2. bu merhûme 3. Ecel eyledi safâdan ukbâya ... 4. Terk edip ehli ve ıyâlin 5. ehli kubûr 6. ... bâğ-ı safâlar etmekte 7. ... kahur ve fakur 8. 9. Masra tarihini tahrir için ... 10. Hatırdan merûr çıktı.... 11. Dedi tarihini ... yer 12. Cay-i çeşâ el-meyyîd Abdüşşekûr 13. 1124	

Kat. Nu.: 139	Fotoğraf Nu.: EK 79
Kimlik: Halîl Ağa ibn-i Mustafa Ağa	Vefat Tarihi: H. 1280 / M. 1863/1864
Cinsiyet: Erkek	Malzemesi: Küfeki
Tespit Tarihi: 28 Ekim 2022	Yazı Tipi: Sülüs
Mesleği: ---	İşleme Tekniği: Zemin Oyma
Bugünkü Durumu: Şahide sağlam bir şekilde günümüze ulaşmıştır.	
Bulunduğu Yer: Kofçaz Merkez Camii haziresinde bulunmaktadır.	
Kitabesi: 1. Fâtiha 2. Dâima mevtâya kıl hayr duâ 3. Seyyiâtın afv ide bâr-ı hüdâ 4. Merhûm Halîl Ağa ibn-i 5. Mustafa Ağa rûhuna 6. 1280	

Kat. Nu.: 140	Fotoğraf Nu.: EK 79
Kimlik: Mustafa Ağa ibn-i Sâlih	Vefat Tarihi: H. 1225 / M. 1810/1811
Cinsiyet: Erkek	Malzemesi: Küfeki
Tespit Tarihi: 28 Ekim 2022	Yazı Tipi: Sülüs
Mesleği: ---	İşleme Tekniği: Zemin Oyma
Bugünkü Durumu: Şahide sağlam bir şekilde günümüze ulaşmıştır.	
Bulunduğu Yer: Kofçaz Merkez Camii haziresinde bulunmaktadır.	
Kitabesi: 1. Fâtiha 2. Merhûm ve mağfûre 3. Tekfûrdağlı Mustafa Ağa 4. İbn-i Sâlih sene 1225	

Kat. Nu.: 141	Fotoğraf Nu.: EK 80
Kimlik: Fatma binti İsmâil Ağa	Vefat Tarihi: H. 1226 / M. 1811/1812
Cinsiyet: Kadın	Malzemesi: Küfeki
Tespit Tarihi: 28 Ekim 2022	Yazı Tipi: Talik
Mesleği: ---	İşleme Tekniği: Zemin Oyma
Bugünkü Durumu: Şahide baş kısmı kopmuş bir şekilde günümüze ulaşmıştır.	
Bulunduğu Yer: Kofçaz Merkez Camii haziresinde bulunmaktadır.	
Kitabesi: 1. Fâtiha 2. Merhûm ve mağfûr lehâ 3. Fatma binti İsmâil Ağa 4. 1226	

Kat. Nu.: 142	Fotoğraf Nu.: EK 80
Kimlik: ... Ağa İsmâil Ağa	Vefat Tarihi: H. ... / M. ...
Cinsiyet: Erkek	Malzemesi: Küfeki
Tespit Tarihi: 28 Ekim 2022	Yazı Tipi: Sülüs
Mesleği: ---	İşleme Tekniği: Zemin Oyma
Bugünkü Durumu: Şahide baş kısmı ve alt kısmı kopmuş bir şekilde günümüze ulaşmıştır.	
Bulunduğu Yer: Kofçaz Merkez Camii haziresinde bulunmaktadır.	
Kitabesi: 1. Fâtiha 2. Âlametten murâd olan duâdır 3. Bugün bana ise yarın sanadır 4. El-malûm Keşirlikli 5. Ağa ibn-i İsmâil Ağa	

Kat. Nu.: 143	Fotoğraf Nu.: EK 81
Kimlik: Mehmed ibn-i Ahmed	Vefat Tarihi: H. 1237 / M. 1821/1822
Cinsiyet: Erkek	Malzemesi: Küfeki
Tespit Tarihi: 28 Ekim 2022	Yazı Tipi: S�l�s
Mesleği: ---	İşleme Tekniği: Zemin Oyma
Bugünkü Durumu: �ahidenin kitabe kısmı sağlam bir şekilde günümüze ulaşmıştır.	
Bulunduğu Yer: Kofçaz Merkez Camii haziresinde bulunmaktadır.	
Kitabesi: 1. Fâtiha 2. Merhûm ve mağfûr leh� 3. Muhammed ibn-i Ahmed rûhuna 4. 1237	

Kat. Nu.: 144	Fotoğraf Nu.: EK 81
Kimlik: Seyyid ... ibn-i Abdî	Vefat Tarihi: H. 1175 / M. 1761/1762
Cinsiyet: Erkek	Malzemesi: Küfeki
Tespit Tarihi: 28 Ekim 2022	Yazı Tipi: Sülüs
Mesleği: ---	İşleme Tekniği: Zemin Oyma
Bugünkü Durumu: Şahidenin kitabe kısmı sağlam bir şekilde günümüze ulaşmıştır.	
Bulunduğu Yer: Kofçaz Merkez Camii haziresinde bulunmaktadır.	
Kitabesi: 1. Merhûm Seyyid ... 2. İbn-i Abdî 3. Sene 1175	

Kat. Nu.: 145	Fotoğraf Nu.: EK 82
Kimlik: ... ibn-i Eyyân	Vefat Tarihi: H. 1252/ M. 1836/1837
Cinsiyet: Erkek	Malzemesi: Küfeki
Tespit Tarihi: 28 Ekim 2022	Yazı Tipi: Sülüs
Mesleği: ---	İşleme Tekniği: Zemin Oyma
Bugünkü Durumu: Şahidenin sadece alt kısmı günümüze ulaşmıştır.	
Bulunduğu Yer: Kofçaz Merkez Camii haziresinde bulunmaktadır.	
Kitabesi: 1. ... ibn Eyyân rûhuna 2. Sene 1252	

Kat. Nu.: 146	Fotoğraf Nu.: EK 82
Kimlik: Mehmed Mustafa	Vefat Tarihi: H. 1338/ R. 1336 / M. 1920
Cinsiyet: Erkek	Malzemesi: Mermer
Tespit Tarihi: 28 Ekim 2022	Yazı Tipi: Rika
Mesleği: ---	İşleme Tekniği: Zemin Oyma
Bugünkü Durumu: Şahide sağlam bir şekilde günümüze ulaşmıştır.	
Bulunduğu Yer: Kofçaz mezarlığında bulunmaktadır.	
Kitabesi: 1. Fâtiha 2. Bahar-ı ömrünün on yedi 3. Salında nişanlı iken 4. Erişti ircî emri 5. Göründü ravzâ-i rahman 6. Cihânın zevkine aldanma zâr 7. Çün budur encâm 8. Mehmed Mustafa'nın rûhuna 9. Kıl Fâtiha ihsân 10. Cemâziy-el evvel Şubat 11. 1338 1336	

3.2.2. Elmacık Köyü Mezar Taşları

Kat. Nu.: 147	Fotoğraf Nu.: EK 83
Kimlik: Muallim-i Sıbyân Ahmed Efendi ibn-i Alî Efendi	Vefat Tarihi: H. 1287 / M. 1870/1871
Cinsiyet: Erkek	Malzemesi: Küfeki
Tespit Tarihi: 28 Ekim 2022	Yazı Tipi: Sülüs
Mesleği: Muallim-i Sıbyân	İşleme Tekniği: Zemin Oyma
Bugünkü Durumu: Şahide sağ ve sol tarafı kırık bir şekilde günümüze ulaşmıştır.	
Bulunduğu Yer: Elmacık Köyü Merkez haziresinde bulunmaktadır.	
Kitabesi: 1. Hüv'el-Bâki 2. Beni kıl mağfîret yâ rabb-i yezdân 3. Bi-hakkı arş-ı a'zam nûr-u Kur'ân 4. Gelip kabrim ziyâret eden ihvân 5. Rûhuma ide bir Fâtiha ihsân 6. Merhûm Muallim-i Sıbyân Ahmed Efendi 7. İbn-i Alî Efendi rûhuna 8. Sene 1287	

Kat. Nu.: 148	Fotoğraf Nu.: EK 83
Kimlik: Mehmed ibn-i Molla İsmâil	Vefat Tarihi: H. 1280 / M. 1863/1864
Cinsiyet: Erkek	Malzemesi: Kûfeki
Tespit Tarihi: 28 Ekim 2022	Yazı Tipi: Sülûs
Mesleği: ---	İşleme Tekniği: Zemin Oyma
Bugünkü Durumu: Şahide sağlam bir şekilde günümüze ulaşmıştır.	
Bulunduğu Yer: Elmacık Köyü Cami haziresinde bulunmaktadır.	
Kitabesi: 1. Fâtîha 2. Bir devâsız derde düştüm gâmı dünyâ eyledim 3. Gördüm zevki fenâyı eyledim azm-i bekâ 4. İrcî ... olup emrine oldum mûtî 5. Seyyiâtın afv ide bâr-ı hüdâ 6. Merhûm ve mağfûre Mehmet ibn-i 7. Molla İsmâil rûhuna 8. Sene 1280	

Kat. Nu.: 149	Fotoğraf Nu.: EK 84
Kimlik: Ahmed ibn-i Osman Ağa	Vefat Tarihi: H. 1338 / M. 1919/1920
Cinsiyet: Erkek	Malzemesi: Küfeki
Tespit Tarihi: 28 Ekim 2022	Yazı Tipi: Talik
Mesleği: ---	İşleme Tekniği: Zemin Oyma
Bugünkü Durumu: Şahide hafif çatlat bir şekilde günümüze ulaşmıştır.	
Bulunduğu Yer: Elmacık Köyü Cami haziresinde bulunmaktadır.	
Kitabesi: 1. Fâtiha 2. Âh-u zâr kılarak gençliğime doyamadım 3. Hasretâ! Fâni cihânda tûl-u ömür sürmedim 6. Merhûm ve mağfûre Ahmed 7. İbn-i Osman Ağa rûhuna 8. Sene 1338	

Kat. Nu.: 150	Fotoğraf Nu.: EK 84
Kimlik: Hâlid Mehmed ibn-i Molla İsmâil	Vefat Tarihi: H. 1288 / M. 1871/1872
Cinsiyet: Erkek	Malzemesi: Mermer
Tespit Tarihi: 28 Ekim 2022	Yazı Tipi: Talik
Mesleği: ---	İşleme Tekniği: Zemin Oyma
Bugünkü Durumu: Şahide sağlam bir şekilde günümüze ulaşmıştır.	
Bulunduğu Yer: Elmacık Köyü Cami haziresinde bulunmaktadır.	
Kitabesi: 1. Fâtiha 2. Beni kıl mağfîret yâ rabb-i yezdân 3. Bi-hakkı arş-ı a'zam nûr-u Kur'ân 4. Gelüb kabrim ziyâret eden ihvân 5. İdeler rûhuma bir Fâtiha ihsân 6. Hâlid Mehmed ibn-i Molla İsmâil 7. Sene 1288	

Kat. Nu.: 151	Fotoğraf Nu.: EK 85
Kimlik: Seyyid Tâhir ibn-i Saîd	Vefat Tarihi: H. 1238 / M. 1822/1823
Cinsiyet: Erkek	Malzemesi: Küfeki
Tespit Tarihi: 28 Ekim 2022	Yazı Tipi: Sülüs
Mesleği: ---	İşleme Tekniği: Zemin Oyma
Bugünkü Durumu: Şahide sağlam bir şekilde günümüze ulaşmıştır.	
Bulunduğu Yer: Elmacık Köyü Cami haziresinde bulunmaktadır.	
Kitabesi: 1. Fâtiha 2. Ve minel mâi kulle şey'in hayy 3. E fe lâ yu'minûn merhûm 4. Seyyid Tâhir ibn-i Saîd 5. 1238	

Kat. Nu.: 152	Fotoğraf Nu.: EK 85
Kimlik: ... binti Halîl Ağa	Vefat Tarihi: H. 1207 / M. 1792/1793
Cinsiyet: Kadın	Malzemesi: Küfeki
Tespit Tarihi: 28 Ekim 2022	Yazı Tipi: Sülüs
Mesleği: ---	İşleme Tekniği: Zemin Oyma
Bugünkü Durumu: Şahidenin baş, sağ ve sol kısımları kırık bir şekilde günümüze ulaşmıştır.	
Bulunduğu Yer: Elmacık Köyü Cami haziresinde bulunmaktadır.	
Kitabesi: 1. Fâtiha 2. ... eyledim ol ilahi ... 3. Âkıbet türâb oldu taş dikildi ... 4. Merhûme ve mağfûre 5. ... binti Halîl Ağa rûhuna 7. 1207	

Kat. Nu.: 153	Fotoğraf Nu.: EK 86
Kimlik: Şerîf ibn-i Halîl	Vefat Tarihi: H. 1288 / M. 1871/1872
Cinsiyet: Erkek	Malzemesi: Küfeki
Tespit Tarihi: 28 Ekim 2022	Yazı Tipi: Sülüs
Mesleği: ---	İşleme Tekniği: Zemin Oyma
Bugünkü Durumu: Şahide sağlam bir şekilde günümüze ulaşmıştır.	
Bulunduğu Yer: Elmacık Köyü Cami haziresinde bulunmaktadır.	
Kitabesi: 1. Fâtiha 2. Dâima mevtâya eyle hayr duâ 3. Seyyiâtı afv ide bâr-ı hüdâ 4. Mağfûr ve mağfûrle Şerîf 5. İbn-i Halîl rûhuna 7. 1288	

3.2.3. Karaabalar Köyü Mezar Taşları

Kat. Nu.: 154	Fotoğraf Nu.: EK 87
Kimlik: Alî ibn-i Emin	Vefat Tarihi: H. 1285 / M. 1868/1869
Cinsiyet: Erkek	Malzemesi: Mermer
Tespit Tarihi: 06 Kasım 2022	Yazı Tipi: Talik
Mesleği: ---	İşleme Tekniği: Zemin Oyma
Bugünkü Durumu: Şahide sağlam bir şekilde günümüze ulaşmıştır.	
Bulunduğu Yer: Karaabalar Köyü Cami haziresinde bulunmaktadır.	
Kitabesi: 1. Fâtiha 2. Merhûm Alî ibn-i 3. Emin rûhuna 4. 1285	

Kat. Nu.: 155	Fotoğraf Nu.: EK 87
Kimlik: Ahmed Ağa ibn-i Alî	Vefat Tarihi: H. 1290 / M. 1873/1874
Cinsiyet: Erkek	Malzemesi: Mermer
Tespit Tarihi: 06 Kasım 2022	Yazı Tipi: Sülüs
Mesleği: ---	İşleme Tekniği: Zemin Oyma
Bugünkü Durumu: Şahide sağlam bir şekilde günümüze ulaşmıştır.	
Bulunduğu Yer: Karaabalar Köyü Cami haziresinde bulunmaktadır.	
Kitabesi: 1. Fâtiha 2. Dâima mevtâya eyle hayr duâ 3. Mazharı rahmet ede bâr-ı hüdâ 4. Merhûm Ahmed Ağa ibn-i Ali rûhuna 5. 1290	

Kat. Nu.: 156	Fotoğraf Nu.: EK 88
Kimlik: Mehmed ibn-i Emin	Vefat Tarihi: H. 1210 / M. 1795/1796
Cinsiyet: Erkek	Malzemesi: Küfeki
Tespit Tarihi: 06 Kasım 2022	Yazı Tipi: Talik
Mesleği: ---	İşleme Tekniği: Zemin Oyma
Bugünkü Durumu: Şahide sağlam bir şekilde günümüze ulaşmıştır.	
Bulunduğu Yer: Karaabalar Köyü eski mezarlığında bulunmaktadır.	
Kitabesi: 1. El-Fâtiha 2. Henüz girdim tam on dokuz yaşıma 3. ... ağaç bakar taşıma 4. Ecel geldi kıydı bu genç yaşımda 5. Emri hak böyle yazmış başıma 6. Merhûm Mehmet ibn-i Emin 7. Rûhuna 8. 1210	

3.2.4. Topçular Köyü Mezar Taşları

Kat. Nu.: 157	Fotoğraf Nu.: EK 89
Kimlik: Seyyid Hasan ... oğlu Velî	Vefat Tarihi: H. 1277 / M. 1860/1861
Cinsiyet: Erkek	Malzemesi: Küfeki
Tespit Tarihi: 06 Kasım 2022	Yazı Tipi: Sülüs
Mesleği: ---	İşleme Tekniği: Zemin Oyma
Bugünkü Durumu: Şahidenin bir parçası günümüze ulaşmıştır.	
Bulunduğu Yer: Topçular Köyü mezarlığında bulunan Topçu Baba türbesinin yanında yer almaktadır.	
Kitabesi: 1. Merhûm ve mağfûrle 2. Seyyid Hasan 3. ... oğlu Velî 4. 1277	

Kat. Nu.: 158	Fotoğraf Nu.: EK 89
Kimlik: Ahmed bin Sâlih	Vefat Tarihi: H. 1301 / M. 1883/1884
Cinsiyet: Erkek	Malzemesi: Mermer
Tespit Tarihi: 06 Kasım 2022	Yazı Tipi: Talik
Mesleği: ---	İşleme Tekniği: Zemin Oyma
Bugünkü Durumu: Şahide iki parça şekilde günümüze ulaşmıştır.	
Bulunduğu Yer: Topçular Köyü mezarlığında bulunan Topçu Baba türbesinin yanında yer almaktadır.	
Kitabesi: 1. Fâtiha 2. Âh felek beni giryân eyledin 3. Vâlidemin ciğerin biryân eyledin 4. Vermedin amân doyam genç yaşına 5. Bakmadın vâlidemin göz yaşına 6. Ahmed bin Sâlih rûhuna 7. 1301	

3.2.5. Ahlatlı Köyü Mezar Taşları

Kat. Nu.: 159	Fotoğraf Nu.: EK 90
Kimlik: Mustafa Ağa ibn-i Kamber	Vefat Tarihi: H. 1281 / M. 1864/1865
Cinsiyet: Erkek	Malzemesi: Küfeki
Tespit Tarihi: 28 Ekim 2022	Yazı Tipi: Sülüs
Mesleği: ---	İşleme Tekniği: Zemin Oyma
Bugünkü Durumu: Şahide sağ üst kısmı hafif kırık bir şekilde günümüze ulaşmıştır.	
Bulunduğu Yer: Ahlatlı Köyü Cami haziresinde bulunmaktadır.	
Kitabesi: 1. Fâtîha 2. Her ne vakit hitâm edince bi-emr-i ilah 3. Yer tutup dergâhı hakka dedi ey ... 4. Bakma isyanıma yâ rab kıl mağfîret beni 5. Budur senden niyâzım ey cenâb-ı kibriyâ 6. Cümle imân ehlinin rûhu yâd edip 7. Okuyalar rûhuna daim seb'u'l-mesânî 8. Hândânı kadîmden merhûm 9. Mustafa ağa ibn-i Kamber rûhuna 10. 1281	

Kat. Nu.: 160	Fotoğraf Nu.: EK 90
Kimlik: Mustafa bin Mustafa	Vefat Tarihi: H. 1284 / M. 1867/1868
Cinsiyet: Erkek	Malzemesi: Küfeki
Tespit Tarihi: 28 Ekim 2022	Yazı Tipi: Sülüs
Mesleği: ---	İşleme Tekniği: Zemin Oyma
Bugünkü Durumu: Şahide sağlam bir şekilde günümüze ulaşmıştır.	
Bulunduğu Yer: Ahlatlı Köyü Cami haziresinde bulunmaktadır.	
Kitabesi: 1. Fâtiha 2. Âh felek beni giryân eyledin 3. Vâlidemin ciğerin biryân eyledin 4. Vermedin amân doyam genç yaşıma 5. Erdi ecel taşı geldi başıma 6. Merhûm Mustafa bin Mustafa 7. Sene 1284	

Kat. Nu.: 161	Fotoğraf Nu.: EK 91
Kimlik: Ahmed Efendi ibn-i Abbâs	Vefat Tarihi: H. 1288 / M. 1871/1872
Cinsiyet: Erkek	Malzemesi: Küfeki
Tespit Tarihi: 28 Ekim 2022	Yazı Tipi: Sülüs
Mesleği: ---	İşleme Tekniği: Zemin Oyma
Bugünkü Durumu: Şahide sağlam bir şekilde günümüze ulaşmıştır.	
Bulunduğu Yer: Ahlatlı Köyü Cami haziresinde bulunmaktadır.	
Kitabesi: 1. Hüv'el-Bâki 2. Beni kıl mağfîret yâ rabb-i yezdân 3. Bi-hakkı arş-ı a'zam nûr-u Kur'ân 4. Gelip kabrim ziyâret eden ihvân 5. Rûhuma ide bir Fâtiha ihsân 6. Merhûm Ahmed Efendi ibn-i Abbâs 7. Sene 1288	

Kat. Nu.: 162	Fotoğraf Nu.: EK 91
Kimlik: Âişe bin ...	Vefat Tarihi: H. 1282 / M. 1865/1866
Cinsiyet: Kadın	Malzemesi: Küfeki
Tespit Tarihi: 28 Ekim 2022	Yazı Tipi: Sülüs
Mesleği: ---	İşleme Tekniği: Zemin Oyma
Bugünkü Durumu: Şahide sağ tarafından kırık bir şekilde günümüze ulaşmıştır.	
Bulunduğu Yer: Ahlatlı Köyü Cami haziresinde bulunmaktadır.	
Kitabesi: 1. Fâtiha 2. ... o nûr karşıma 3. ... nûr fâşıma 4. ... işte karşıma 5. Merhûm Âişe bin 6. Sene 1282	

3.2.6. Yukarıkanara Köyü Mezar Taşları

Kat. Nu.: 163	Fotoğraf Nu.: EK 92
Kimlik: Kamber oğlu Poyraz Ahmed Ağa	Vefat Tarihi: H. 1243 / M. 1827/1828
Cinsiyet: Erkek	Malzemesi: Mermer
Tespit Tarihi: 28 Ekim 2022	Yazı Tipi: Talik
Mesleği: ---	İşleme Tekniği: Zemin Oyma
Bugünkü Durumu: Şahide sağlam bir şekilde günümüze ulaşmıştır.	
Bulunduğu Yer: Yukarıkanara Köyü mezarlığında bulunmaktadır.	
Kitabesi: 1. Fâtiha 2. Bu halim küllî mahv olur 3. Hemân Bâki kalır Allah 4. Merhûm ve mağfûr Kanber oğlu 5. Poyraz Ahmet Ağa rûhuna 6. 1243	

3.3. Kitabeler

3.3.1. Babaeski Merkez Kitabeleri

Kat. Nu.: 164		Fotoğraf Nu.: EK 93	
Kimlik: Cedid Ali Paşa Camii Tamir Kitabesi	Tespit Tarihi: 27 Mayıs 2022	Yazı Tipi: Sülüs	Malzemesi: Mermer
Onarım Tarihi: H. 1248 / M. 1832-1833		Bulunduğu Yer: Cedid (Semiz) Ali Paşa Cami'sinin batısındaki giriş kapısı üzerindendir.	
Bugünkü Durumu: Günümüze sağlam bir şekilde gelmiştir.			
Kitabesi: ¹³⁷ 1. Şehinşah, ibâdet-pîşe hân Mahmûd hayr a'mâl 2. O, hâmi-i şerîat âlemin emn-ü emânıdır 3. Değil Hazreti Peygamber ve Zıll-ı Cenâb-ı Hak 4. Cihânın Padişâhı mehdi-i sahîb-i zamanıdır 5. Alî Paşa'nın etti ma'bedin ta'mir gördüğü 6. Senây-ı cûdu hayr herkesin vird-i zebânıdır. 7. Salât-ı hamse de ol şâh-ı devrâna duâ kıl kim 8. Bu din ve devlet ve mülkün medâr-ı fahr-ı şânıdır. 9. Sipihr tâkına 'aynı şüreyyâ oldı târihim 10. Bu dil-cu câmiin muhyisi Han Mahmûd şânıdır. 11. 1248			

¹³⁷ Kitabe metin çevirisi alıntıdır. Küçükkaya ve Canitez, "Babaeski Semiz Ali", s. 95.

Kat. Nu.: 165		Fotoğraf Nu.: EK 94	
Kimlik: Babaeski Köprü Kitabesi	Tespit Tarihi: 27 Mayıs 2022	Yazı Tipi: Sülüs	Malzemesi:
Kitabe Tarihi: H. 1043 / M. 1633-1634		Bulunduğu Yer: Babaeski Köprüsünde	
Bugünkü Durumu: Günümüze sağlam bir şekilde gelmiştir.			
Kitabesi: ¹³⁸ 1. Cenâb-ı hazret-i Sultan Murâd-i cem azamet 2. İbâdî üzre Hüdâ ide sayesin memdûd 3. Çün itdi azmi cihad ol Şeh-i hümâyün-baht 4. Bu cisri bir kulu yolunda itdi pâ-y endâz 5. Derûn-i dilden idüp ol şehe nizar-u dürüd 6. Çün itdü hüsnü kabûlüyle hatırım tatyib 7. Anınla eyledi kasd-ı takrrüb-i ma'büd 8. Sımâhi canıma hafiften irdi bu târih 9. Ola bu cisr karîn-i kabûl rabb-i velüd 10. Sene 1043			

¹³⁸Babaeski Belediyesi, "Babaeski Tarihi", <https://www.babaeski-bld.gov.tr/AltSayfa?guid=e226446e-9f15-4b6f-bdbe-b4b0dfb66165> (Erişim: 21.12.2023)

3.3.2. Müsellim Köyü Kitabesi

Kat. Nu.: 166		Fotoğraf Nu.: EK 95	
Kimlik: Müsellim Köyü Cami Tamir Kitabe	Tespit Tarihi: 26 Kasım 2022	Yazı Tipi: Talik	Malzemesi: ---
Onarım Tarihi: H. 1303 / M. 1885/1886		Bulunduğu Yer: Müsellim Köyü muhtarlık binasının giriş duvarındadır.	
Bugünkü Durumu: Kitabede çatlak ve kırıklar mevcuttur.			
Kitabesi: 1. Murâd Hân-ı Bânî 2. Nâm-ı âlisiyle benâm olan işbu câmi nûru lami’ zinet efzâ taht-ı Osmânî 3. Halîfe-i Habîb-i yezdâni Gazi Abdülhamîd Hân-ı Sâni Hazretlerinin cümle-i müberrât 4. Celîlelerinden olup bin üç yüz üç sene-i hicriyesinde müceddedü’l-inşâ olunmuştur.			

3.3.3. Büyük Mandıra Beldesi Kitabesi

Kat. Nu.: 167		Fotoğraf Nu.: EK 96	
Kimlik: Büyükmandıra Beldesi Merkez Cami Tamir Kitabe	Tespit Tarihi: 24 Kasım 2023	Yazı Tipi: Talik	Malzemesi: Mermer
Onarım Tarihi: H. 1313 / M. 1895/1896		Bulunduğu Yer: Büyükmandıra Beldesi Merkez Cami haziresindedir.	
Bugünkü Durumu: Yerinden sökülmüş bir vaziyettedir			
Kitabesi: 1. Osmâniye 2. Nâm-ı âlisiyle benâm olan işbu câmi nûru lami’ zinet efzâ taht-ı Osmâni 3. Halîfe-i Habîb-i yezdâni Gazi Abdülhamîd Hân-ı Sânî Hazretlerinin cümle-i müberrât 4. Celilelerinden olup bin üç yüz on üç sene-i hicriyesinde müceddedü’l-inşâ olunmuştur.			

3.3.4. Ağayeri Köyü Camii Kitabesi

Kat. Nu.: 168		Fotoğraf Nu.: EK 97	
Kimlik: Ağayeri Köyü Camii Tamir Kitabesi	Tespit Tarihi: 30 Kasım 2023	Yazı Tipi: Talik	Malzemesi: ---
Onarım Tarihi: H. 1317 / M. 1899/1900		Bulunduğu Yer: Ağayeri Köyü camisinin giriş kapısının üstündedir.	
Bugünkü Durumu: Günümüze sağlam bir şekilde ulaşmıştır.			
Kitabesi: 1. Yıldırım Bayezid Hân 2. Nâm-ı âlisiyle benâm olan işbu câmi nûru lami' zinet efza taht-ı Osmâni 3. Halîfe-i Habîb-i yezdâni Gazi Abdülhamîd Hân-ı Sâni Hazretlerinin cümle-i müberrât 4. Celîlelerinden olup bin üç yüz on yedi sene-i hicriyesinde müceddedü'l-inşâ olunmuştur.			

4. BÖLÜM

DEĞERLENDİRME

4.1. Genel Değerlendirme

Babaeski ve Kofçaz ilçelerinin, merkez ve köylerinde tespit edilen Osmanlıca kitabeli mezar taşlarının analizine geçmeden önce, tez süresi boyunca -kendi imkânlarımızla- araştırma yapılan ilçe merkezi ve köylerdeki saha çalışmalarından edinilmiş olan bilgiler, tecrübeler ve yapılan röportajlar bu kısımda anlatılacaktır.

Öncelikle Babaeski ve Kofçaz ilçelerinin, merkez ve köylerinin tümü, Osmanlıca mezar taşı ve kitabe tespiti noktasında araştırmaya tâbi tutulmuştur. Bu bağlamda, Babaeski ilçesi için, araştırma sahası içinde olan, ilçe merkezi, üç belde ve otuz köyden; Merkez, Karahalil, Alpullu ve Büyükmandıra beldeleri, Hazinesdar, Demirkapı, Kuzuçardağı, Karacaoğlan, Karabayır, Eriklyurdu, Nacak, Yeniköy, Taşağıl, Kumrular, Terziler, Karamesutlu, Müsellim, Mutlu, Kadıköy, Kuleli, Ağayeri, Ertuğrul, Taşköprü, Minnetler, Çiğdemli, Katranca, Nadırlı, Pancarköy, Düğüncülü, Sinanlı ve Sofuhalil köylerine gidilip saha çalışması yapıldı. Gidilemeyen Çavuşköy ve Osmaniye köyleri ise 30 Ekim 2023 tarihinde Kumrular Köyü İmamı Sinan Bey vasıtasıyla köylerin muhtarları aranarak, köylerde eski yazılı mezar taşı ve kitabelerin bulunmadığı tespit edilmiştir.

Babaeski bölgesindeki saha çalışmaları neticesinde ilçe merkezi, Karahalil ve Büyükmandıra beldeleri, Hazinesdar, Demirkapı, Müsellim, Ağayeri, Çiğdemli, Sinanlı, Minnetler, Mutlu, Ertuğrul ve Katranca köyleri olmak üzere toplam ilçe merkezi, iki belde ve on köyde eski yazılı mezar taşları ve kitabeler tespit edilmiştir.

Kofçaz ilçesinde ise araştırma sahası içinde olan, ilçe merkezi ve on altı köyden; Merkez ve Elmacık, Taştepe, Kocayazı, Terzidere, Kocatarla, Devletliağaç, Aşağıkanara, Yukarıkanara, Malkoçlar, Beyci, Tatlıpınar, Topçular, Ahlatlı, Ahmetler ile Karaabalar köylerine gidilip saha çalışması yapıldı. Gidilemeyen Kula köyünün muhtar adayı Aliye Hanım 7 Aralık 2023 tarihinde aranarak eski yazılı mezar taşı ve kitabe olmadığı tespit edilmiştir.

Kofçaz bölgesindeki saha çalışmaları neticesinde ilçe merkezi ve Elmacık, Yukarıkanara, Topçular, Ahlatlı ile Karaabalar köyleri olmak üzere toplam ilçe merkezi ve beş köyde eski yazılı mezar taşları tespit edilmiştir. Bölgedeki araştırmalar neticesinde herhangi bir kitabe tespit edilmemiştir.

Yaptığımız saha çalışmaları neticesinde Babaeski bölgesinde toplam 134 adet eski yazılı mezar taşı ve 5 adet kitabe tespit edilmiştir. Kofçaz bölgesinde ise toplam 27 adet eski yazılı mezar taşı tespit edilirken herhangi bir kitabe tespit edilememiştir. Böylece Babaeski ve Kofçaz ilçelerinde tez konumuz kapsamında toplamda 161 mezar taşı ve 5 kitabe tespit edilerek kayıt altına alınmıştır.

Tez kapsamında yapılan saha çalışmalarında, mezar taşlarının tespiti için izlenilen metot şöyledir; öncelikle gidilen köylerde, köy muhtarı veya civarın geçmişini bilen kişilerden bilgi alarak hareket edilmiştir. Bu minvalde araştırma yapılan yerlerde Osmanlı Dönemi'ne ait olabilecek mezar taşlarını tespit ettiğim dört yer vardı. Bunlar: eski mezarlık, yeni mezarlık cami haziresi ve türbe etrafıdır. Eğer köy eski bir tarihe sahipse ve köydeki eski mezarlık kaldırılmadıysa genelde o köyde eski yazılı mezar taşı tespit edilmiştir. (Demirkapı Köyü Kat. Nu.: 11-15 arası buna bir örnektir.) Bölgede eski mezarlık kaldırılmış olsa bile bazı yerlerde, mezarlıktaki Osmanlıca yazılı taşlar alınıp cami haziresine (Kofçaz Merkezdeki mezar taşları Kat. Nu.: 137-146) veya yeni mezarlığa (Babaeski Merkezdeki mezar taşları Kat. Nu.: 1-10) nakledilmişlerdi. Bunun hâricinde, eğer köydeki cami Osmanlı Dönemi'ne ait ise ve yıkılmadıysa cami haziresinde eski yazılı mezar taşları tespit edilmiştir. (Büyük Mandıra Beldesi Kat. Nu.: 80-84 ve Elmacık Köyü Kat. Nu.: 147-153 arası) Ayıca eski camisi yıkılan Müsellim köyünün haziresinden günümüze ulaşan bir adet mezar taşı ayrı bir yere taşınarak muhafaza edilmiştir. (Kat. Nu.: 42) Bunlarla beraber bölgede metfun olan büyük bir zat varsa onun türbesinin etrafında azda olsa eski yazılı mezar taşlarına rastlanmıştır. (Topçular Köyü Topçu Baba Türbesi Kat. Nu.: 157-158 ve Mutlu Köyü Bolca Nine Türbesi Kat. Nu.: 85)

Tez çalışması kapsamında sadece Babaeski bölgesinde tespit edilen 5 adet kitabenin dört tanesi “Cami Tamir Kitabesi” olup bir tanesi ise “Köprü

Kitabesi”dir. “Cedid Ali Paşa Cami Tamir Kitabesi” (Kat. Nu.: 164) ve “Ağayeri Köyü Cami Tamir Kitabesi” (Kat. Nu.: 168) cami giriş kapısının üzerinde tespit edilmiştir. “Büyükmandıra Beldesi Cami Tamir Kitabesi”, sökülmiş bir vaziyette cami haziresinde durmaktadır. (Kat. Nu.: 167) “Müsellim Köyü Cami Tamir Kitabesi” ise köy muhtarı Sabahat Bozkurt Hanım ile 30 Kasım 2023 tarihinde yaptığımız röportajda, köydeki eski cami yıkıldığı zaman caminin kitabesinin muhafaza edildiğini ve eski cami yerine inşa edilen muhtarlık binası ve köy kahvehanesini içeren alanın çevresine örülen duvarın giriş kısmına sıva ile monte edildiğini söylemiştir. (Kat. Nu.: 166)

Tez kapsamında tespit edilen Osmanlıca kitabeli mezar taşlarının çoğunluğu köylerin eski mezarlıklarında yer aldığından, eski mezarlıklarda bir hayli vakit geçirme imkânımız oldu. Genelde bakımsız ve -nadirde olsa- köyün dışında kalan bu mezarlıklar,¹³⁹ ilgisizlikten dolayı üzerini uzunca otlar kaplamış ve bir kısmı tamamen ormana dönmüş durumdaydı. Bu durumda mezarlık içinde detaylı araştırma yapma imkânını zorlaştırmıştır. Babaeski’nin Minnetler, Katranca, Çiğdemli ve Demirkapı köylerinin eski mezarlıkları bu duruma örnektir. Özellikle Minnetler köyü eski mezarlığının neredeyse tamamı ağaçlarla kaplanmış durumdaydı. Bu zorlu saha çalışmalarında imkânlar nispetinde tespit edilen tüm Osmanlıca kitabeli mezar taşlarını kayıt altına alınmıştır. Ayrıca köylerdeki eski mezarlıkların içerisinde bulunan mezar taşlarının kasıtlı olarak kırılıp mezarlığın ortadan kaldırıldığını veya mezarlık alınına yeni yapıların inşa edildiğini birçok köyde duydum. Bu bağlamda Babaeski, Kofçaz ilçe merkezleri ve Kuleli, Kumrular ile Hazinekar köyleri eski mezarlıkları, günümüze ulaşamayan veya yerini başka yapılara bırakan mezarlıklara örnektir. Bu konuda yaptığımız röportajlar neticesinde edindiğimiz bilgiler şöyledir;

¹³⁹ Osmanlı döneminde mezarlıklar genelde şehrin, beldenin veya köyün merkezine yapılmaktadır. Osmanlı geleneğinde ölümler şehri ve diriler şehri diye bir ayrım söz konusu değildir. Ölümlerin ve dirilerin genelde iç içe yaşam sürdükleri bir kültür benimsenmiştir. Yahya Kemal, İstanbul’un nüfusunu fazla söylemesine şaşırana “Biz ölümlerimizle birlikte yaşarız.” demesi bu sebeptendir. Kökrek, “Osmanlı Mezarlık”, s. 65. Bölgenin dışında kalan eski mezarlıklar genelde tarihsel süreç içerisinde bölge merkezinin yerinin değiştirilmesinden kaynaklı olabilir.

Kumrular köyü muhtarı Serbay Gür ile köyün imamı Sinan Bey aracılığı ile 30 Ekim 2023 tarihinde yapılan telefon görüşmesi neticesinde, köyün eski mezarlığının yerine okul yapıldığını söylemiştir. Kuleli köyünde civarın tarihini bilen ve oralı olan bir köylü ile -isinin verilmesini istemedi- 30 Ekim 2023 tarihinde yaptığımız röportajda, köyde iki adet eski mezarlık bulunduğunu belirtti. Bu mezarlıklardan birinin yerine okul, diğerinin yerine ise yakın bir tarihte sağlık ocağı yapıldığını söylemiştir. Sağlık ocağı yapılmadan önce, eski mezarlık alanında birçok sarıklı ve fesli mezar taşlarının olduğunu, bunları bizzat kendisinin gördüğünü fakat bu taşların akıbeti hakkında bilgisi olmadığını aktardı. Köyde yaptığımız araştırma neticesinde maalesef hiçbir Osmanlıca kitabeli mezar taşına rastlanmamıştır. Babaeski merkezindeki eski mezarlık alanı ise yerini “Babaeski Pazar Alanı’na” bırakmıştı. 27 Mayıs 2022 tarihinde Babaeski pazar alanı civarındaki halk ile yaptığımız röportajda, eski mezarlıkta bulunan taşların iş makineleri ile kırılıp daha sonra kamyonlara yüklenecek parçalar halinde götürüldüğünü söylemişlerdir.

Kofçaz müftülüğünde memur olan Mehmed Bey ile 31 Ekim 2022 tarihinde yaptığımız röportajda, Kofçaz merkezdeki eski mezarlığın yerine okul inşa edildiğini ve mezarlıkta olan Osmanlıca kitabeli taşların bir kısmının cami haziresine getirildiğini fakat kalan büyük bir kısmının akıbetinin bilinmediğini söylemiştir.

Tez çalışması kapsamında 26 Kasım 2022 tarihinde Babaeski’nin Karahalil beldesine bağlı Hazinedar köyünün eski mezarlığına gidilmiştir. Köy merkezine yakın ve geniş bir alana yayılmış olan mezarlıktaki taşların neredeyse tamamı Osmanlıca kitabeliydi. Fakat bu mezar taşlarının büyük bir kısmı yerinden sökülmüş, kırılmış ve tahribe uğramıştı. Saha çalışması sırasında denk geldiğimiz bir köylü ile yaptığımız röportajda, mezarlıkta belki yüzden fazla Osmanlıca kitabeli mezar taşı olduğunu fakat mezarlığın olduğu araziye farklı şekillerde kullanıma açmak için tüm mezarlığın üzerinden büyük çapa makineleri ile geçtiklerini söylemiştir.¹⁴⁰ Mezarlıkta saatlerce

¹⁴⁰ Hem kendi müşahadem hem de köylünün söylediği bu hususu doğrular nitelikteydi. Mezarlıkta üzeri çizilmiş ve kırılmış birçok mezar taşına rastlanmıştır.

yapılan tarama neticesinde kimi çizilmiş (Kat. Nu.: 37,38), kimi kırılmış (Kat. Nu.: 17, 26, 29) ve etrafa parçaları yayılmış mezar taşlarıyla (Kat. Nu.: 41) birlikte toplam 24 adet Osmanlıca kitabeli mezar taşını kayıt altına alınmıştır. (Kat. Nu.: 17-41 arası.) Tespit edilen mezar taşları arasında H. 1156 / M. 1743/1744 tarihli Yeniçeri mezar taşı da vardı. (Kat. Nu.: 31) Tespit edilen bu mezar taşı, bize köyün tarihi önemini göstermektedir. Karahalil beldesine bağlı Hazinedar köyünün tarihçesine kısaca değinecek olursak;

Beldenin isminin ve kuruluşunun Fatih Sultan Mehmed Han'ın veziriazamlarından Çandarlı Kara Halil Paşa veya onun dedesi olan, Sultan I. Murat döneminde yaşamış ve vezirlik yapmış Çandarlı Kara Halil Hayrettin Paşa'ya dayandığı rivayet edilir.¹⁴¹ Diğer bir rivayet ise Osmanlı'nın Fetret Devri'nde (1402-1413), Trakya'da egemen olan Musa Çelebi'nin yanında önemli rol oynamış olan Karahalil'den dolayı bu bölgeye "Karahalil" denilmiş olduğu yönündedir. Bunlarla birlikte, Osmanlı'nın ilk yıllarında Rumeli'ye geçen Horasan Erenleri, Akıncı Evliyalar içerisinde Kırk Karabahadır bulunduğu da Karahalil beldesinin ismiyle bağlantılı görüşmüştür.¹⁴² Ayrıca Karahalil beldesine bağlı olan Hazinedar köyü ile ilgilide halk arasında da sıkça konuşulan şu bilgi rivayet edilir: Fatih'in veziri Çandarlı Kara Halil Paşa Hazinedar köyünde bir müddet oturmuş ve bu sırada beldenin, bugün sahip olduğu araziye çiftlik olarak kullanmıştır. Beldeye de "Kara Halil'in Çiftliği" anlamında "Karahalil" denmiştir. Çandarlı Kara Halil Paşa'nın evi ve hazinesi orada olduğu için de bu köyün ismi Hazinedar olmuştur denilmektedir.¹⁴³ Beldenin tarihi ile ilgili elimize net bilgiler ulaşmamış olsa da zikredilen rivayetlerden anlaşıldığına göre bölgenin tarihi bir hayli eskiye dayanmaktadır. Bölgede Osmanlı Dönemi'ne ait mezar taşlarının fazla olması ve bulduğumuz Yeniçeri mezar taşı da bu durumu doğrular niteliktedir.

Köyün eski mezarlığında kalan Osmanlıca kitabeli mezar taşlarının muhafaza edilmesi için Hazinedar köyünde yapılan saha çalışmalarından elde

¹⁴¹ Karahalil Belediyesi, "Tarihçemiz", <https://www.karahalil.bel.tr/sayfa/tarihcemiz.html> (Erişim: 15.12.2023)

¹⁴² Hünerli, *Kırklareli Babaeski Merkez*, s. 21.

¹⁴³ Hünerli, *Kırklareli Babaeski Merkez*, ss. 21-22.

ettiğim verileri ihtiva eden bir rapor hazırladım. Hazırlamış olduğum bu raporu 6 Aralık 2022 tarihinde Kırklareli İl Kültür ve Turizm Müdürlüğündeki yetkili kişilere anlattım ve bu konuda bir çalışma yapılabileceğini, mezarlıkta kalan taşların en azından köyün cami haziresine taşınabileceğini ve gerekirse bu konuda gönüllü olarak çalışacağımı da teklif olarak sundum. Kendileri konuyu sıcak karşıladı, ilgili raporu ve teklifleri Vali Bey’e ileteceklerini söylediler. Fakat ilerleyen süreçte olumlu veya olumsuz herhangi bir dönüş sağlanılmamıştır.

Tez çalışması kapsamında 27 Kasım 2023 tarihinde ise Babaeski’nin Sinanlı köyüne gidildi. Köyün muhtarı Ali Bulca Bey ile hem röportaj yapma hem de köydeki Osmanlıca kitabeli mezar taşlarının bulunduğu konumları gezme imkânımız oldu. Öncelikle köyde bulunan Sinan Baba Türbesi’ne¹⁴⁴ gidildi. Türbe içinde Osmanlıca kitabeli mezar taşı tespit edilememiştir. Sadece türbenin üzerine kopuk bir vaziyette konulmuş iki adet serpuş bulunmaktaydı. (EK 98) Türbenin civarında ise bir adet mezar taşı tespit edilmiştir. (Kat. Nu.: 56) Daha sonra köyün mezarlığına gidildi. Mezarlığın giriş kısmı eski mezarlık, devamı ise yeni mezarlık olarak kullanılmaktaydı. Burada 22 adet Osmanlıca kitabeli mezar taşı kayıt altına alınmıştır. (Kat. Nu.: 43-65) Bu mezar taşları içinde dikkatimizi çeken Uşşâkî Tarikatı¹⁴⁵ hocası derviş Osman Efendi’nin mezar taşıydı. (Kat. Nu.: 54), (H. 1265 / M. 1848/1849). Köyde Uşşâkî Tarikatı mensuplarının olduğunu günümüze ulaşan mezar taşı ile anlamaktayız. Muhtar Ali Bey, tarikat mensuplarının ve dervişlerin günümüze ulaşmadığını söylemiştir. Köyde herhangi bir medrese veya tekkenin olup olmadığını sorduğumuzda, olmadığını, dervişlerin köy camisinde eğitim faaliyetlerini yürüttüğünü söyledi. Köy mezarlığında Derviş Osman Efendi’den başka bir dervişin mezar taşı bulunamamıştır. Ayrıca

¹⁴⁴ Türbenin üzerindeki yazıya göre Sinan Baba, 16. yüzyılda yaşamış, Sokullu Mehmed Paşa’nın yaveri ve Sinanlı yerleşkesinin kurucularındandır.

¹⁴⁵ Uşşâkî Tarikatı: Halvetiyye-Ahmediyye tarikatının Hüsâmeddin Uşşâkî’ye (ö. 1001/1593) nisbet edilen bir koludur. Genelde Ege ve Rumeli bölgelerinde yaygındır. Gümüllüce Nazilli, Edirne, Keşan, Çanakkale, Gelibolu, Filibe, Belgrad, Peç, Budin, Tımsıvar, Kandiye Uşşâkî tekkelerinin yaygın olduğu yerlerdir. Zikirlerini genelde “kuûdî zikir” denilen, oturdukları yerden başı sağa sola çevirmek suretiyle yaparlardı. Mahmud Erol Kılıç, “Uşşâkiye”, *DİA*, C. 42, İstanbul: TDV, 2012, ss. 232-233.

Sinanlı köyü muhtarlık binasının yanında tarihi bir çeşme tespit edilmiştir. Fakat üzerindeki kitabesi bulunmamaktadır. (EK 99)

Tez çalışması kapsamında Osmanlıca kitabeli mezar taşlarını tespit ettikten sonra yazılarını okumada izlenilen usul şöyledir; mezar taşının üzeri ince ve yumuşak bir fırça vasıtasıyla silinmiş ve daha sonra tebeşirleme yöntemi ile yazıların üzerinden tebeşir ile geçilmiştir. (Kat. Nu.: 72) Genelde bu usul mezar taşı kitabesini okumada bir hayli kolaylık sağlamakta fakat bazı mezar taşları, hava şartlarının etkisiyle çamurlu olabilir, bu taşların üzerine su dökerek çamuru silindikten sonra okuyup fotoğraflanmıştır. (Kat. Nu.: 56) Ayrıca kayıt altına aldığımız Osmanlıca kitabeli mezar taşlarının çoğu tespit edildiği anda okunmuştur.

4.2. Mezar Taşlarında Kullanılan Başlık Tipleri

4.2.1. Fesler

1828 yılında Kuzey Afrika kökenli olan bir başlık II. Mahmud tarafından onaylanmış ve bu başlığa fes ismi verilmiştir. Yapılan bu reform ile fes takma zorunluluğu sadece asker ve memurları kapsıyordu fakat kısa bir zaman sonra 1829 yılında sivilleri de kapsayacak şekilde genişletildi ve tüm başlıkların yerini fes almış oldu. Genelde, eski tarz olan cübbe ve sarığa ise sadece ulema mensuplarının kullanımı için izin verilmişti. Böylece, önceleri tüm sivillere serbest olan cübbe giymek ve sarık sarmak artık sadece ulemaya mahsus bir kıyafet olmuştu.¹⁴⁶

Geç dönem Osmanlı mezar taşlarında en fazla görülen başlık türü festir. II. Mahmud'un getirdiği fes reformundan sonra mezar taşlarında, eğer vefat eden ulema sınıfından değilse genelde fes başlığı görülmeye başlanmıştır. II. Mahmud dönemindeki bu feslere Mahmudî fes deniliyordu. Daha sonra gelen padişahlar feslerde ufak değişiklikler yaparak kendi isimleri ile anılan fesleri kullanmaya devam ettiler. Mecidî, Azizî ve Hamidî fes gibi.

Çalışma kapsamında incelediğimiz mezar taşlarından Babaeski ilçesinde 19 adet (Kat. Nu.: 16, 17, 26, 62, 69, 76, 77, 83, 85, 93, 94, 95, 100, 103, 111,

¹⁴⁶ Bernard Lewis, *Modern Türkiye'nin Doğusu*, Ankara: Arkadaş Yayınevi, 2018, ss. 141-143

112, 115, 116, 126) Kofçaz ilçesinde ise 7 adet (Kat. Nu.: 146, 148, 149, 153, 154, 156, 158) fes başlıklı mezar taşı tespit edilmiştir.

4.2.2. Sarıklar

Bir gruba has olmayıp çeşitli sınıflarda ki kişiler tarafından kullanılmıştır. Bunlar genelde kadılar, imamlar, dervişler, ağalar ve halkın ileri gelenleridir. Mensup oldukları gruba göre sarık dolama tarzları farklılık göstermektedir. Genellikle cami hazinelerine defin edilen imam, muallim veya halkın ileri gelenlerinin mezar taşlarında farklı sarık formları sıkça karşımıza çıkmaktadır. (Kat. Nu.: 140, 143, 144, 147) Bunun hâricinde herhangi bir mensubiyeti olmayıp vefat eden erkekler için genelde düz sarık formu tercih edilmiştir. İncelediğimiz mezar taşlarından Babaeski’de 40 adet (Kat Nu.: 7, 8, 14, 18, 22, 28, 34, 35, 39, 41, 44, 47, 54, 57, 58, 60, 61, 67, 68, 70, 71, 73, 74, 75, 79, 81, 82, 97, 104, 106, 113, 117, 118, 119, 120, 121, 124, 127, 128, 136) Kofçaz’da 11 adet (Kat. Nu.: 137, 139, 140, 143, 144, 147, 150, 151, 155, 159, 160, 161) çeşitli tarzda sarık başlıklı mezar taşı tespit edilmiştir.

4.2.3. Tepelikler

Genelde kadın mezar taşlarının üst kısmında yer almaktadır. Bazı tepelikli taşlarda süsleme hiç yokken bazılarında süslemeler vardır. Süslemede genellikle çiçekler, buketler, kolyeler ve bitkisel motifler hakimdir.¹⁴⁷ İncelediğimiz mezar taşları içinde Babaeski de 33 adet sivri kemerli tepelik ve 5 adet bitkisel motifli mezar taşı tespit edilmiştir. Kofçaz’da ise 1 adet sivri kemerli tepelik tespit edilmiştir. Sivri tepelikli olanlar; **Babaeski:** (Kat. Nu.: 21, 23, 37, 43, 46, 49, 51, 65, 66, 78, 80, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 96, 99, 101, 102, 105, 107, 108, 109, 110, 114, 122, 123, 124, 131, 135,) Bitkisel tepelikli olanlar (Kat. Nu.: 1, 3, 59, 72, 84)

Kofçaz: Sivri tepelikli (Kat. Nu.: 162)

¹⁴⁷ Nidayi Sevim, “Osmanlı Mezar Taşlarında Başlıklar, Semboller, Şekiller ve Motifler”, *Düşünen Şehir Dergisi*, S. 5, 2018, s. 105.

4.2.4. Hotoz

Kadın mezar taşlarında kullanılan hotoz tipi başlığın dışında genelde başlık kullanılmaz. Bu mezar taşı tipinde, gövdeden sonra gelen boyun kısmı uzun bırakılmış ve dairesel bir başlık üzerine oturtulmuştur. Bu tip başlıklar genelde süsleme açısından sadedir. Mezar taşının şeklindeki estetiği ve zarıflığıyla bir kadına ait olduğu hemen anlaşılır. Çalışma kapsamında incelediğimiz mezar taşlarında sadece Babaeski bölgesinde 7 adet hotoz tipi başlıklı mezar taşı tespit edilmiştir. (Kat. Nu.: 20, 45, 48, 55, 63, 64, 129) Kofçaz bölgesinde hotoz tipi mezar taşına rastlanmamıştır.

4.2.5. Börk

Askeri sınıfa mensup olanların mezar taşlarında görülen börk başlık tipi genelde yeniçeriler ile özleşmiştir. Yeniçerilerin kulanmış olduğu başlıklar, mezar taşlarına aksetmiştir. Börk tipi başlıklar dağınık, geniş ve yüksektir. Bir keçe üzerine sarılan bu başlıklar kefenle özleştirilir. Buda ölümle hayatın bir bedende temsil edilmesi olarak yorumlanmıştır. Yeniçerilere ait olan börk başlıklı mezar taşları sınırlı sayıda günümüze ulaşmıştır. 17 Haziran 1826 yılında II. Mahmud'un Yeniçeri Ocağı'nı kaldırmasının bunda etkisi vardır.¹⁴⁸ Bu sebeple günümüze ulaşan Yeniçerilere ait mezar taşları önem arz etmektedir. Çalışma sahamız içinde bir adet börk başlıklı Yeniçeri mezar taşı tespit edilmiştir. (Babaeski Hazinedar Köyü, Kat. Nu.: 31)

4.3. Mezar Taşları ve Kitabelerde Yazı Çeşitleri

İslam dininde heykel ve resim gibi sanatsal uğraşlara sıcak bakılmadığı için Osmanlı sanatkarları, sanat kabiliyetlerini genelde hüsn-ü hat ve tezhipte uğraşarak göstermişlerdir. Yazı sanatının en güzel örneklerinin verildiği mezar taşları ve kitabeler hat sanatının nâdide örneklerindendir. Ünlü ressam Pablo Picasso'nun dediği gibi "... Benim varmak istediğim son noktayı,

¹⁴⁸ Muhammed Emin Doğan ve Burak Muhammed Gökler, "Deniz Müzesi Komutanlığı'ndaki Mezar Taşları", *SEFAD*, S. 47, (2002), s. 175; Oktay Gündoğdu ve Lütü Şeyban, "Sakarya Osmanlı Mezar Taşlarından Örneklerle Dardağan Serpuşlar", *İSTEM*, S. 38, (2019), s. 276.

İslam yazısı çoktan bulmuş.”¹⁴⁹ Osmanlı Döneminde hat çeşidi olarak meşhur olan “aklâm-ı sitte” diye isimlendirilen altı yazı türü vardı. Bunlar sülüs, nesih, tevki’, rika’, muhakkak, reyhanîdir. Osmanlı Döneminde bu yazı çeşitleri gelişim göstererek celî nesta’lik, celî sülüs ve rik’a gibi Osmanlıya has yazı türleri de ortaya çıkmıştı.

İncelemeye aldığımız mezar taşları içerisinde Babaeski’de tespit edilen 73 adet “Sülüs” (Kat. Nu.: 9, 11, 19, 25, 31, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 53, 54, 55, 56, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 102, 103, 104, 106, 107, 108, 109, 110, 112, 116, 118, 119, 120, 121, 122, 127, 129, 131, 134, 135), 50 adet “Ta’lik” (Kat. Nu.: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 10, 12, 13, 14, 15, 16, 18, 20, 21, 22, 23, 24, 26, 27, 28, 29, 32, 33, 34, 35, 36, 38, 39, 42, 43, 68, 85, 86, 87, 88, 105, 111, 113, 114, 115, 117, 124, 125, 126, 130, 132, 133) ve 3 adet “Rik’a” (Kat. Nu.: 100, 101, 128) hatlı mezar taşı kitabesi tespit edilmiştir.

Koçaz’da 18 adet “Sülüs” (Kat. Nu.: 137, 139, 140, 142, 143, 144, 145, 147, 148, 151, 152, 153, 155, 157, 159, 160, 161, 162), 8 adet “Talik” (Kat. Nu.: 138, 141, 149, 150, 154, 156, 158, 163) ve 1 adet “Rika” hatlı (Kat. Nu.: 146) mezar taşı kitabesi tespit edilmiştir.

Kitabelerde ise 2 adet “Sülüs” (Kat. Nu.: 164, 165), 3 adet “Talik” (Kat. Nu.: 166, 167, 168) hatlı kitabe tespit edilmiştir.

4.4. Mezar Taşları ve Kitabe İçerikleri

Osmanlı mezar taşı kültüründe kitabe içeriği, vefat eden kişinin cinsiyetine veya toplum içerisindeki statüsüne göre farklılık göstermektedir. Bazı mezar taşı kitabelerinde tek satır yer alırken bazılarında üç, beş, sekiz ve daha fazla satır yer almaktadır. İncelediğimiz mezar taşı kitabe içeriklerine baktığımız zaman şöyle bir düzen karşımıza çıkmaktadır. 1- Serlevha dediğimiz başlangıç ifadesinin geçtiği yer. 2- Kimlik tanımı. 3- Yakarış, dua ve insanlardan istek talebi. 4- Yer adları ve ölüm sebebi. 5- Ölüm tarihi. Bazı mezar taşlarında bu başlıkların dizilimi değişse de veya kitabedeki bilgi içeriği

¹⁴⁹ Fatih Çam, “Modern-Postmodern Sanat Algısı Bağlamında Hat Sanatı”, *Süleyman Demirel Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Hakemli Dergisi*, S. 11, (2013), s. 36.

azalsa da (sadece ismin ve tarihin yazdığı taşlarda vardır Kat. Nu.: 31) mezar taşı kitabeleri genelde bu kısımlardan müteşekkildir.

4.4.1. Serlevha (Başlangıç İfadesi)

Osmanlı Dönemi mezar taşı geleneğinde genelde başlangıç ifadesi olarak Allah'ın sonsuz olduğunu ifade eden “Huve’l-Bâkî, Huve’l-Hayyu’l-Bâkî, Huve’l-Hallâku’l-Bâkî” gibi sıfatlar kullanılmıştır. Ayrıca “Fâtiha, El-Fâtiha” gibi ifadelerde serlevhalarda sıkça kullanılmaktadır. Bazı mezar taşlarında “Fâtiha, El-Fâtiha” ifadeleri serlevhada olmayıp mezar taşı kitabesinin son satırında geçmektedir. (Kat. Nu.: 10, 14, 56) Bunların hâricinde genelde Osmanlı son dönemi mezar taşı kitabelerinde görülen “Âh mine’l-mevt, Âh mine’l-fırâk” gibi ölümün acılığına dikkat çeken ifadelere de yer verilmiştir. (Kat. Nu.: 43) İncelediğimiz mezar taşlarının serlevhalarında ki başlangıç ifadeleri şöyledir.

Babaeski: “Fâtiha” ifadesi 80 defa geçmektedir. (Kat. Nu.: 4, 5, 6, 7, 8, 9, 13, 15, 16, 17, 20, 21, 22, 23, 25, 26, 27, 28, 32, 33, 34, 37, 38, 39, 42, 48, 51, 55, 58, 61, 63, 65, 66, 69, 76, 77, 78, 79, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 99, 100, 101, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 117, 118, 119, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 131, 132, 133, 134), “El-Fâtiha” ifadesi 3 defa geçmektedir. (Kat. Nu.: 45, 49, 60), “Hüve” ifadesi 3 defa geçmektedir. (Kat. Nu.: 50, 54, 62), “Hüve’l-Bâkî” ifadesi 23 defa geçmektedir. (Kat. Nu.: 1, 2, 46, 47, 59, 64, 67, 68, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 80, 81, 82, 83, 91, 102, 116, 120, 135), “Âh mine’l-mevt” ifadesi 2 defa geçmektedir (Kat. Nu.: 43, 84) “Şefâat ya Rasûlallah” ifadesi 1 defa geçmektedir. (Kat. Nu.: 19) Ayrıca “Fâtiha” ve “Hüve’l-Bâkî” ifadeleri aynı serlevhada geçmektedir. (Kat. Nu.: 128)

Kofçaz: “Fâtiha” ifadesi 21 defa geçmektedir. (Kat. Nu.: 137, 138, 139, 140, 141, 142, 143, 146, 148, 149, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 158, 159, 160, 162 ,163), “El-Fâtiha” ifadesi 1 defa geçmektedir. (Kat. Nu.: 156), “Hüve’l-Bâkî” ifadesi ise 2 defa geçmektedir. (Kat. Nu.: 147, 161)

4.4.2. Kimlik Tanımı

Vefat eden kişinin ismi, serlevha ile vefat tarihi arasında herhangi bir satırda geçebilmektedir. İncelediğimiz mezar taşlarında kullanılan isimler şöyledir;

Babaeski: Alî (18 defa), İbrâhim (16 defa), Mehmed (13 defa), Hasan (13), Ahmed (12 defa), Hüseyin (11), Osman (8 defa), Muhammed (7 defa), Mustafa (7 defa), Halîl (5 defa), Süleyman (4 defa), İsmâil (4 defa), Ârif (3 defa), Velî (3 defa), Sâlih (3 defa), Memiş (3 defa), Recep (2 defa), Tâhir (2 defa), Mahmûd (2 defa), Rüstem (2 defa), Abdullah (2 defa), Mûsâ (2 defa), Hasîb (2 defa), Sinan, Nûri, Râsim, Ayvâz, Üveys, İhsân, Abdî, Abdülkâdir, Alihân, Fevzî, Âdem, Tevfîk, Bektâş, Kâmil, Yûsuf, Hamza, Ebeş, Rahman, Mevlûd ve Talha isimleri de birer defa geçmektedir. Tespit edilen kadın isimleri ise şöyledir: Âişe (5 defa), Fatma (4 defa), Şerîfe (4 defa), Hatice (2 defa), Nefîse (2 defa), Emine (2 defa), Sıdika (2 defa), Zâhide (2 defa), Fethîye, Rukiye, Hafîze, Refîka, Habîbe, Hasîbe, Güslüm, Halîme, Mürûfe, Hanîfe, Zeynep, Havva, Elmas, Ümmügül, Ümmügülsüm, Şâhide, Mü'mine, Sebîle, Meryem, Kâmile, İmhân ve Fevzîye.

Kofçaz: Ahmed (7 defa), Mustafa (6 defa), Mehmed (5 defa), İsmâil (4 defa), Halîl (3 defa), Alî (3 defa), Emin (2 defa), Sâlih (2 defa), Kamber (2 defa), Poyraz, Abdî, Eyyân, Osman, Hâlid, Tâhir, Saîd, Şerîf, Hasan, Abduşşekûr, Velî, Abbâs isimleri birer defa geçmektedir. Tespit edilen kadın isimleri ise Fatma ve Âişe olup birer defa geçmektedir.

4.4.3. Yakarış, Dua ve İnsanlardan İstek

Mezar taşı kitabelerinde genelde vefat edenin isminden önce farklı tarzlarda kullanılan yakarış ifadelerine yer verilmiştir. İncelediğimiz mezar taşlarındaki yakarış ifadeleri şu şekildedir.

Babaeski: “Nûş edip cam kâsedan şerbetî. Eyledim fâni cihândan azletî. Kalmadı vaktim vasiyet etmeğe. Verdi hak bana şehâdet devletî.” (Kat. Nu.: 2), “Dâima mevtâyâ eyle hayr duâ. Mazhar-ı rahmet ide bâr-ı hüda.” (Kat. Nu.: 5, 87, 118), “Ziyaretten murâd duâdır. Bugün bana ise yarın sanadır.” (Kat. Nu.: 7, 59, 131), “Dâima mevtâyâ kıl hayr duâ. Seyyiâtın mahv ide bâr-

1 hüda.” (Kat. Nu.: 8, 22), “Alâmetten murâd olan duâdır. Bugün bana ise yarın sanadır.” (Kat. Nu.: 14, 15),” Dünyâda doyamadım murâda ermedim.” (Kat. Nu.: 65), “Beni kıl mağrifet yâ rabb-i yezdân. Bi-hakk-ı arş-ı a'zam nûr-ı Kur'ân. Gelip kabrim ziyâret ideler ihvân. İdeler rûhuma bir Fâtîha ihsân.” (Kat. Nu.: 68, 81, 82, 83, 135) “Âh ile zâr kılarak tazeliğime doyamadım. Hasretâ! Fânî cihânda tûl-i ömr sürmedim. Fîrkatâ! Takdîr bu imiş tâ ezelden bilmedim. Çün ecel peymânesi dolmuş murâdım almadım.” (Kat. Nu.: 72), “Yirmi bir yaşında iken rihlet-i dâr-ı bekâ. ... Kabrimi eden ziyâret okuya bir Fâtîha.” (Kat. Nu.: 77), “Dâr-ı dünyâda civân iken gezdim bir zaman. Akıbet erdi ecel etti yerim bâğ-ı cinân. Fânî cihânda murâdım terk eyleyip hemân. Ebeveynim eylesinler bir vakit âh u figân.” (Kat. Nu.: 84), “Nev- civânım uçtu cennet bâğına. Firâkı düştü vâlideynin canına” (Kat. Nu.: 88), “Bu âleme gelen mahv olur hemân. Bâki kalır Allah” (Kat. Nu.: 91), “Emr etti hüda eyledi fermân erişti” (Kat. Nu.: 102), “Emir etti hüda fermân erişti. Ecel vermedi emân” (Kat. Nu.: 110, 120), “Bu âlem külli mahv olur hemân bâki kalır Allah” (Kat. Nu.: 128)

Kofçaz: “Çeşm-i ibretle nazar kıl şu mezarım başına. Bilmez bu hali gelmeyince başına.” (Kat. Nu.: 137), “Dâima mevtâyâ kıl hayr duâ. Seyyiâtın afv ide bâr-ı hüda.” (Kat. Nu.: 139, 153), “Âlametten murâd olan duâdır. Bugün bana ise yarın sanadır.” (Kat. Nu.: 142), “Bahar-ı ömrünün on yedi. Salında nişanlı iken. Erişti ircî emri. Göründü ravzâ-i rahman. Cihânın zevkine aldanma zâr. Çün budur encâm.” (Kat. Nu.: 146), “Beni kıl mağfîret yâ rabb-i yezdân. Bi-hakkı arş-ı a'zam nûr-u Kur'ân. Gelip kabrim ziyâret eden ihvân. Rûhuma ide bir Fâtîha ihsân.” (Kat. Nu.: 147, 150, 161), “Bir devâsız derde düştüm gâmı dünyâ eyledim. Gördüm zevki fenâyı eyledim azm-i bekâ. Seyyiâtın afv ide bâr-ı hüda.” (Kat. Nu.: 148), “Âh-u zâr kılarak gençliğime doyamadım. Hasretâ fânî cihânda tûl-u ömür sürmedim.” (Kat. Nu.: 149), “Âkıbet türâb oldu.” (Kat. Nu.: 152), “Dâima mevtâyâ eyle hayr duâ. Mazharı rahmet ede bâr-ı hüda.” (Kat. Nu.: 155), “Henüz girdim tam on dokuz yaşıma. ... ağaç bakar taşıma. Ecel geldi kıydı bu genç yaşımda. Emri hak böyle yazmış başıma.” (Kat. Nu.: 156), “Âh felek beni giryân eyledin. Vâlidemin ciğerin biryân eyledin. Vermedin amân doyam genç yaşıma. Bakmadın vâlidemin göz yaşına.” (Kat. Nu.: 158, 160), “Bakma isyanıma yâ

rab kıl mağfiret beni. Budur senden niyâzım ey cenâb-ı kibriyâ. Cümle imân ehlinin rûhu yâd edip. Okuyalar rûhuna daim seb'u'l-mesânî.” (Kat. Nu.: 159), “Hemân Bâki kalır Allah.” (Kat. Nu.: 163)

Dua cümlelerinde kullanılan ifadeler;

Babaeski: “Merhûm ve mağfûr el-mûhtac ilâ rahmeti” (Kat. Nu.: 2) ”Şefâat ya Rasûlallah” (Kat. Nu.: 19), “Merhûm ve mağfûr lehâ” (Kat. Nu.: 3, 21, 47, 51, 86), “Merhûm ve mağfûre” (Kat. Nu.: 11, 12, 13, 29, 43, 49, 58, 61, 63, 91, 96, 99, 124, 132), “Merhûme” (Kat. Nu.: 5, 20, 45, 48, 55, 59, 64, 65, 66, 87, 89, 90, 101, 105, 108, 109, 114, 122), Merhûm ve mağfûrle” (Kat. Nu.: 16, 26, 28, 32, 33, 34, 38, 39, 78, 85, 92, 97, 103, 107, 112, 125, 126, 128, 134) “Merhûm ve mağfûr” (Kat. Nu.: 46, 54, 56, 60, 62, 67, 73, 74, 79, 81, 83, 133) “Merhûm” (Kat. Nu.: 1, 7, 8, 9, 14, 15, 22, 23, 24, 27, 31, 35, 42, 50, 68, 69, 71, 75, 93, 94, 95, 98, 100, 104, 106, 111, 113, 115, 117, 118, 121, 127, 131)

Kofçaz: “Merhûme” (Kat. Nu.: 138), “Merhûm ve mağfûre” (Kat. Nu.: 140, 148, 149, 152), “Merhûm ve mağfûr lehâ” (Kat. Nu.: 141, 143), “Merhûm” (Kat. Nu.: 137, 139, 144, 147, 155, 156, 159, 160, 162), “Mağfûr ve mağfûrle” (Kat. Nu.: 153, 157), “Merhûm ve mağfûr” (Kat. Nu.: 163)

İnsanlardan istek cümlelerinde kullanılan ifadeler;

Babaeski: “Rûhîçun rızâ-ı teâlâ” (Kat. Nu.: 3, 59), “Rûhîçun rızâ-ı teâlâ Fâtiha” (Kat. Nu.: 89), “Rûhîçun El-Fâtiha” (Kat. Nu.: 81, 91, 102), “Rûhîçun Fâtiha” (Kat. Nu.: 106, 116), “Rûhîçun” (Kat. Nu.: 130), “El-Fâtiha” (Kat. Nu.: 50 131), “Rûhuna El-Fâtiha” (Kat. Nu.: 45, 47, 49, 54, 60, 62, 64, 73, 80), “Rûhuna” (Kat. Nu.: 12, 43, 74, 98, 120), “Fâtiha” (Kat. Nu.: 4, 6, 13, 14, 15, 17, 21, 22, 26, 32, 33, 38, 51, 58, 99, 100, 105, 112, 123, 124, 125, 126, 127, 132, 133, 134), “Rûhuna Fâtiha” (Kat. Nu.: 1, 5, 7, 8, 9, 10, 16, 20, 23, 25, 27, 28, 34, 39, 42, 46, 48, 55, 56, 61, 63, 65, 66, 67, 69, 71, 75, 76, 77, 78, 79, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 101, 103, 104, 107, 108, 109, 110, 111, 113, 114, 115, 117, 118, 119, 121, 122, 128)

Kofçaz: “Rûhuna Fâtiha” (Kat. Nu.: 139, 145, 147, 148, 149, 152, 153, 155, 156, 158, 159, 163), “Rûhuna Kıl Fâtiha ihsân” (Kat. Nu.: 146), “Rûhuna El-Fâtiha” (Kat. Nu.: 156), “Fâtiha” (Kat. Nu.: 137, 138, 139, 140, 141, 142, 143, 146, 150, 151, 154, 160, 162)

4.4.4. Yer Adları ve Ölüm Sebebi

Babaeski bölgesinde incelediğimiz mezar taşları içerisinde ölüm sebebinin yazılı olduğu bir kitabeye rastlayamadık. Fakat bir mezar taşında “ecel-i kazâdan” ifadesi geçmektedir. (Kat. Nu.: 60) Ecel-i kazâ ise, dış bir müdahaleye maruz kalınarak ölümü ifade eder. Yani -hastalık gibi- bir sebebe bağlı kılınan eceldir.¹⁵⁰ Babaeski bölgesinde tespit ettiğimiz mezar taşlarında geçen yer adları şunlardır: “Babaeski” (Kat. Nu.: 1, 116, 127, 128), “Baba-i Atık” (Kat. Nu.: 3, 4, 42, 81, 83), “Hayrabolu” (Kat. Nu.: 59), “Lofça” (Kat. Nu.: 61, 68, 70, 71, 74, 75, 81, 83, 102, 104, 110, 120, 124, 128), “Leşniça Karyesi” (Kat. Nu.: 71, 74, 75), “Ahur Karyesi” (Kat. Nu.: 16), “Tırnova” (Kat. Nu.: 42), “Kumrular Müsellim” (Kat. Nu.: 42), “Sinanlı” (Kat. Nu.: 54), “Mandıra Karyesi” (Kat. Nu.: 81, 82, 83, 84), “Ankara” (Kat. Nu.: 82), “Kırşehir” (Kat. Nu.: 82), “Karahasan Karyesi” (Kat. Nu.: 102, 110, 120, 124), “Karahasım Karyesi” (Kat. Nu.: 104), “Ağayeri Karyesi” (Kat. Nu.: 116, 127, 128)

Kofçaz bölgesinde incelediğimiz mezar taşları içerisinde ölüm sebebinin yazılı olduğu bir kitabeye rastlayamadık. Kofçaz bölgesinde tespit ettiğimiz mezar taşlarında geçen yer adları ise şunlardır: “Tekfurdağı” (Kat. Nu.: 140), “Keşirlik” (Kat. Nu.: 142)

4.4.5. Lakaplar, Unvanlar ve Meslekler

Mezar taşı kitabelerinde vefat eden kişni mensup olduğu aileyi veya kişinin bir özelliğini belirten lakap ve unvan ifadelerine yer verilmiştir. İncelediğimiz taşlar içerisinde lakap ve unvan ifade eden isimler şöyledir;

¹⁵⁰ Mustafa Yalçinkaya, “Kelâmî Bir Problem Olarak Ecel ve Maktulün Eceli Meselesine Mukayeseli Bir Yaklaşım”, *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C. 9, S. 1, (2018), s. 196

Babaeski: “Kara Mehmed” (Kat. Nu.: 59), “Tarîk-i Uşşâkîden Sinanlı Havâcesi Osman Efendi” (Kat. Nu.: 54), “Kara Hasan” (Kat. Nu.: 102), “Pomak Memiş” (Kat. Nu.: 61), “Pomak Hüseyin” (Kat. Nu.: 63), “Kule Mustafa” (Kat. Nu.: 69), “Macak Hasan” (Kat. Nu.: 71), “Mehmed Çavuş” (Kat. Nu.: 128), “Ahmed Çavuş” (Kat. Nu.: 43), “Hâcî Kırak Oğulları” (Kat. Nu.: 128) “Kavas Oğlu İbrâhim” (Kat. Nu.: 83), Çeşmeli Oğlu (Kat. Nu.: 49), Postnişini¹⁵¹ Seyyid Ârif (Kat. Nu.: 7)

“Zevcesi” (Kat. Nu.: 1, 46, 64, 122), “Hanım” (Kat. Nu.: 1, 3, 5, 43, 64, 72, 80, 84, 86, 87, 88), “Efendi” (Kat. Nu.: 1, 3, 54, 81, 82), “Halîle” (Kat. Nu.: 3, 43), “Hatun” (Kat. Nu.: 4, 6, 49, 59, 130, 131) “Dede” (Kat. Nu.: 3, 4, 6), “Kerîmesi” (Kat. Nu.: 3, 5, 23, 48, 55, 59, 63, 65, 72, 80, 84), “Molla” (Kat. Nu.: 3, 48, 50, 55, 62, 95, 133), “Seyyid” (Kat. Nu.: 4, 6, 27, 28, 32), “Hâcî” (Kat. Nu.: 9, 28, 118, 128), “Hacızâde” (Kat. Nu.: 12), “Es-Seyyid” (Kat. Nu.: 36, 60), “Mâcır” (Kat. Nu.: 42), “Muhâcir” (Kat. Nu.: 68, 70, 71, 74), “Monla” (Kat. Nu.: 45, 55), “Bey” (Kat. Nu.: 49) “Eşi” (Kat. Nu.: 49), “Mahdûmu” (Kat. Nu.: 50, 62), “Derviş” (Kat. Nu.: 54), “Ağa” (Kat. Nu.: 3, 7, 14, 21, 23, 27, 45, 46, 47, 50, 55, 56, 59, 60, 62, 64, 66, 71, 72, 73, 74, 78, 83, 84, 89, 90, 91, 92, 97, 103, 104, 108, 116, 122, 125, 134)

Kofçaz: “El-meyyîd Abdüşşekûr” (Kat. Nu.: 138), “Seyyid” (Kat. Nu.: 144, 151, 157), “El-malûm” (Kat. Nu.: 142) “Efendi” (Kat. Nu.: 147, 161), “Molla” (Kat. Nu.: 148, 150) “Hândâmî Kadîm” (Kat. Nu.: 159) “Ağa” (Kat. Nu.: 139, 140, 141, 142, 149, 152, 155, 159, 163)

Meslek isimleri ise şöyledir;

Babaeski: “Nalbant” (Kat. Nu.: 7), “Fırıncı” (Kat. Nu.: 56), “Çiftçi” (Kat. Nu.: 58), “İmâm” (Kat. Nu.: 81), “Mekteb-i Muallim-i Evvel” (Kat. Nu.: 82), “Baş Pehlivân” (Kat. Nu.: 83), “Usta” (Kat. Nu.: 107), “Müezzin” (Kat. Nu.: 119)

¹⁵¹ Farsça olan “post” kelimesi sözlükte “deri, kabuk, cilt” anlamına gelmektedir. Türkçede ise “hayvan derisi” manasında kullanılmakta olup hayvan derisinden yapılan minder ve seccadeye “post veya pösteği” denilmiştir. Post, tasavvufta ise gerçek anlamının dışında şeyhlik makamını ifade etmek için kullanılmıştır. Posta oturan şeyh mensup olduğu tarikatın pirini temsil etmektedir. Bu manada “post-nişin” posta oturan demek olup bir tekkeye şeyh olmak manasına gelmektedir. Sâfi Arpaguş, “Post”, *DİA*, C. 34, İstanbul: TDV, 2007, ss. 332-333

Kofçaz: “Muallim-i Sıbyân” (Kat. Nu.: 147)

Kadın mezar taşı kitabelerinde ise vefat eden kadının ismi genelde tek başıyla yazılmaz. İsmiyle beraber kocası, babası, babasının mesleği gibi ayrıntılara da yer verilirdi. “Tâhir Ağa’nın Zevcesi Habîbe” gibi (Kat. Nu.: 46) İncelediğimiz mezar taşları içerisinde sadece vefat eden kadının isminin yazılı olduğu bir taşta tespit edilmiştir. “Havva Hanım” (Kat. Nu.: 86)

4.4.6. Ayet ve Hadisler

İncelediğimiz mezar taşları içerisinde sadece Kofçaz bölgesinde, “Ve minel mâi kulle şey’in hayy e lâ yu’minûn” (Enbiya 21/30) ayetinin geçtiği mezar taşı kitabesi tespit edilmiştir. (Kat. Nu.: 151) Ayetin mealı şöyledir: “Her canlı şeyi, sudan yaptık? Hâlâ îmân etmiyorlar mı?”¹⁵²

İncelediğimiz mezar taşları içerisinde herhangi bir hadis-i şerife rastlamadık.

4.4.7. Arapça ve Farsça İbareler

İncelediğimiz mezar taşları içerisinde Arapça ve Farsça ibareler şöyledir;

Babaeski: Arapça olan ibareler: “El-mûhtac ilâ rahmetî” (Kat. Nu.: 2), “Rûhîçun rızâ-ı teâlâ” (Kat. Nu.: 3, 59), “Bi-hakk-ı arş-ı a'zam” (Kat. Nu.: 68, 81, 82, 83, 84, 135), “Tûl-i ömür” (Kat. Nu.: 72), “Mazhar-ı rahmet” (Kat. Nu.: 118), “Nur-u Kur'ân” (Kat. Nu.: 68, 81, 82, 83, 84, 135)

Farsça olan ibareler: “Bâr-i hüdüâ” (Kat. Nu.: 8, 22, 87, 118), “Havâce” (Kat. Nu.: 54), “Rabb-i yezdân” (Kat. Nu.: 68, 81, 82, 83, 84), “Hazreti yezdân” (Kat. Nu.: 135), Âh ile zâr (Kat. Nu.: 72), “Dâr-ı bekâ” (Kat. Nu.: 77), “Dâr-ı dünyâ” (Kat. Nu.: 84), “Bâğ-ı cinân”, (Kat. Nu.: 84), “Âh u figân” (Kat. Nu.: 84), “Nev-civân” (Kat. Nu.: 88)

Kofçaz: Arapça olan ibareler: “Ravzâ-i Rahman” (Kat. Nu.: 146), “Bi-hakk-ı arş-ı a'zam” (Kat. Nu.: 147, 150, 161), “Nûr-u Kur'ân” (Kat. Nu.: 147, 150, 161), “Azm-i bekâ” (Kat. Nu.: 148), “Tûl-i ömür” (Kat. Nu.: 149),

¹⁵² Hayrât Neşriyat İlmî Araştırma Merkezi Meâl Heyeti, *Kur'ân-ı Kerîm ve Karşılıklı Muhtasar Meâli*, Isparta: Hayrat Neşriyat, 2017, s. 323.

“Mazhar-ı rahmet” (Kat. Nu.: 155), “Emr-i Hak” (Kat. Nu.: 156) “Cenâb-ı Kibriyâ” (Kat. Nu.: 159)

Farsça olan ibareler: “Çeşm-i ibretle” (Kat. Nu.: 137), “Bâr-i hüdâ” (Kat. Nu.: 139,148, 153, 155), “Rabb-i yezdân” (Kat. Nu.: 147, 150, 161), “Âh u zâr” (Kat. Nu.: 149)

“Seb’u’l-mesânî” (Kat. Nu.: 159) Sözlükte “seb” kelimesi “yedi”, “mesânî” ise “bir şeyin katı, çoğulu” demektir, “seb’u’l-mesânî” ise “tekrarlanan, iki kattan ibaret olan yedi” anlamına gelmektedir. Bu ifade Kur’an’da şöyle geçmektedir. “Şu bir gerçek ki biz sana tekrarlanan yediyi ve yüce Kur’ân’ı verdik” (Hicr 15/87). “Seb’u’l-mesânî” kelimesinden ne kast edildiği hakkında farklı görüşler vardır. Üzerine ittifak edilen görüş ise “seb’u’l-mesânî” nin “Fatiha Suresi” olduğu yönündedir.¹⁵³

4.5. Kitabelerin Değerlendirilmesi

Babaeski bölgesinde tespit ettiğimiz dört adet “Cami Tamir Kitabesi” ve bir adet “Köprü Kitabesi” incelenmiştir. Cedid Ali Paşa camii, Sultan II. Mahmud tarafından H. 1248 / M. 1832-1833 tarihinde onarılmıştır. Kitabe sülüs hattıyla yazılmış olup üzerinde on satırlık kitabesi mevcuttur. Babaeski köprüsü ise Sultan IV. Murad zamanında H. 1043 / M. 1633-1634 tarihinde yaptırılmış olup üzerinde on satırlık kitabesi mevcuttur. Kitabenin üçüncü satırında geçen, “Çün itdi azmi cihad ol Şeh-i hümâyün-baht” (O kutlu padişah cihada karar verdi.) cümlesinden anlıyoruz ki Sultan IV. Murad bir sefere çıkmıştır. Babaeski Köprüsü’nün kim tarafından inşa edildiği kesin olarak bilinmemektedir. Ancak köprü kitabesinin dördüncü satırından geçen, “Bu cisri bir kulu yolunda itdi pây endâz” (Bu köprüyü bir kulu o padişahın yolunda ayaklar altına serdi.) cümlesinden anlıyoruz ki köprü Sultan tarafından değil bir “kulu” tarafından yaptırılmıştır. Babaeski Köprüsü’nün inşa edildiği tarihlerde yaşamış olan Evliya Çelebi, köprünün Çoban Veli Kasım Ağa tarafından yapıldığını söylemektedir.¹⁵⁴

¹⁵³ Ayrıntılı bilgi için bkz.: Abdulhamid Birışık, “es-seb’u’l-mesânî”, *DİA*, C. 36, İstanbul: TDV, 2009, ss. 261-262.

¹⁵⁴ Eyice, “Babaeski Köprüsü”, ss. 372.

Büyükmandıra beldesi ve Müsellim ile Ağayeri köyündeki camiler ise Sultan II. Abdülhamid tarafından tamir edilmiştir. Kitabelerin üçü de ta'lik hattıyla yazılmış olup üzerlerinde dört satırlık kitabesi mevcuttur. Büyükmandıra cami onarım kitabesi H. 1313 / M. 1895/1896 tarihlidir. Ağayeri köyü cami Yıldırım Bayezid tarafından yaptırılmış olup onarım kitabesi H. 1317 / M. 1899/1900 tarihlidir. Müsellim köyü cami ise Sultan I. Murad tarafından yaptırılmış olup onarım kitabesi H. 1303 / M. 1885/1886 tarihlidir.

SONUÇ

“Babaeski ve Kofçaz Osmanlı Dönemi Mezar Taşları ve Kitabeleri (İnceleme ve Transkripsiyon)” isimli tez çalışmamız kapsamında toplamda iki ilçe merkezi, üç belde ve kırk altı köyde Osmanlıca kitabeli mezar taşı tespit ve inceleme çalışması yapılmıştır. Çalışmamız neticesinde tespit edilen Osmanlı Dönemi’ne ait toplamda 161 adet mezar taşı ve 5 kitabe bu çalışmayla kayıt altına alınıp incelenmiştir. İncelediğimiz mezar taşları içerisinde 85 adedi erkek, 25 adedi ise kadınlara aittir. Erkek mezar taşlarında başlık tipi olarak “sarık ve fes” kullanılmış olup sadece bir adet “börk” başlık tipi kullanılmıştır. Kadın mezar taşlarında ise “tepelikli ve hotoz” başlık tipi kullanılmıştır.

İncelenen mezar taşlarının tamamı Osmanlı Türkçesiyle yazılmış olup sadece bir adet mezar taşında Arapça yazılmış bir ayete yer verilmiştir. Mezar taşlarının serlevhalarında ise genelde “Hüve’l-Bâki”, “Fâtiha” ve azda olsa “Ah mine’l-mevt”, “Şefâat ya Rasûlallah” gibi ifadeler kullanılmıştır. Kitabelerde yazı türü olarak “sülûs ve ta’lik” yazı kullanılmış olup azda olsa “rik’a” yazı türüne de yer verilmiştir. İncelediğimiz mezar taşlarında “mermer ve küfeki” malzeme kullanılmıştır. Bunda uzun ömürlü olması ve kolay temin edilebilmesinin etkisi vardır. Kitabeler ise mezar taşlarına, zemin oyma kabartma tekniği ile işlenmiştir.

Kayıt altına aldığımız mezar taşları Osmanlı Dönemi’nin 17. ile 20. yüzyılları arasına aittir. Yapılan kronolojik tasnife göre Babaeski ilçesinin de tespit ettiğimiz en erken tarihli mezar taşı Hazinedar köyünde olup H. 1102 / M. 1690/1691 tarihli dir. Kofçaz ilçesinde ise tespit ettiğimiz en erken tarihli mezar taşı Kofçaz ilçe Merkezinde olup H. 1124 / M. 1712/1713 tarihli dir. Babaeski ilçesinde tespit ettiğimiz kitabeler içerisinde en erken tarihli olan ise H. 1043 / M. 1633/1634 tarihli “Babaeski Köprü Kitabesi”dir.

İncelenen mezar taşlarının kitabe kısmında vefat edenin isminden önce, erkek ise baba ismi, evli kadın ise kocasının ismi yazılmıştır. Bununla beraber vefat eden kişinin memleketi, lakabı veya mesleği, kimlik bilgisiyle beraber bazı mezar taşlarında vurgulanmıştır. Unvan olarak genelde erkeklerde “Efendi, Ağa, Seyyid, Hâci, Bey” kullanırken kadınlarda ise “Hanım, Hatun,

Halîle, Kerîme, Zevce” kullanılmıştır. Ayrıca incelediğimiz mezar taşı kitabelerinde vefat edenin yaşına üç mezar taşında yer verilmiştir. Bunlar, 21 yaşında iken vefat eden (Kat. Nu.: 77), 16 yaşında iken vefat eden (Kat. Nu.: 88) ve 17 yaşında nişanlı iken vefat eden (Kat. Nu.: 146) şeklindedir.

KAYNAKÇA

- ALPARSLAN, Ali, “Celi” *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, C. 7, İstanbul: TDV Yayınları, 1992.
- ALPARSLAN, Ali, “Kitabe”, *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, C. 26, İstanbul: TDV Yayınları, 2002.
- ALPARSLAN, Ali, “Nestalik”, *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, C. 33, İstanbul: TDV Yayınları, 2007.
- ATICI, Dilek, *Kofçaz Ağzı (İnceleme-Metinler-Sözlük)*, Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne, 2016.
- ARPAGUŞ, Sâfi, “Post”, *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, C. 34, İstanbul: TDV Yayınları, 2007.
- BERK, Süleyman, *Zamanı Aşan Taşlar: Zeytinburnu'nun Tarihi Mezar Taşları*, İstanbul: Zeytinburnu Belediyesi, 2006.
- BİRİŞİK, Abdulhamid, “Es-seb’u’l-mesânî”, *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, C. 36, İstanbul: TDV Yayınları, 2009.
- BOZKURT, Nebi, “Mezarlık” *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, C. 29, İstanbul: TDV Yayınları 2004.
- CANIM, Rıdvan, “Klâsik Türk Edebiyatında Tarih Düşürme Sanatı ve Bir Ebced Ustası: Adanalı Sürûrî”, *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C. 13, S. 2, (2009), ss. 105-120.
- ÇAM, Fatih, “Modern-Postmodern Sanat Algısı Bağlamında Hat Sanatı”, *Süleyman Demirel Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Hakemli Dergisi*, S. 11, (2013), s. 29-49.
- ÇETİN, Nihad Mazlum, “Aklâm-ı Sitte”, *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, C. 2, İstanbul: TDV Yayınları, 1989.
- ÇETİN, Onur, “Osmanlı Mezar Taşları Etrafında Gelişen Kültür ve Medeniyet Dünyası Üzerine Bir İnceleme (Eyüp Örneği)”, *Anadolu Akademi Sosyal Bilimler Dergisi*, C. 1, S. 2, (2019), ss. 113-122.

- ÇETİN, Onur, “Osmanlı Mezar Taşlarının Önemi ve Sanatsal Boyutu”, *CUJOSS*, C. 43, S. 1, (2019) ss. 39-52.
- DEMİRCİ, Kürşat, “Kabir”, *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, C. 24, İstanbul: TDV Yayınları, 2001.
- DOĞAN, Faruk, *18. Yüzyıldan Cumhuriyet’e Kırklareli Bir Sosyo-Ekonomik Tahlil Denemesi*, İstanbul: Akademik Kitaplar, 2022.
- DOĞAN, Muhammed Emin ve GÖKLER, Burak Muhammed “Deniz Müzesi Komutanlığı’ndaki Mezar Taşları”, *SEFAD*, S. 47, (2002), ss. 173-198.
- DOĞRUÖZ, Vahibe Türkan, DÖKMECİ, Volkan ve ÇİFTÇİ, Alifer, “1880 Tarihli Kırkkilise Sancağı’nın Tarihi ve Coğrafi Açından Tasviri (Perigrafi İstoriogeografiki tis Eparhias ton Saranta Ekklesion) Adlı Eser Tercümesinin Kırklareli Tarihi Açısından Yorumlanması”, *Anadolu ve Balkan Araştırmaları Dergisi*, C. 3, S. 6, (2020), ss. 71-105.
- DURAN, Gülnur, “Serlevha”, *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, C. 36, İstanbul: TDV Yayınları 2009.
- DURMUŞ, İsmail, “Nesir”, *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, C. 33, İstanbul: TDV Yayınları, 2007.
- DURMUŞ, İsmail, “Şiir”, *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, C. 39, İstanbul: TDV Yayınları, 2010.
- EYİCE, Semavi, “Ali Paşa Camii”, *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, C. 2, İstanbul: TDV Yayınları, 1989.
- EYİCE, Semavi, “Babaeski Köprüsü”, *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, C. 4, İstanbul: TDV Yayınları, 1991.
- GÜNDOĞDU, Oktay ve ŞEYBAN, Lütfi, “Sakarya Osmanlı Mezar Taşlarından Örneklerle Dardağan Serpuşlar”, *İSTEM*, S. 38, (2019), ss. 273-302.

HATIP, Dzehemal, *Yakın Dönem Tarihimize Bulgaristan'ın Nevrapop Bölgesindeki Osmanlı Mezar Taşları*, Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne, 2022.

Hayrât Neşriyat İlmî Araştırma Merkezi Meâl Heyeti, Kur'ân-ı Kerîm ve Karşılıklı Muhtasar Meâli, Isparta: Hayrat Neşriyat, 2017.

HÜNERLİ, Bülent, *Kırklareli Babaeski Merkez İlçesi ve Köyleri Ağız İncelemesi*, Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne, 2006.

İNALCIK, Halil, "Murad I", *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, C. 31, İstanbul: TDV Yayınları, 2020.

İNALCIK, Halil, *Devlet-i Aliyye Osmanlı İmparatorluğu Üzerine Araştırmalar -I*, İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2020.

İPEK, Edip, *Temettuât Defterlerine Göre Babaeski*, Yüksek Lisans Tezi, Kırklareli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırklareli, 2014.

KAHRAMAN, Seyit Ali ve DAĞLI, Yücel, *Günümüz Türkçesiyle Evliya Çelebi Seyahatnamesi: Konya, Kayseri, Antakya, Şam, Urfa, Maraş, Sivas, Gazze, Sofya, Edirne*, C. 2, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2006.

KARABEY, Turgut, "Tarih Düşürme", *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, C. 10, İstanbul: TDV Yayınları, 2011.

KARACA, Faruk, "Mezar Taşlarına Yansıyan Şekliyle Türk Kültüründe Hayat ve Ölümle İlgili Bazı Değerlendirmeler" *İslami Araştırmalar Dergisi*, C. 14, S, 3-4, (2001), ss. 501-512.

KARAÇAM, Nafiz, *Bütün Yönleriyle Kırklareli ve İlçeleri*, Kırklareli: Belediye Yayınları, 1995.

KARAÇAM, Nafiz, *Efsaneden Gerçeğe Kırklareli*, Kırklareli: Belediye Yayınları, 1995.

KARAKUŞ, Ertuğrul, *Taşlara Akseden Edebiyat Makedonya Debre-Jupa Bölgesi Kitâbeli Mezar Taşları*, İstanbul: Sedir Yayınları, 2016.

- KILIÇ, Mahmud Erol, “Uşşâkıye”, *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, C. 42, İstanbul: TDV Yayınları, 2012.
- Kırklareli Valiliği Kültür ve Turizm Müdürlüğü, *1987 Kırklareli Kültür ve Turizm Envanteri*, Kırklareli: Güven Matbaa ve Kırtasiye, 1987.
- Kırklareli Valiliği Kültür ve Turizm Müdürlüğü, *Kent Kitaplığı*, İstanbul, 1967.
- KİPER, Tuğba ve öte. “Sosyo-Kültürel Kimlik Değerlerinin Ekoturizm Gelişim Bölgelerinin Belirlenmesindeki Rolü: Kırklareli-Kofçaz İlçesi Örneği”, *Kent Akademisi*, C. 15 S. 2, (2022), ss. 1145-1165.
- KÖKREK, Mehmet, “Osmanlı Mezarlık ve Mezar Taşı Kültür Temelleri Üzerine Bir Deneme”, *Sabah Ülkesi Dergisi*, S., 48, (2016), ss. 65-67.
- KUCUR, Sadi Süleyman, “Mezartaşları”, *Antik Çağ’dan XXI. Yüzyıla Büyük İstanbul Tarihi*, C. 5, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür A.Ş Yayınları, 2015.
- KURTİŞOĞLU, Hakan, *Kırklareli Merkez İlçede Bulunan Osmanlı Dönemi Mezar Taşlarında Görsel Öğeler ve Semboller*, Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne, 2019.
- KURTULUŞ, İsmail Hakkı, *Kırklareli’nin Bilinmeyen Trak-Roma-Bizans Kaleleri*, İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları, 2014.
- KÜÇÜKKAYA, Ayşe Gülçin ve CANİTEZ, Tülay, “Babaeski Semiz Ali Paşa Külliyesi”, *TÜBA-KED*, S. 19, (2019), ss. 89-109.
- LEWİS, Bernard, *Modern Türkiye’nin Doğuşu*, Ankara: Arkadaş Yayınevi, 2018.
- MADEN, Fahri, “Babaeski’de Sarı Saltık (Saltuk) Baba Türbe ve Tekkesi”, *Türk Kültürü ve Hacı Bektaşî Veli Araştırma Dergisi*, S. 95, (2020), ss. 25-69.
- ÖZDOĞAN, Hamide, *Kırklareli İli Köy Adları İncelemesi*, Yüksek Lisans Tezi, Kırklareli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırklareli, 2016.

- ÖZKURT, Kemal ve TÜFEKÇİOĞLU, Abdülhamit, ‘‘Türk-İslam Sanatında Kitabeler’’, *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, C. 7, S. 14, (2009), ss. 275-295.
- ÖZTABAK, Mucit, *Yerel Yakın Tarih Babaeski*, Kırklareli: Babaeski Belediyesi Yayını, 2002.
- PALA, Cavide, *İstanbul’da Osmanlı Dönemi Yapı Kitabelerinin Hat Sanatı Açısından Değerlendirilmesi*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2018.
- SEVİM, Nidayi, ‘‘Osmanlı Mezar Taşlarında Başlıklar, Semboller, Şekiller ve Motifler’’, *Düşünen Şehir Dergisi*, S. 5, (2018), ss. 102-111.
- SEVİM, Nidayi, *Osmanlı Mezar Taşlarında Manzum Metinler*, İstanbul: Kitap Dostu Yayınları, 2012.
- SOYALP, Sedat, *Denizli Babadağ’da Osmanlı Dönemi Mezar Taşları*, Yüksek Lisans Tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van, 2018.
- ŞEN, Şevket, *Babaeski’de Şehirselleşme*, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2002.
- TANAY, Melahat, *Babaeski Kazası Monografyası*, 1962-1963 Mezuniyet Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- TUĞLACI, Pars, *Osmanlı Şehirleri*, İstanbul: Milliyet Yayınları, 1985.
- TURAN, Şerafettin, ‘‘Edirne Antlaşması’’, *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, C. 10, İstanbul: TDV Yayınları, 1994.
- UZUN, Mustafa İsmet, ‘‘Ebced’’, *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, C. 10, İstanbul: TDV Yayınları, 1994.
- UZUNÇARŞILI, İsmail Hakkı, *Osmanlı tarihi – I*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1988.
- YALÇINKAYA, Mustafa, ‘‘Kelâmî Bir Problem Olarak Ecel ve Maktulün Eceli Meselesine Mukayeseli Bir Yaklaşım’’, *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C. 9, S. 1, (2018), ss. 189-212.

YARDIM, Ali, *Alanya Kitabeleri (Tesbit, Tescil, Tasnif ve Değerlendirme)*, İstanbul: İstanbul Fetih Cemiyeti Yayınları, 2002.

YAVUZ, Kemal, SARAÇ, Mehmet Ali Yekta, *Aşık paşazade Osmanoğulları'nın Tarihi*, İstanbul: K Kitaplığı Yayınevi, 2003.

YAZICI, Hakkı, DEMİREL, Muharrem, ‘‘93 Harbi’’ (1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı)den Sonra Eskişehir’e Yerleştirilen Göçmenler’’, *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, S. 29, (2006), ss. 267-278.

YILDIRIM, Şahin, *Doğu Trakya’da Mezar Tepelerinin Ortaya Çıkışı ve Gelişimi*, Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınları, 2012.

YILDIZ, Okan, *Kırklareli İli Kofçaz İlçesi Amucaların İnanç ve Uygulamaları Üzerine İnceleme*, Yüksek Lisans Tezi, Kırklareli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırklareli, 2020.

Elektronik Kaynaklar

ATAY, Onur Muhammed, ‘‘Eyüp Sultan’’daki Osmanlı Mezarlıkları ve Mezar Taşları’’, *Eyüp Sultan Belediyesi Şehir ve Medeniyet Okulu Şehir Estetiği Atölyesi*, 2018, <https://eysam.org/wp-content/uploads/2022/05/Mezar-Taslari-Makale.pdf> (Erişim: 28.11.2023)

Babaeski Belediyesi, ‘‘Kırklareli İli Babaeski Belediyesi Nazım ve Uygulama İmar Planı Revizyonu Plan Açıklama Raporu’’, https://www.babaeskibld.gov.tr/images/Uploads/Content/PDF_202358260504589.pdf, Erişim: (27.11.2023)

Babaeski Belediyesi, ‘‘Babaeski Tarihi’’ <https://www.babaeskibld.gov.tr/AltSayfa?guid=32847815-8893-436b-a598-6c3d4f803770> (Erişim: 29.10.2023)

Babaeski Belediyesi, ‘‘Babaeski Tarihi’’ <https://www.babaeskibld.gov.tr/AltSayfa?guid=565587a0-ed50-4961-8fda-2c7642ce39da> (Erişim: 29.10.2023)

DAĞLAYAN, Nihat, “Türkiye Geleneksel Kültür Haritası Çalışması 2003-2005 Dönemi Kırsal Alan Çalışması Kırklareli İli Kofçaz İlçesi Terzidere Köyü’nün Sosyo-Ekonomik ve Kültürel Açından İncelenmesi”, <http://nek.istanbul.edu.tr:4444/ekos/TEZ/59056.pdf> (Erişim: 28.11.2023)

Karahalil Belediyesi, “Tarihçemiz”, <https://www.karahalil.bel.tr/sayfa/tarihcemiz.html> (Erişim: 15.12.2023)

KİPER, Tuğba, “Kırklareli Kofçaz İlçesi Örneğinde, Kırsal Yerleşimlere İlişkin Kalkınma Öncelikli Ekoturizm Planlaması”, *TUBİTAK*, <https://acikerisim.nku.edu.tr/xmlui/handle/20.500.11776/11283> (Erişim: 28.11.2023)

Kofçaz Belediyesi, “Tarihçe” <https://www.kofcaz.bel.tr/sayfa/tarihce/> (Erişim: 04.11.2023)

ÖZTABAK, Mucit, *Geçmişten Bugüne Babaeski Çevresinde Gelişen Olaylar*, <https://moztabak.wixsite.com/mucitoztabak1/kitaplar>, Erişim: (27.11.2023).

Türkiye İstatistik Kurumu, “İlçe Nüfusu”, https://www.tuik.gov.tr/indir/duyuru/favori_raporlr.xlsx (Erişim: 28.11.2023)

EKLER

EK 1: Babaeski ve Köyleri Mezar Taşları Kronolojik Listesi

- 1) 1102 / Es-Seyyid Muhammed bin İbrâhim
- 2) 1118 / (...)
- 3) 1145 / (...)
- 4) 1152 / (...)
- 5) 1156 / Osman
- 6) 1164 / Emine binti Ahmed
- 7) 1171 / (...)
- 8) 1175 / (...)
- 9) 1182 / (...)
- 10) 1185 / Halîl Ağa
- 11) 1203 / (...)
- 12) 1203 / Fırıncı Sâlih Ağa
- 13) 1206 / Ümmügülsüm
- 14) 1206 / Üveys
- 15) 1209 / Hamza
- 16) 1210 / Hacızâde Mehmed
- 17) 1210 / Aliye binti el-Hâc Alî
- 18) 1221 / Fatma binti Alî Ağa
- 19) 1223 / Seyyid Arif Dede
- 20) 1237 / Seyyid Hasan Dede
- 21) 1241 / Hafize binti Alî Ağa
- 22) 1242 / Mehmed ibn-i Alî Rahman
- 23) 1251 / Seyyid Talha ibn-i Süleyman Ağa
- 24) 1252 / Hüseyin ibn-i İbrâhim
- 25) 1252 / İsmâil ibn-i Ahmed
- 26) 1252 / Muhammed ibn-i Receb
- 27) 1256 / Hüseyin Ağa'nın ehli Nefîse
- 28) 1258 / Memiş ibn-i Ebeş
- 29) 1258 / Seyyid Kâmil ibn-i Hüseyin
- 30) 1259 / Gülsüm binti İsmâil
- 31) 1259 / Seyyid Mustafa ibn-i Hâcî Alî

- 32) 1262 / Cerd oğlu Tâhir Ağa'nın Zevcesi Habîbe Hatun
33) 1264 / Cerd oğlu Tâhir Ağa
34) 1265 / Derviş Osman Efendi
35) 1271 / Es-Seyyid Doğan Mehmed Ağa
36) 1282 / Pomak Hüseyin Kerîmesi Şerîfe Emine
37) 1284 / Çeşmeli oğlu Alî Bey'in Eşi Şerîfe Hasîbe Hatun
38) 1284 / İbrâhim Kerîmesi Âişe
39) 1284 / Nalbant Halîl Ağa ibn-i Hasan Ağa
40) 1285 / İbrahim Ağa Kerîmesi Âişe
41) 1285 / Muhammed bin Mustafa
42) 1292 / Hasan Ağa Kerîmesi Hatice Hatun
43) 1292 / Hasekizâde Mahmûd Kerîmesi Rukiye Hanım
44) 1293 (R) / ... bin Ahmed
45) 1293 / Ârif Ağa'nın Zevcesi Mürûfe Hanım
46) 1295 / İbrâhim Ağa'nın Mahdûmu Muhammed Molla
47) 1295 / İbrâhim Ağa'nın Mahdûmu Râsim Molla
48) 1299 / El-Hâc Mehmed Alî Ağa ibn-i Abdullah Ağa
49) 1301 / ... Ağa ibn-i Hasan
50) 1301 / ... binti Mustafa
51) 1301 / Meryem binti Mûsâ
52) 1301 / Velî ibn-i Hasan
53) 1306 / İbrâhim ibn-i Alî
54) 1307 / (...)
55) 1307 / Mehmed Alî ibn-i Alî
56) 1309 / Âişe Molla binti Alî
57) 1309 / Alihân Ağa'nın Kerîmesi Zeynep Hanım
58) 1309 / Halîl oğlu Hasîb Ağa
59) 1310 / Hasan ibn-i Hüseyin ibn-i Mustafa
60) 1312 / Âdem ibn-i Alî
61) 1312 / Ahmed bin Ahmed
62) 1312 / İsmâil binti Şâhide
63) 1312 / Mü'mine binti Hâfız İbrâhim
64) 1312 / Tevfîk ibn-i Molla Osman

- 65) 1313 / Hasan bin Hüseyin
66) 1313 / Hüseyin bin Mehmed
67) 1313 / İbrâhim Ağa'nın oğlu Halîl Ağa
68) 1314 / El-Hâc İbrâhim Efendi bin Süleyman
69) 1314 / Sebîle binti Hasan
70) 1315 / Müezzîn oğlu Mehmed bin Ahmed
71) 1316 / (...)
72) 1316 / Kâmile binti Hüseyin Usta
73) 1318 / Velî Ağa Zevcesi Fatma
74) 1321 / Nûri Oğlu Hüseyin
75) 1322 / Ahmed ibn-i Abdülkâdir
76) 1322 / Âişe binti Sâlih
77) 1322 / Fevzîye binti Hasan
78) 1322 / Mahmûd Ağa Kerîmesi Fatma Hanım
79) 1322 / Osman oğlu Hasan Ağa
80) 1322 / Ümmügül binti Bektâş Ağa
81) 1323 / Alî ibn-i Fevzî
82) 1323 / Alî ibn-i İbrâhim Ağa
83) 1323 / Kavas Oğlu İbrâhim Ağa bin İbrâhim
84) 1324 / Fatma binti Hâcî İbrahim
85) 1324 / Hasan bin İsmâil
86) 1325 / (...)
87) 1325 / Gülsüm binti Rüstem Ağa
88) 1325 / İmhân binti Osman
89) 1325 / Mekteb-i Muallim-i Evvel Hâfız Mevlûd Efendi
90) 1326 / Ahmed ibn İbrâhim
91) 1328 / Âişe binti Mehmed Ağa
92) 1328 / Nefîse binti Mehmed
93) 1328 / Şerîfe Hatun
94) 1329 / Kule Mustafa oğlu Sinan
95) 1330 / Hâcî İbrâhim oğlu Mehmed Çavuş
96) 1330 / Mustafa oğlu Macak Hasan
97) 1331 / Lofçalı Süleyman bin Pomak Memiş

- 98) 1332 / Elmas binti Hüseyin Ağa
99) 1334 / Hasan bin Velî
100) 1335 / Osman ibn-i Rüstem
101) 1336 / Hâcı Mehmed Alî oğlu Mûsâ
102) 1337 / Ağman oğlu Recep
103) 1342 / Havva Hanım
104) 1342 / Sıdıka Hanım binti Alî
105) 1344 / Zâhide Hanım binti Mehmed
106) 1345 / Şerîfe Zâhide Hatun
107) 1347 / Ârif bin Mustafa
108) 1347 / Memiş Ağa ibn-i Osman
109) 1382 / Ahmed ibn-i Muhammed Ağa
110) 1928 / İhsân Abdî oğlu Ahmed
111) 1928 / Mehmed olu Sâlih

EK 2: Kofçaz ve Köyleri Mezar Taşları Kronolojik Listesi

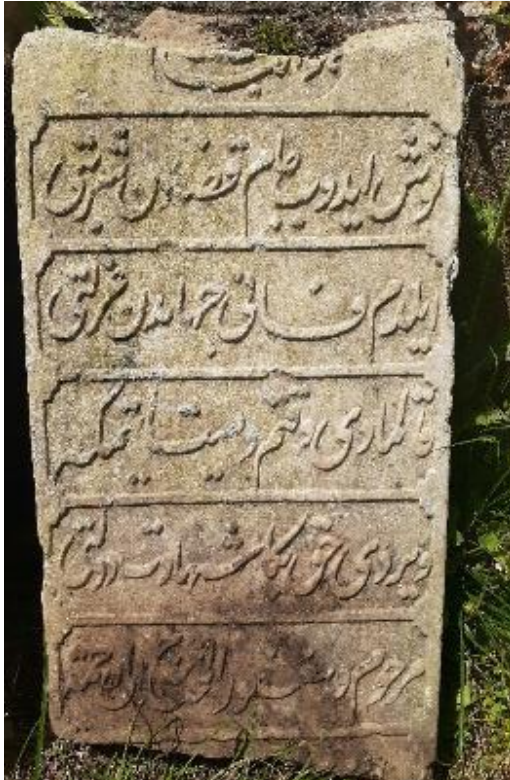
- 1) 1124 / Abduşşekûr ...
- 2) 1175 / Seyyid... ibn-i Abdî
- 3) 1202 / ... ibn-i Eyyân
- 4) 1207 / Halîl Ağa
- 5) 1210 / Mehmet ibn-i Emin
- 6) 1225 / Mustafa Ağa ibn-i Sâlih
- 7) 1226 / Fatma binti İsmâil Ağa
- 8) 1237 / Mehmed ibn-i Ahmed
- 9) 1238 / Seyyid Tâhir ibn-i Sâid
- 10) 1243 / Kamber oğlu Poyraz Ahmed Ağa
- 11) 1277 / Seyyid Hasan oğlu ...
- 12) 1280 / Mehmed ibn-i Molla İsmâil
- 13) 1280 / Halîl Ağa ibn-i Mustafa Ağa
- 14) 1281 / Mustafa Ağa ibn-i Kamber
- 15) 1282 / Âişe bin ...
- 16) 1284 / Mustafa bin Mustafa
- 17) 1285 / Alî ibn-i Emin
- 18) 1287 / Muallim-i Sıbyan Ahmed Efendi
- 19) 1288 / Ahmed Efendi ibn-i Abbâs
- 20) 1288 / Şerîf ibn-i Halîl
- 21) 1288 / Mehmed ibn-i Molla İsmâil
- 22) 1290 / Ahmed Ağa ibn-i Alî
- 23) 1301 / Ahmed bin Sâlih
- 24) 1338 / Ahmed ibn-i Osman Ağa
- 25) 1338 / Mehmet Mustafa

EK 3: Babaeski ve Köyleri Kitabeleri Kronolojik Listesi

- 1) 1043 / Babaeski Köprüsü Kitabesi
- 2) 1248 / Babaeski Cedid Ali Paşa Cami Tamir Kitabesi
- 3) 1303 / Müsellim Köyü Cami Tamir Kitabesi
- 4) 1313 / Büyükmandıra Beldesi Merkez Cami Tamir Kitabesi
- 5) 1317 / Ağayeri Köyü Cami Tamir Kitabesi

EK 4: Babaeski Merkez Mezar Taşları: Kat Nu. : 1 – 2

EK 5: Kat. Nu. : 3 – 4

EK 6: Kat. Nu. : 5 – 6

EK 7: Kat Nu. : 7 – 8

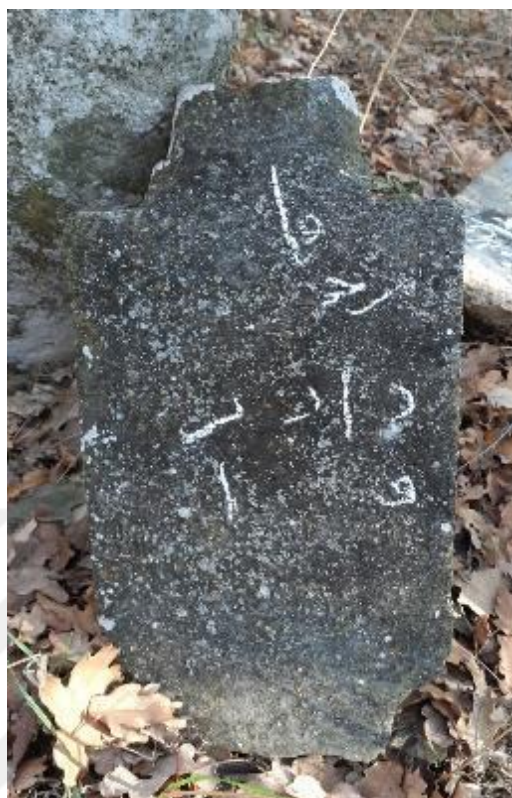
EK 8: Kat Nu. : 9 – 10

EK 9: Demirkapı Köyü Mezar Taşları: Kat. Nu. : 11 – 12

EK 10: Kat Nu. : 13 – 14

EK 11: Kat Nu. : 15

EK 12: Karahalil Beldesi Mezar Taşı: Kat. Nu. : 16

EK 13: Hazinedar Köyü Mezar Taşları: Kat. Nu. : 17 – 18

EK 14: Kat. Nu. : 19 – 20

EK 15: Kat. Nu. : 21 – 22

EK 16: Kat. Nu. : 23 – 24

EK 17: Kat. Nu. : 25 – 26

EK 18: Kat. Nu. : 27 – 28

EK 19: Kat. Nu. : 29 – 30

EK 20: Kat. Nu. : 31 (Yeniçeri Mezar Taşı)

EK 21: Kat. Nu. : 32 - 33

EK 22: Kat. Nu. : 34 – 35

EK 23: Kat. Nu. : 36 – 37

EK 24: Kat. Nu. : 38 – 39

EK 25: Kat. Nu. : 40

EK 26: Kat. Nu. : 41 (Serpuşlar)

EK 27: Müsellim Köyü Mezar Taşı: Kat. Nu. : 42

EK 28: Sinanlı Köyü Mezar Taşları: Kat. Nu. : 43 – 44

EK 29: Kat Nu. : 45 – 46

EK 30: Kat Nu. : 47 – 48

EK 31: Kat Nu. : 49 – 50

EK 32: Kat Nu. : 51 – 52

EK 33: Kat Nu. : 53 – 54

EK 34: Kat Nu. : 55 – 56

EK 35: Kat Nu. : 57 – 58

EK 36: Kat Nu. : 59 – 60

EK 37: Kat Nu. : 61 – 62

EK 38: Kat Nu. : 63 - 64

EK 39: Kat Nu. : 65

EK 40: Minnetler Köyü Mezar Taşları: Kat Nu. : 66 – 67

EK 41: Katranca Köyü Mezar Taşları: Kat Nu. : 68 – 69

EK 42: Kat Nu. : 70 – 71

EK 43: Kat Nu. : 72 – 73

EK 44: Kat Nu. : 74 – 75

EK 45: Ertuğrul Köyü Mezar Taşları: Kat Nu. : 76 – 77

EK 46: Kat Nu. : 78 – 79

EK 47: Büyükmandıra Beldesi Mezar Taşları: Kat Nu. : 80 – 81

EK 48: Kat Nu. : 82

EK 50: Kat Nu. : 84

EK 51: Mutlu Köy Mezar Taşı: Kat. Nu. : 85

EK 52: Ağayeri Köyü Mezar Taşları: Kat. Nu. : 86 – 87

EK 53: Kat. Nu. : 88 – 89

EK 54: Kat. Nu. : 90 – 91

EK 55: Kat. Nu. : 92 – 93

EK 56: Kat. Nu. : 94 – 95

EK 57: Kat. Nu. : 96 – 97

EK 58: Kat. Nu. : 98 – 99

EK 59: Kat. Nu. : 100 – 101

EK 60: Kat. Nu. : 102 – 103

EK 61: Kat. Nu. : 104 – 105

EK 62: Kat. Nu. : 106 – 107

EK 63: Kat. Nu. : 108 – 109

EK 64: Kat. Nu. : 110 – 111

EK 65: Kat. Nu. : 112 – 113

EK 66: Kat. Nu. : 114 – 115

EK 67: Kat. Nu. : 116 – 117

EK 68: Kat. Nu. : 118 – 119

EK 69: Kat. Nu. : 120 – 121

EK 70: Kat. Nu. : 122 – 123

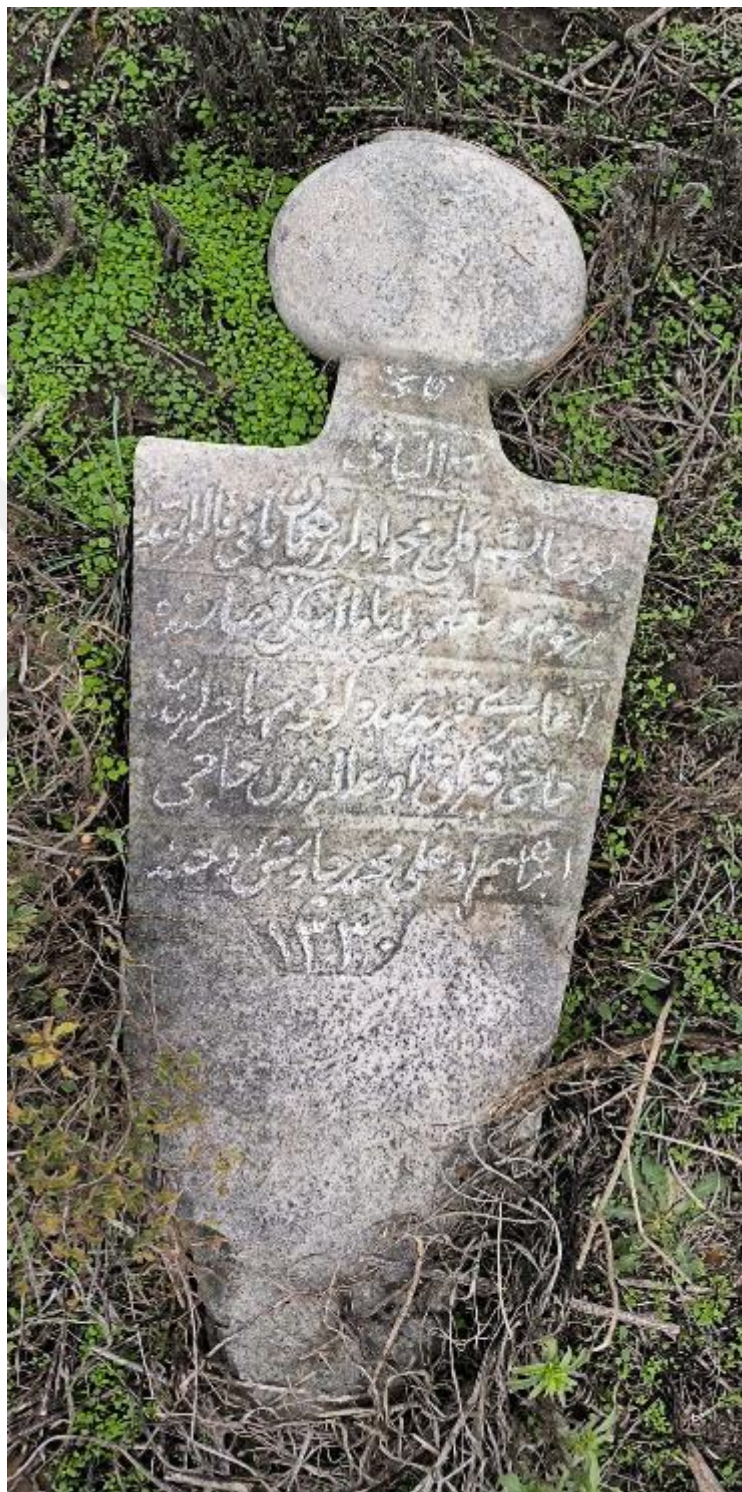
EK 71: Kat. Nu. : 124 – 125

EK 72: Kat. Nu. : 126 – 127

EK 73: Kat. Nu. : 128

EK 74: Çiğdemli Köyü Mezar Taşları: Kat. Nu. : 129 – 130

EK 75: Kat. Nu. : 131 – 132

EK 76: Kat. Nu. : 133 – 134

EK 77: Kat. Nu. : 135 – 136 (Sepuşlar)

EK 78: Kofçaz Merkez Mezar Taşları: Kat. Nu. : 137 – 138

A close-up photograph of a concrete surface, likely a wall or curb, showing significant weathering. The concrete is light gray with darker, mottled patches and some small holes, indicating deterioration. The surface is rough and uneven. To the left of the concrete, there is a dark, textured area that appears to be soil or mulch with some dry leaves and twigs. The background is out of focus, showing more of the same concrete structure.

EK 80: Kat. Nu. : 141 – 142

EK 81: Kat. Nu. : 143 – 144

EK 82: Kat. Nu. : 145 – 146

EK 83: Elmacık Köyü Mezar Taşları: Kat. Nu. : 147 – 148

EK 84: Kat. Nu. : 149 – 150

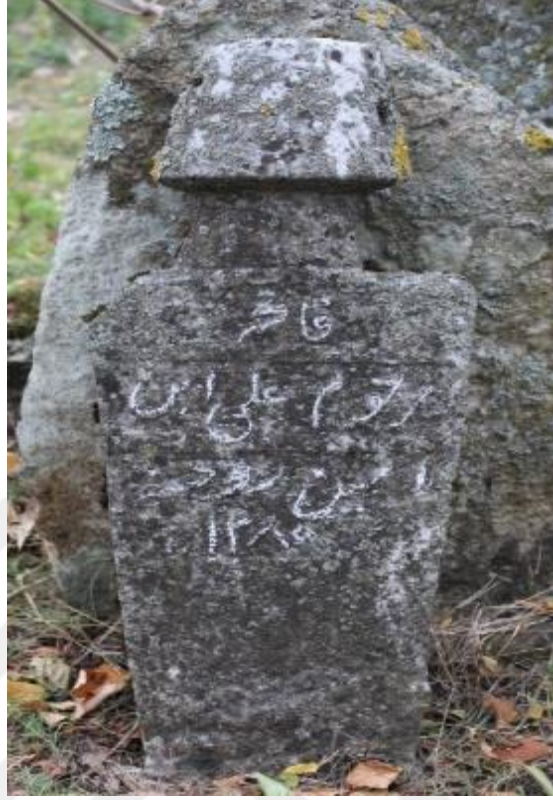
EK 85: Kat. Nu. : 151 – 152

EK 86: Kat. Nu. : 153

EK 87: Karaabalar Köyü Mezar Taşları: Kat. Nu. : 154 – 155

EK 88: Kat. Nu. : 156

EK 89: Topçular Köyü Mezar Taşları: Kat. Nu. : 157 – 158

EK 90: Ahlatlı Köyü Mezar Taşları: Kat. Nu. : 159 – 160

EK 92: Yukarı Kanara Köyü Mezar Taşları: Kat. Nu. : 163

EK 94: Babaeski Köprüsü Kitabesi: Kat. Nu. : 165

EK 95: Müsellim Köyü Camii Kitabesi: Kat. Nu. : 166

EK 96: Büyükmandıra Beldesi Camii Kitabesi: Kat. Nu. : 167

EK 98: Sinanlı Köyü Sinan Baba Türbesi (Serpuşlar)

EK 99: Sinanlı Köyü Çeşmesi

